

Nr 145

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt; samt
- 2) förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till omläggning av dödsbobeskattningen från det nuvarande 2-skattesystemet med arvsskatt och kvarlåtenskapsskatt till ett 1-skattesystem med endast arvsskatt. Den nuvarande arvsskatten föreslås därvid höjd med ett belopp som icke fullt motsvarar kvarlåtenskapsskatten.

Avvägningen av skatteuttaget mellan olika kategorier av skattskyldiga har skett med syfte att i görlig mån tillgodose efterlevande makes och barns intressen. Förslaget innebär även en omfördelning av skattebelastningen till förmån främst för flerbarnsfamiljerna. Skatteskalorna har utformats så att skattehöjningar icke skall uppkomma, då make eller barn är ensam arvinge. För flerbarnsfamiljerna blir det betydande skattelättnader enligt förslaget.

Höjning föreslås beträffande flertalet av de skattefria bottenbeloppen vid arvsbeskattningen. Härvidlag innebär förslaget i huvudsak följande. Bottenbeloppet för barn och deras avkomlingar höjes till 6 000 kronor (från 3 000 kronor). Det därutöver gällande särskilda bottenbeloppet för underåriga barn höjes till 2 000 kronor för varje år, varmed barnets ålder understiger 21 år (från 1 000 kronor per år under 18 år). Bottenbeloppet för efterle-

vande makes arvs- eller testamentsförvärv höjes till 40 000 kronor (från 25 000 kronor). För syskon och deras avkomlingar samt för föräldrar höjes bottenbeloppet till 2 000 kronor (från 1 000 kronor). Det särskilda grundavdraget vid kapitalförsäkringar höjes till 25 000 kronor (från 15 000 kronor) per förmånstagare.

Vissa lättnader föreslås i fråga om betalandet av arvsskatten.

Förslaget innebär vidare, att gåvobeskattningen på motsvarande sätt som dödsbokeskattningen omlägges från ett 2-skattesystem till ett 1-skattesystem. Skattefriheten för gåvor, vilken för närvarande är 3 000 kronor per fyraårsperiod, ändras till 2 000 kronor per kalenderår.

Härjämte föreslås viss utbyggnad av skatteflyktsspärrarna vid arvs- och gåvobeskattningen, främst för att få motsvarighet till de garantier mot skatteflykt som bestämmelserna om kvarlåtenskapsskatten nu innehåller. Även vissa förslag till effektivisering och förenkling av beskattningsreglerna framlägges.

Ett genomförande av förslaget beräknas medföra en minskning av statens inkomster av dödsbokeskattningen med ca 7 miljoner kronor för år. Av minskningen belöper drygt 2 miljoner kronor på höjningen av bottenbeloppen.

Förslaget är avsett att träda i kraft den 1 januari 1959.

Förslag

till

**förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581)
om kvarlåtenskapsskatt**

Härigenom förordnas, att förordningen den 26 juli 1947 om kvarlåtenskapsskatt skall upphöra att gälla med utgången av år 1958.

Förordningen skall dock fortfarande äga tillämpning, där skattskyldighet enligt förordningen inträtt före sistnämnda tidpunkt.

Förslag

till

**förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om
arvsskatt och gåvoskatt**

Härigenom förordnas, dels att 6 §, 11 § 1 mom., 12, 16 och 17 §§, 19 § 1, 3 och 4 mom., 20 §, 22 § 2 mom., 23 och 28 §§, 29 § 1 mom., 30, 32 och 36 §§, 37 § 2 mom., 39 §, 41 § 1 mom., 43, 46, 49, 52, 53 och 54 §§, 55 § 1, 2 och 3 mom., 56, 57, 59 och 68 §§ samt 71 § 2 mom. förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt¹ skola hava ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels ock att 19 § 5 mom. samma förordning skall upphöra att gälla.

6 §.

Har genom — — — rättigheten upphör.

Vad nu — — — till beskattning.

Har någon — — — utgående avkastning.

Erlägges i fall, som avses i d), för äganderätten fastställd skatt icke inom tid, varom i 52 § 1 mom. första stycket förmäles, skall meddelat beslut om skattens fastställande icke vidare gälla och skattskyldighet för äganderätten inträda efter vad eljest är stadgat.

11 §.

1 mom. Såsom arvinges eller testamentstagares lott anses vad enligt lag och testamente å honom belöper av behållningen i dödsboet eller i sådan kvarlåtenskap, varom förmäles i 4 § 1 mom. 2); dock skall, där i skatteärendet föreligger arvskifte, den däri gjorda fördelningen efter vad i 16 § stadgas lända till efterrättelse.

Behållningen beräknas — — — av denna.

¹ Senaste lydelse se beträffande 11 § 1 mom., 16 §, 19 § 1 mom., 32, 52 och 59 §§ 1947:582 beträffande 12 § 1955:85, beträffande 17 § 1946:826, beträffande 28 § 1952:246 samt beträffande 68 § 1943:330.

12 §.

Har någon i enlighet med lagen om försäkringsavtal insatts såsom förmanstagare och erhåller han vid försäkringstagarens död förfoganderätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förvärfvas, utbetalning på grund av försäkringen, skall vad förmanstagaren sålunda bekommer vid beräkning av arvsskatt anses såsom arvfallen egendom. Vad nu sagts skall gälla jämväl förvärv, som på grund av stadgandet i 104 § andra stycket nämnda lag tillfaller dödsbodelägare, vilken är berättigad till laglott, med iakttagande dock av vad beträffande fördelning av sådant förvärv kan vara bestämt i skifteshandling, vilken jämlikt 16 § lägges till grund för lotternas beräkning. Har försäkringstagarens make insatts såsom förmanstagare, föreligger icke skattskyldighet för den del av förvärvet, som motsvarar det belopp, varmed, därest förvärvet ingått i försäkringstagarens kvarlåtenskap, makens jämlikt 15 § skattefria andel i boet skolat ökas.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke skattskyldighet tagas i mät för någonderas gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom, vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenkap av förmanstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp av 25 000 kronor. Har på grund av förordnande av samma person förmanstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmanstagaren ej avräknas mer än sammanlagt 25 000 kronor.

Vad som — — — äga rum.

Skattskyldighet enligt första stycket äger ej rum för rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring, därest denna tagits i samband med tjänst eller ock premiebetalningen påbörjats eller genom engångsbetalning fullgjorts mer än tio år före dödsfallet. Skattskyldighet äger ej heller rum för rätt till annan pension på grund av pensionsförsäkring eller för rätt till livränta, som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring, i den mån vad som på grund av förordnande av samma person tillfallit den berättigade icke överstiger en årsränta av 10 000 kronor vid pensionsförsäkring och 2 500 kronor vid annan livränteförsäkring.

Angående vad som förstås med kapitalförsäkring och pensionsförsäkring samt med att försäkring tagits i samband med tjänst stadgas i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

16 §.

Föreligger i — — — angiven grund.

Har sammanlagda värdet av arvingars och universella testamentstagares sålunda bestämda lotter i skifteshandlingen upptagits lägre än vad som återstår av behållningen i dödsboet, beräknad på sätt i 13, 20—23 och 27 §§ stadgas, sedan därifrån avräknats dels efterlevande makes jämlikt 15 § skattefria andel, dels legat, dels i 11 § 2 mom. omfördäld skattelott och dels värdet av jämlikt 6 och 7 §§ först framdeles beskattningsbar egendom, skola lotterna bestämmas såsom om det belopp, varmed deras sammanlagda värde understiger dödsboehållningen efter nu nämnd avräkning, uppdelats å lotterna i förhållande till deras storlek.

Skifteshandling skall — — — hos beskattningsmyndigheten.

17 §.

För företeende — — — för inregistrering.

Anstånd skall — — — vara ingiven.

Anstånd som — — — bouppteckningens registrering.

På framställning — — — motsvarande tillämpning.

Ställd säkerhet — — — vidare gälla.

Om skyldighet att, då anstånd med skattens fastställande ägt rum, å skatten gälda ränta stadgas i 52 § 1 mom.

19 §.

1 mom. Arvs- eller testamentslott, för vilken inträde av skattskyldighet är att hänföra till dödsfallet, skall vid skattens beräkning sammanläggas med gåva, som arvingen eller testamentstagaren erhållit av den avlidne, under förutsättning att skattskyldighet för gåvan inträtt vid dödsfallet eller inom tio år dessförinnan. Har den avlidne till arvingen eller testamentstagaren överlämnat handling, innefattande giltig utfästelse om gåva av lös egendom, skall, i den mån gåvan icke före dödsfallet blivit fullbordad, sammanläggning äga rum även om handlingen överlämnats mer än tio år före dödsfallet. Skatten å arvs- eller testamentslotten skall utgå efter den eller de procentsatser som skolat tillämpas, därest skatt skolat uttagas för de sammanlagda förvärven samt arvs- eller testamentslotten utgjort den högst beskattade delen därav.

Lott, för vilken inträde av skattskyldighet är att hänföra till senare tidpunkt än dödsfallet, skall vid skattens beräkning sammanläggas med annan från samme arvlätare (testator) härrörande arvs- eller testamentslott, för vilken skattskyldighet inträtt inom tio år före den tidpunkt, då skattskyldighet för förstnämnda lott inträdde; och skall skatten beräknas med tillämpning av de i första stycket stadgade grunderna. Detsamma skall gälla, där arvingen eller testamentstagaren av arvlätaren (testator) erhållit gåva, för vilken skattskyldighet inträtt inom tid som nu är sagt.

3 mom. Vad i denna paragraf sägs om skattepliktig arvs- eller testamentslott skall ock gälla beträffande sådan lott, som ej i och för sig uppgår till skattepliktigt belopp, varvid hänsyn skall tagas till den tid, då skattskyldighet skulle hava inträtt, därest beloppet varit skattepliktigt.

Har givare förbehållit sig nyttjanderätt eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån av bortgiven egendom, skall, ändå att sådant förbehåll icke föranlett beskattningens uppskjutande, vid tillämpning av denna paragraf så anses som om skattskyldighet inträtt först då den givaren förbehållna rättigheten upphörde.

Förvärv, som avses i 12 § och 37 § 2 mom., skola sammanläggas med annat förvärv allenast i den mån de ej äro skattefria jämlikt 12 §.

4 mom. Bouppteckning skall vid ingivandet vara åtföljd av skriftlig uppgift angående i denna paragraf avsett tidigare förvärv eller försäkran att sådant förvärv ej förekommit. Enahanda uppgift eller försäkran skall lämnas i deklaration angående arvfallen eller testamenterad egendom.

20 §.

Vid uppskattning — — — meddelade föreskrifter.

Att i — — — i 27 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 21—27 §§ skall byggnad anses såsom fast egendom, ändå att byggnaden enligt allmän lag ej är hänförlig till sådan egendom.

22 §.

2 mom. Har fast — — — belöpande arvsskatt.

Där efter — — — särskilt värde.

Fast egendom, för vilken icke finnes särskilt taxeringsvärde, skall ock av länsstyrelsen åsättas värde till ledning för arvsskattens bestämmande. Det åligger skattskyldig, boutredningsman eller testamentsexekutor att göra ansökan härom. Värdering som nu sägs är dock icke erforderlig, där det finnes uppenbart, att egendomens värde ej överstiger 10 000 kronor.

Vid den — — — allmänna medel.

Över länsstyrelsens — — — icke föras.

23 §.

Vid uppskattning av lös egendom iakttages:

A. Tomträtt eller vattenfallsrätt uppskattas, i den mån ej annat följer av 20 § tredje stycket, till vad rättigheten med hänsyn till villkoren vid upplåtelsen och den tid, som därför återstår, kan antagas hava betingat vid en av boets avveckling föranledd, med tillbörlig omsorg skedd försäljning.

B. Aktie, obligation — — — angivna grund.

C. Fordran uppskattas — — — tabellen I.

Osäker fordran — — — äro tillämpliga.

D. För evärdlig — — — år uppgått.

Nyttjanderätt eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån, som utgår under viss tid eller någons livstid, uppskattas till sitt kapitalvärde. Är rättigheten bestämd till visst belopp eller eljest till viss storlek, beräknas kapitalvärdet efter det belopp rättigheten för helt år motsvarar och en räntefot av fem procent enligt de vid denna förordning fogade tabellerna II, III och IV. Där rättighet, som belastar viss egendom, ej är på nyss angivet sätt bestämd, anses årliga värdet utgöra fem procent av det penningvärde, var till egendomen uppskattats, dock att, där rättighet avser endast del av egendom eller dess årliga värde eljest icke kan bestämmas enligt nyss angivna grund, detta uppskattas efter vad som provas skäligt.

Kapitalvärdet av — — — år motsvarar.

Är rättighet — — — yngstes ålder.

E. Värdet av — — — stadgade grunderna.

F. Annan lös — — — skedd försäljning.

28 §.

Arvs- eller testamentslott, som tillkommer barn, styvbarn eller avkomling till barn eller styvbarn, är fri från skatt, där dess värde icke överstiger 6 000 kronor.

Tillfaller lott barn, styvbarn eller avkomling till avlidet barn eller styvbarn och har vid tiden för skattskyldighets inträde mottagaren av lotten ej fyllt 21 år, skall vid skattens bestämmande från lotten såsom skattefritt avräknas ett belopp av 2 000 kronor för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess sagda ålder uppnås.

Efterlevande make tillkommande lott, vars värde icke överstiger 40 000 kronor, är fri från skatt.

I fråga — — — tidigare tidpunkt.

Skattefri är jämväl, med det undantag som framgår av sista stycket, annan lott än förut nämnts, där värdet icke överstiger 2 000 kronor om den tillfaller person som avses i klass II nedan och eljest 1 000 kronor.

Vid tillämpning av vad i denna paragraf är stadgat skall adoptivförhållande räknas lika med skyldskap.

I övrigt beräknas skatten enligt denna

T a r i f f.

Klass I. För arvs- eller testamentslott, som tillkommer efterlevande make, barn, styvbarn eller avkomling till barn eller styvbarn, utgör skatten: när värdet å skattepliktig lott överstiger

6 000 men icke	12 000 kr:	90 kr för	6 000 kr och	3 % av återstoden;
12 000 » »	20 000 » :	270 » »	12 000 » »	4 % » » ;
20 000 » »	30 000 » :	590 » »	20 000 » »	5 % » » ;
30 000 » »	40 000 » :	1 090 » »	30 000 » »	6 % » » ;
40 000 » »	50 000 » :	1 690 » »	40 000 » »	7 % » » ;
50 000 » »	60 000 » :	2 390 » »	50 000 » »	8 % » » ;
60 000 » »	70 000 » :	3 190 » »	60 000 » »	9 % » » ;
70 000 » »	80 000 » :	4 090 » »	70 000 » »	10 % » » ;
80 000 » »	90 000 » :	5 090 » »	80 000 » »	15 % » » ;
90 000 » »	100 000 » :	6 590 » »	90 000 » »	20 % » » ;
100 000 » »	150 000 » :	8 590 » »	100 000 » »	24 % » » ;
150 000 » »	200 000 » :	20 590 » »	150 000 » »	28 % » » ;
200 000 » »	300 000 » :	34 590 » »	200 000 » »	32 % » » ;
300 000 » »	400 000 » :	66 590 » »	300 000 » »	36 % » » ;
400 000 » »	500 000 » :	102 590 » »	400 000 » »	40 % » » ;
500 000 » »	1 000 000 » :	142 590 » »	500 000 » »	44 % » » ;
1 000 000 » »	2 000 000 » :	362 590 » »	1 000 000 » »	48 % » » ;
2 000 000 » »	5 000 000 » :	842 590 » »	2 000 000 » »	52 % » » ;
5 000 000	» : 2 402 590 » »	» »	5 000 000 » »	60 % » » .

Klass II. För arvs- eller testamentslott, som tillkommer fader, moder, styvfader, styvmoder, broder (halvbroder), syster (halvsyster), broders (halvbroders) eller systers (halvsysters) avkomling eller barns efterlevande make eller som tillkommer någon, vilken såsom anställd tillhört den avlidnes husfolk under minst tio år, utgör skatten:

när värdet å lotten överstiger

2 000 men icke	5 000 kr:	60 kr för	2 000 kr och	6 % av återstoden;
5 000 » »	10 000 » :	240 » »	5 000 » »	9 % » » ;
10 000 » »	15 000 » :	690 » »	10 000 » »	12 % » » ;
15 000 » »	20 000 » :	1 290 » »	15 000 » »	15 % » » ;
20 000 » »	30 000 » :	2 040 » »	20 000 » »	20 % » » ;
30 000 » »	40 000 » :	4 040 » »	30 000 » »	25 % » » ;
40 000 » »	50 000 » :	6 540 » »	40 000 » »	30 % » » ;
50 000 » »	75 000 » :	9 540 » »	50 000 » »	35 % » » ;
75 000 » »	100 000 » :	18 290 » »	75 000 » »	40 % » » ;
100 000 » »	150 000 » :	28 290 » »	100 000 » »	45 % » » ;
150 000 » »	200 000 » :	50 790 » »	150 000 » »	50 % » » ;
200 000 » »	500 000 » :	75 790 » »	200 000 » »	55 % » » ;
500 000 » »	1 000 000 » :	240 790 » »	500 000 » »	60 % » » ;
1 000 000	» : 540 790 » »	» »	1 000 000 » »	65 % » » .

Lika med den, vilken såsom anställd tillhört den avlidnes husfolk under minst tio år, skall anses den, som innehaft dylik anställning under tid, som jämte tiden för sådan anställning hos den avlidnes make eller annan i klass I eller II avsedd anhörig till den avlidne eller motsvarande anhörig till hans make eller ock hos den avlidnes eller makens farföräldrar eller morföräldrar uppgått till minst tio år.

Klass III. För testamentslott tillkommande kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållnings-sällskap;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv; registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

utgör skatten, där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §:

när värdet å lotten överstiger

1 000 men icke	2 000 kr:	50 kr för	1 000 kr och	10 %	av återstoden;
2 000 » »	5 000 »:	150 » »	2 000 » »	15 %	» » ;
5 000 » »	10 000 »:	600 » »	5 000 » »	20 %	» » ;
10 000 » »	20 000 »:	1 600 » »	10 000 » »	25 %	» » ;
20 000 » »	50 000 »:	4 100 » »	20 000 » »	30 %	» » ;
50 000 » »	100 000 »:	13 100 » »	50 000 » »	35 %	» » ;
100 000		30 600 » »	100 000 » »	40 %	» » .

Klass IV. För arvs- eller testamentslott, som icke skall beskattas enligt för klass I, II eller III angivna grunder, utgör skatten:

när värdet å lotten överstiger

1 000 men icke	5 000 kr:	200 kr för	1 000 kr och	20 %	av återstoden;
5 000 » »	10 000 »:	1 000 » »	5 000 » »	30 %	» » ;
10 000 » »	20 000 »:	2 500 » »	10 000 » »	40 %	» » ;
20 000 » »	30 000 »:	6 500 » »	20 000 » »	50 %	» » ;
30 000 » »	50 000 »:	11 500 » »	30 000 » »	60 %	» » ;
50 000		23 500 » »	50 000 » »	65 %	» » .

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Därest skattelotten icke överstiger, om den skall beskattas efter klass I, 3 000 kronor, om den skall beskattas efter klass II, 2 000 kronor och eljest 1 000 kronor, utgår skatten i klass I efter 1 procent, i klass II efter 3 procent, i klass III efter 5 procent och i klass IV efter 20 procent. Överstiger skattelott, som skall beskattas efter klass I, 3 000 men icke 6 000 kronor, utgår skatten med 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

29 §.

1 mom. Vid tillämpning — — — hundratal kronor.

Finnes skatten bliva högre än en tredjedel av det belopp, som utgör skillnaden mellan lottens jämlikt första stycket jämnade värde och det värde, vartill lotten för att vara skattefri högst får uppgå, nedsättes skatten med överskjutande del. Sådan nedsättning må dock ej äga rum, där värdet å lotten överstiger tre gånger det värde, vartill lotten för att vara skattefri högst får uppgå.

Därest vid — — — hela krontal.

30 §.

Där någon — — — arvlåtaren (testator).

Då fideikommiss, — — — föregående innehavaren.

Tillfaller egendom den som är gift, beräknas skatten efter skyldskapsförhållandet mellan hans make och den avlidne, om skatten därvid blir lägre än den som eljest skolat utgå.

32 §.

Har efter — — — av 19 §;

och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, för någon lott skatt skolat gäldas utöver vad för lotten beräknats, skall efterbeskattning ske med sålunda felande belopp.

36 §.

Skattskyldighet inträder, såframt ej annat följer av vad i nästa stycke sägs, då gåvan blivit fullbordad eller handling, innefattande giltig utfästelse om gåva av lös egendom, överlämnats till mottagaren. I fall, som avses i 37 § 2 mom., inträder skattskyldighet vid den tid, då förmånstagaren erhåller förfoganderätten över försäkringen; dock inträder, där på grund av försäkringen utbetalning tidigare ägt rum till den berättigade, skattskyldighet för sådant belopp vid dess mottagande.

Vad i — — — bortgivna egendomen.

37 §.

2 mom. Skatt såsom — — — av förmånstagare.

Vid beskattning, varom nu är fråga, skall vad i 12 § andra—femte styckena är stadgat äga motsvarande tillämpning. Därvid skall iakttagas att vad i 12 § fjärde stycket sägs angående premiebetalning mer än tio år före dödsfallet skall, där ej försäkringstagaren avlidit före den i 36 § stadgade tiden för inträde av skattskyldighet, i stället gälla med avseende å premiebetalning mer än tio år före skattskyldighetens inträde.

39 §.

Skattefrihet åtnjutes

a) för gåva — — — personliga bruk;

b) för gåva, som utgör bidrag till gåvotagarens undervisning eller uppfostran, då omständigheterna äro sådana, att gåvotagaren genom bidraget kan anses hava tillförsäkrats en förmån, som han eljest icke skulle hava åtnjutit, så ock för periodiskt understöd samt för sådan därmed jämförlig periodisk betalning, som enligt gällande författningar angående skatt å inkomst skall inräknas i gåvotagarens skattepliktiga inkomst;

c) för vad — — — därefter införts;

d) för annan än under a), b) och c) omförmäld gåva, där värdet av gåvan eller, om gåvotagaren under samma kalenderår av samme givare erhåller flera sådana gåvor som här avses, det sammanlagda värdet av dessa gåvor icke överstiger 2 000 kronor.

41 §.

1 mom. Gåva, för vilken inträde av skattskyldighet ej är att hänföra till senare tidpunkt än givarens död, skall vid skattens beräkning sammanläggas med annan gåva, som gåvotagaren erhållit av samme givare, under för-

utsättning att skattskyldighet för sistnämnda gåva inträtt samtidigt eller inom tio år före det sådan skyldighet inträdde för den gåva, om vars beskattning är fråga. Skatten för gåvan skall beräknas med tillämpning av de i 19 § 1 mom. första stycket stadgade grunderna.

Har den — — — motsvarande tillämpning.

Att vid — — — i 19 § 2 mom.

I fall, som avses i denna paragraf, skall gälla vad i 19 § 3 mom. första och tredje styckena är för där avsedda fall föreskrivet.

43 §.

Vid beskattning av gåva skall i tillämpliga delar lända till efter rättelse, förutom ovan särskilt angivna bestämmelser i 6—9, 12, 19, 21 och 30 §§, vad i fråga om arvsskatt vidare är stadgat i 4 § 2 och 3 mom., 14, 20, 22—27 §§, 28 § med undantag av vad i första, andra och tredje styckena stadgas, ävensom 29 och 32 §§; och skall därvid den i 32 § f) förekommande hänvisningen till 19 § i stället gälla 41 §.

Vid tillämpning av 28 § skall skatten enligt klass I utgöra, när värdet överstiger 2 000 men icke 3 000 kronor, 1 procent av värdet, samt, när värdet överstiger 3 000 men icke 6 000 kronor, 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

46 §.

Deklaration skall, i fall som angivas i 45 § under A), B) och C), vara till beskattningsmyndigheten avlämnad inom fyra månader, räknat i fall som angivas

under A) 1), 2) och 3) samt B) från det skattskyldighet inträdde;

under A) 4) från det överskott i dödsboets konkurs överlämnades till den skattskyldige;

under C) från det kännedom erhöles angående den omständighet, som föranleder efterbeskattningen.

I fall som angivas i 45 § under D) skall deklARATION avlämnas till beskattningsmyndigheten senast den 15 februari året efter det varunder skattskyldighet inträdde. Har givaren eller, vad angår förvärv som i 37 § 2 mom. avses, försäkringstagaren avlidit efter det skattskyldighet inträtt, må dock deklARATIONEN icke lämnas senare än fyra månader efter dödsfallet.

Magistrat i — — — dit ingivas.

49 §.

Där någon i enlighet med lagen om försäkringsavtal blivit insatt såsom förmånstagare, åligger det försäkringsgivaren att angående händelse, som enligt denna förordning medför skattskyldighets inträde, lämna kontrolluppgift till den beskattningsmyndighet, vilken har att upptaga fråga om beskattning av försäkringsbeloppet, och därvid enligt närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen, jämväl uppgiva övriga förhållanden av betydelse för skattens bestämmande. Uppgiftsskyldighet föreligger dock icke, därest försäkringsbeloppet eller, i fråga om belopp som utfaller periodiskt, det sammanlagda årsbeloppet ej överstiger 5 000 kronor. Där fråga är om flera försäkringar, skall vad nu sagts hava avseende å försäkringarnas sammanlagda belopp.

Uppgift, varom i första stycket sägs, skall för varje kalenderår lämnas senast den 15 februari påföljande år. Har skattskyldighet inträtt till följd av dödsfall, skall dock uppgift lämnas inom en månad efter det försäkringsgivaren erhöles vetskap om dödsfallet.

52 §.

1 mom. Skatt enligt — — — skattens fastställande.

Har jämlikt — — — krontal bortfaller.

Skatten jämte — — — angående testamentsbevakningen.

Den som — — — skattens fastställande.

Har jämlikt — — — utlämnad bouppteckning.

2 mom. Vid erläggande av arvsskatt, som jämlikt 54 § skall av dödsboet förskjutas, må intill ett belopp, motsvarande högst hälften av skatten, såsom betalningsmedel gälla skuldebrev, till säkerhet för vilket, jämlikt gällande bestämmelser angående in-teckning i fast egendom, tomträtt, vattenfallsrätt, fartyg, jordbruksinventarier eller förlagsegendom, in-teckning meddelats i boet tillhörig egendom, eller ock skuldförbindelse med säkerhet av sådant skuldebrev.

Sålunda in-tecknat skuldebrev vare gällande såsom betalningsmedel eller säkerhet endast i den mån detsamma fastställts att gälla inom det värde, till vilket den in-tecknade egendomen upptagits i ärendet angående arvsskattens fastställande, och därjämte endast under förutsättning, att in-teckningen omfattar jämväl ränta efter den procent, som Konungen föreskriver.

Överstiger den arvsskatt, som skall av dödsboet förskjutas, 20 000 kronor må därjämte, intill skattens halva belopp, å inländsk börs noterade aktier, som ingå bland dödsboets tillgångar, eller skuldebrev, för vilket lämnas säkerhet i börsnoterade eller andra aktier, gälla såsom betalningsmedel i enlighet med de föreskrifter Konungen meddelar.

Å skuld, som avses i första och tredje styckena, skall gäldas ränta efter den procent, som Konungen i anslutning till det allmänna ränteläget fastställer varje år i december att gälla för det påföljande året. Räntan räknas från den dag då beslut meddelats om att skatten må erläggas med betalningsmedel varom nu är fråga.

53 §.

Inbetalas icke, där stämpelbeläggning skall äga rum vid underrätt, inom i 52 § 1 mom. angiven tid för stämpelbeläggningen erforderligt belopp, skall, såframt ej annat följer av vad i 6 § sista stycket stadgas, rätten därom göra anmälan hos länsstyrelsen med överlämnande av protokollsutskrift, innefattande beslutet om skattens fastställande, jämte bouppteckning, om sådan föreligger. Anmälan skall innehålla uppgift, huruvida och i vad mån det åligger dödsbo att förskjuta ogulden skatt, ävensom erforderlig uppgift om skattskyldigs hemvist.

Det åligger — — — Konungen bestämmas.

Har av — — — nyss nämnts.

54 §.

Arvsskatt för egendom, för vilken skattskyldighet inträtt vid arvlåtarens (testators) eller i fall, som avses i 8 § första stycket, föregående innehavarens död, ävensom i 52 § 1 mom. omnämnd ränta förskjutas av dödsboet, dock icke där fråga är om lott, som beskattas efter vad i 6 § andra stycket d) sägs, eller förvärv, som avses i 12 §. Skattskyldig skall vid tillträde av honom tillkommande lott, för vilken skatten förskjutits av dödsboet, till boet gälda på lotten belöpande skatt utan avdrag i sådant hänseende, som i 29 § 2 mom. sägs, jämte andel i räntan; och skall tillika å belopp, som sålunda skall erläggas, gäldas den ränta, som kunnat av dödsboet påräknas vid insättning å bankräkning.

Saknas i dödsbo tillgång till gäldande av skatt och ränta, som icke erlagts inom tid, som angives i 52 § 1 mom., svare dödsbodelägarna för vad som brister såsom i lagen om boutredning och arvskifte är stadgat i fråga om gäld efter den döde; dock vare efterlevande make fri från sådant ansvar, där han vid bodelning icke erhållit mer än som enligt lag tillkommer honom.

55 §.

1 mom. Uppgå i dödsbo beloppet av kontanta medel och därmed jämförliga fordringar samt värdet av obligationer och andra lätt realiserbara värdepapper sammanlagt icke till dubbla beloppet av den arvsskatt, som jämlikt 54 § skall av dödsboet förskjutas, eller föreligger i andra fall för någon som är skattskyldig enligt denna förordning avsevärd svårighet att genast erlägga hela den skatt, som belöper på honom tillfallen egendom, må beskattningsmyndigheten medgiva, att skatten erlägges genom högst tio årliga inbetalningar, dock att anståndet i intet fall må utsträckas till flera inbetalningar än som provas erforderligt.

På Konungens prövning må ankomma att, där för viss skattskyldig synnerliga skäl därtill äro, medgiva att den skatt, som belöper på honom tillfallen egendom, erlägges genom högst tjugu årliga inbetalningar.

2 mom. Första inbetalningen skall äga rum inom tid, som angives i 52 § 1 mom., och skall uppgå, om skatten uppdelas i endast två poster, minst till en fjärdedel av skattens belopp och i andra fall minst till belopp motsvarande skattebeloppet delat med antalet inbetalningar. Andra inbetalningen skall verkställas å årsdagen för beslutet om skattens fastställande och envar av de följande å motsvarande dag det år, varunder den förfaller till betalning; och skola dessa inbetalningar uppgå till sinsemellan lika belopp. Å skatt, med vars erläggande anstånd åtnjutes, skall gäldas ränta efter den procent, som Konungen i anslutning till det allmänna ränteläget fastställer varje år i december att gälla för det påföljande året. Räntan räknas från den dag då anståndsbeslutet meddelats.

3 mom. Framställning om anstånd skall skriftligen göras senast då skatteärendet upptages till avgörande. Beviljas anstånd, skall inom tid, som beskattningsmyndigheten utsätter, till denna avlämnas till Kungl. Maj:t och kronan utfärdad skuldförbindelse å det belopp anståndet avser jämte ränta. Medgives anstånd, skall därjämte inom samma tid ställas nöjaktig säkerhet, dock att sådan skyldighet icke föreligger för skattskyldig med avseende å skatt som skall utgå för nyttjanderätt eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån eller för rätt, som avses i 8 § andra stycket. Fullgöres ej vad i detta moment föreskrivits, anses anståndet förverkat.

56 §.

Avlider den, som förvärvat egendom genom arv, testamente eller gåva, inom ett år från det skattskyldighet inträtt, eftergives skatten.

I fråga — — — vid dödstillfället.

Fråga om — — — i skatteärendet.

57 §.

Konungen äger — — — annan art.

Har, efter det anstånd med skattens erläggande medgivits, den skattepliktiga egendomen genom oförutsedd händelse avsevärt nedgått i värde eller

föreligga eljest särskilda skäl därtill, äger Konungen medgiva befrielse från eller nedsättning av återstående del av skatten.

59 §.

Har efter — — — deklARATIONEN angivits;
och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, någon skattskyldig haft att gälda mindre skatt än vad beräknats, skall honom påförd skatt nedsättas med sålunda för högt beräknat belopp.
Ansökan om — — — i skatteärendet.

68 §.

Förseelse, varom i 66 § sägs, må av åklagare åtalas allenast efter anmälan av beskattningsmyndigheten.
Finnes förseelsen ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

71 §.

2 mom. Från tillämpning av vad i denna förordning stadgas om skattskyldighet må Konungen under förutsättning av ömsesidighet medgiva undantag innefattande befrielse från eller nedsättning av skatt för egendom, som finnes i viss annan stat eller efterlämnats eller bortgivits av eller tillfallit därstädes bosatt person eller ock bortgivits av eller tillfallit i den andra staten hemmahörande juridisk person.

Överenskommelse, som — — — skedd uppsägning.

Denna förordning träder, med nedan under 5. angivet undantag, i kraft den 1 januari 1959. I samband med förordningens ikraftträdande skall följande iakttagas.

1. Äldre bestämmelser om arvsskatt och gåvoskatt skola fortfarande äga tillämpning, därest skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1959; dock skall 56 § första stycket i dess nya lydelse tillämpas, där den, som förvärvat egendom genom arv, testamente eller gåva, avlidit efter den 31 december 1958.

2. Ändå att skattskyldighet inträtt efter den 31 december 1958 skall nu gällande tariff i 28 § tillämpas vid beräkning av skatt för dels arvslott (testamentslott), därest arvlätare (testator) avlidit före den 1 januari 1959, dock icke där fråga är om förvärv efter den som på livstid innehaft egendomen med i 8 § första stycket avsedd rätt, dels gåva, som fullbordats före den 1 januari 1959, dels egendom, som medlem av konungahuset förvärvat från annan medlem därav, dels ock fideikommiss, som instiftats för obegränsad tid.

3. Vad i 12 § fjärde stycket nu sägs om skattefrihet för rätt till pension, som utgår på grund av pensionsförsäkring, skall äga tillämpning även efter den 31 december 1958, därest försäkringstagaren avlidit före den 1 januari 1959 eller utbetalning på grund av försäkringen skett till förmånstagaren före sistnämnda dag; och skall under enahanda förutsättning nu gällande tariff i 28 § alltjämt tillämpas vid beräkning av skatt för vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare till annan försäkring än pensionsförsäkring.

4. Vid tillämpning av bestämmelserna i 19 och 41 §§ i deras nya lydelse skall iakttagas, att skatt ej må beräknas efter sammanläggning med gåva,

för vilken skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1955. Vad nu sagts skall dock icke gälla handling, innefattande giltig utfästelse om gåva av lös egendom.

5. Beträffande 20 § skall denna förordning träda i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt äga tillämpning även i de fall då skattskyldighet inträtt före ikraftträdandet.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars
1958.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *omläggning av dödsbobeskattningen m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 april 1956 tillkallade jag särskilda sakkunniga, *arvsskattesakkunniga*, med uppdrag att verkställa utredning rörande reformer i avseende å dödsbobeskattningen m. m. I enlighet med direktiven skulle de sakkunnigas främsta uppgifter vara att överväga dels om det alltjämt fanns behov av två särskilda former för dödsbobeskattningen, arvslottsskatt (arvsskatt) och kvarlåtenskapsskatt, dels i vad mån de skattefria bottenbeloppen vid dödsbobeskattningen borde höjas och dels om skatteskalorna vid nämnda beskattning borde ändras. Såsom en rikt-punkt för utredningsarbetet härvidlag angavs i direktiven att statens inkomster av dödsbobeskattningen, bortsett från vad som kunde erfordras för att erhålla skäligen bottenbelopp, icke borde nämnvärt minskas. Med hänsyn till sambandet mellan kvarlåtenskapsskatten och förmögenhetsskatten kunde enligt direktiven också behöva prövas om skattepliktsgränsen och skalan för förmögenhetsskatten borde jämkas.

De sakkunniga framlade i december 1956 en promemoria (stencilerad) med förslag till höjning av skattepliktsgränsen vid kvarlåtenskaps- och förmögenhetsbeskattningen från 50 000 till 80 000 kronor för att i skälig omfattning motverka följderna av värdeökningen för fastigheter vid 1957 års allmänna fastighetstaxering. Detta förslag genomfördes vid 1957 års riksdag (Prop. 71, BevU 32, Rskr 180, SFS 106—108).

Arvsskattesakkunnigas fortsatta arbete har numera slutförts i och med avgivandet av ett den 18 december 1957 dagtecknat betänkande angående arvsbeskattning (SOU 1957: 48). De sakkunniga utgjordes vid betänkandets avgivande av generaldirektören Rolf Dahlgren, ordförande, samt ledamoten av riksdagens första kammare lantbrukaren Herbert Hermansson, ledamo-

ten av samma kammare statsrådet Rune B. Johansson, ledamoten av andra kammaren agronomen Eric Nilsson, sekreteraren Cyril Olsson, ledamoten av första kammaren f. d. lektorn Edgar Sjödahl och byråchefen för lagärenden i finansdepartementet Sten Walberg. Såsom statistisk expert har medverkat förste aktuarien Bertil Edlund och såsom försäkringsteknisk expert försäkringsdirektören Tage Larsson.

I betänkandet föreslår arvsskattesakkunniga att kvarlåtenskapsskatten avskaffas med utgången av år 1958 och att dödsbobeskattningen i fortsättningen sker endast i form av arvslottsskatt (arvsskatt). Den nuvarande arvsskatten föreslås ökad med ett belopp som icke fullt motsvarar kvarlåtenskapsskatten. De sakkunniga föreslår vidare höjning av flertalet av de skattefria bottenbeloppen vid arvsbeskattningen. Även vissa andra ändringar av beskattningsbestämmelserna förordas, betingade dels av själva övergången från systemet med dubbla skatteformer till ett system med enbart arvsskatt och dels av önskemålet att effektivisera och förenkla beskattningsreglerna. I fråga om förmögenhetsbeskattningen föreslår arvsskattesakkunniga icke några ytterligare ändringar utöver vad som genomfördes vid 1957 års riksdag.

Arvsskattesakkunnigas förslag att avskaffa kvarlåtenskapsskatten är enhälligt. I fråga om beskattningens höjd har ledamöterna Hermansson och Olsson samt Nilsson reserverat sig. Hermansson och Olsson förordar att kvarlåtenskapsskatten kompenseras genom höjning av arvsskatten i mindre omfattning än majoriteten föreslagit. Nilsson anser att kvarlåtenskapsskatten bör avskaffas utan att arvsskatten höjes. I övrigt föreligger enstaka reservationer i vissa detaljfrågor. I fråga om förmögenhetsbeskattningen är de sakkunniga emellertid enhälliga.

Statsverkets inkomster av dödsbobeskattningen beräknas vid ett genomförande av majoritetsförslaget minska från ca 77,5 till ca 74 miljoner kronor om året, d. v. s. med ca 3,5 miljoner per år. Enligt Hermanssons och Olssons reservation blir skattebortfallet ca 20 miljoner kronor och enligt Nilssons reservation ca 30 miljoner kronor om året.

Över arvsskattesakkunnigas betänkande har yttranden avgivits av följande 17 myndigheter, vilka genom remiss anmodats yttra sig, nämligen Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms rådhusrätt, Göteborgs rådhusrätt, rådhusrätten i Malmö, statskontoret, riksräkenskapsverket (som härjämte i särskild skrivelse upptagit fråga om ränteberäkning i visst fall vid dödsbobeskattningen), generalpoststyrelsen (såvitt angår bestämmelserna rörande skattens fastställande och erläggande), försäkringsinspektionen (såvitt angår beskattningen av försäkringsförvärv och därmed sammanhängande frågor), överståthållarämbetet ävensom länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro samt Jämtlands län.

Av sammanlagt 35 myndigheter och sammanslutningar, vilka genom remiss beretts tillfälle att yttra sig, har yttranden inkommit från 21, nämligen

fullmäktige i riksbanken, länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Gotlands, Värmlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, familjerättskommittén, fideikommissutredningen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges akademikers centralorganisation (som överlämnat yttrande jämväl från Sveriges juristförbund), Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska livförsäkringsbolags förening, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges häradshövdingar och Föreningen Sveriges stadsdomare.

Härjämte har yttranden i ärendet inkommit från följande sammanslutningar, nämligen Sveriges lantbruksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges redareförening, Svenska företagares riksförbund, Stockholms handelskammare och Skånes handelskammare.

Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Sveriges industriförbund och Stockholms handelskammare har åberopat ett av näringslivets skattedelegation upprättat yttrande. Detta yttrande betecknas i fortsättningen såsom avgivet av skattedelegationen.

I yttrandena har arvsskattesakkunnigas förslag om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Även förslaget om höjning av bottenbeloppen har i huvudsak biträttats av remissinstanserna. I fråga om beskattningens höjd har däremot i ett flertal yttranden uttalats önskemål om en lägre skattenivå än majoritetsförslaget åsyftar. I övrigt har de sakkunnigas förslag i stort sett blivit föremål för instämmande från remissinstansernas sida. Beträffande vissa detaljfrågor har dock framförts avvikande meningar, delvis i anslutning till vad reservanterna inom de sakkunniga uttalat.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga förevarande lagstiftningsfråga.

II. Gällande rätt m. m.

Grunddragen av gällande rätt

Med dödsbobesättning förstås sådan beskattning som äger rum i anslutning till att en persons egendom vid hans död övergår i andras — arvingars och testamentstagares — händer. En dödsbobesättning kan anordnas i endera eller båda av två skilda huvudformer: kvarlåtenskapsbesättning och arvslottsbesättning. En kvarlåtenskapsskatt beräknas på kvarlåtenskapen såsom en helhet, medan en arvslottsskatt beräknas på varje arvinges och testamentstagares särskilda andel i kvarlåtenskapen.

Dödsbobeskattningen kräver såsom ett komplement en skatt för gåva, enär eljest dödsbobeskattningen skulle kunna kringgås genom avhandlingar i livstiden.

Den svenska dödsbobeskattningen innefattar såväl en kvarlåtenskaps- som en arvslottsbekattning. Gåvobeskattningen i vårt land är utformad såsom en allmän gåvoskatt. De grundläggande stadgandena om dödsbobe- skattningen återfinns, beträffande kvarlåtenskapsbeskattningen i förord- ningen den 26 juli 1947 om kvarlåtenskapsskatt (KvF) samt rörande arvs- lottsbekattningen i förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvo- skatt (AGF).

Kvarlåtenskapsskatten (K-skatten) beräknas å den avlidnes kvarlåtens- kap. Denna utgöres enligt KvF av behållningen i dödsboet, minskad i före- kommande fall med vissa avdrag, däribland för efterlevande makes giftor- rättsandel. K-skatt utgår å kvarlåtenskap som överstiger 80 000 kronor. Skatten är progressiv: skattesatsen utgör 10 procent för den del av kvarlåtens- kapen som överstiger 80 000 men icke 100 000 kronor samt stiger sedan för olika skikt av kvarlåtenskapen och når sitt maximum, 50 procent, i fråga om den del av kvarlåtenskapen som överstiger 5 000 000 kronor. Skattskyldigheten i fråga om K-skatten åvilar dödsboet.

Arvslottsskatten (A-skatten) beräknas å varje arvinges och testaments- tagares särskilda andel (lott) i kvarlåtenskapen. Före lotternas bestäm- mande skall eventuell K-skatt avdragas. A-skatten är dubbelt progressiv, d. v. s. skattesatsen ökar såväl med lottens storlek som med avståndet i skyldskapshänseende mellan den avlidne och arvingen (testamentstaga- ren). För sistnämnda ändamål är arvingar (testamentstagare) fördelade på fyra skatteklasser, I—IV. Lott som icke överstiger 3 000 kronor, om be- skattning skall ske enligt klass I, och eljest 1 000 kronor är fri från A- skatt; för efterlevande make (som tillhör klass I) ligger skattepliktsgrän- sen beträffande arvs- och testamentslott vid 25 000 kronor. Skattesatserna varierar mellan följande procenttal i de olika skatteklasserna, nämligen 1 och 20 procent i klass I, 2 och 24 procent i klass II, 4 och 30 procent i klass III samt 4 och 35 procent i klass IV. De maximala skattesatserna gäller i den mån lotterna överstiger 400 000 kronor i klass I, 100 000 kronor i klass II, 60 000 kronor i klass III och 40 000 kronor i klass IV. Skattskyldigheten i fråga om A-skatten åvilar arvingarna (testamentstagarna), envar med avseende å sin lott; A-skatten skall dock i regel förskjutas av dödsboet.

I förevarande sammanhang kan erinras om att beskattningen enligt så- väl KvF som AGF — liksom övriga svenska skatteförfattningar — är ut- formad enligt principen om skiktsskatt, d. v. s. för varje i skatteskalorna angivet skikt av kvarlåtenskapen (lotten) gäller den härför bestämda skat- tesatsen (skatteprocenten); den skattesats som är tillämplig å det översta skiktet av kvarlåtenskapen (lotten) gäller således icke för de lägre skikten.

Däremot föreligger viss olikhet mellan KvF och AGF med avseende å

innebörden av de skattefria bottenbeloppen (skattepliktsgränserna). Bottenbeloppet å 80 000 kronor enligt KvF har karaktären av grundavdrag, medan beloppen å 25 000, 3 000 och 1 000 kronor enligt AGF utgör allenast gränobelopp. Att bottenbeloppet enligt KvF utformats såsom grundavdrag innebär att endast den del av den skattepliktiga kvarlåtenskapen som överstiger bottenbeloppet blir föremål för beskattning; den beskattningsbara kvarlåtenskapen utgöres sålunda av den skattepliktiga kvarlåtenskapen minskad med bottenbeloppet. Gränobeloppen enligt AGF får däremot icke avräknas vid bestämmandet av de skattepliktiga lotterna; överskrides icke gränobeloppet föreligger visserligen skattefrihet, men är lotten större inträder i princip skattskyldighet för hela lotten. Genom en särskild avtrappningsregel mildras emellertid den tvära övergången från skattefrihet till full skattskyldighet.

Vidare må i detta sammanhang nämnas att efterlevande makes giftorättsandel i den först avlidne makens dödsbobehållning är fri från beskattning enligt såväl KvF som AGF.

I fråga om dödsbobeskattningen är vederbörande allmänna underrätt beskattningsmyndighet. Beskattningsinstrumentet utgöres i regel av bouppteckningen efter den avlidne. Under särskilda förutsättningar kan även arvskifteshandling vara beskattningsinstrument. I vissa fall uttages A- och K-skatt efter deklaration.

Såsom nämnts innehåller såväl KvF som AGF bestämmelser om gåvobeskattning. Enligt KvF utgår »kvarlåtenskapsskatt för gåva» (KG-skatt) å gåvor överstigande 80 000 kronor. Skattskyldigheten åvilar givaren. Den enligt AGF utgående gåvoskatten (G-skatt) avser gåvor överstigande 3 000 kronor. Skattskyldigheten åvilar här gåvotagaren.

En närmare redogörelse för gåvobeskattningsbestämmelserna lämnas i det följande vid behandlingen av gåvobeskattningen.

Dödsbobeskattningens omfattning

I vårt land avlider årligen omkring 70 000 personer. Flertalet av dessa efterlämnar ingen kvarlåtenskap eller allenast så ringa kvarlåtenskap att någon dödsbobeskattning ej blir aktuell. Av tillgängliga uppgifter angående inregistrerade bouppteckningar framgår att antalet dödsbon, i fråga om vilka beskattning åger rum, numera uppgår till ungefär 20 000 om året. De dödsbon, där kvarlåtenskapen överstiger 50 000 kronor och alltså intill årsskiftet 1957/58 såväl K-skatt som A-skatt utgått, utgör i runt tal 2 500 per år; av dödsbon med en kvarlåtenskap överstigande 500 000 kronor finns omkring 50 årligen.

Uttryckt i procenttal är alltså mer än 70 procent av alla dödsbon fria

från dödsbobeckattning, omkring 25 procent träffas av endast A-skatt men icke K-skatt och knappt 4 procent blir föremål för såväl K- som A-beskattning. Dödsbona med en kvarlåtenskap överstigande 500 000 kronor utgör icke ens 1 promille av hela antalet dödsbon.

Det nu sagda bygger i huvudsak på uppgifter angående under tiden den 1 juli 1954—den 30 juni 1955 inregistrerade bouppteckningar. De genom 1957 års allmänna fastighetstaxering höjda taxeringsvärdena kommer givetvis att medföra vissa förskjutningar i fråga om antalet kvarlåtenskaper i olika storleksklasser. Hur dessa förskjutningar närmare kommer att gestalta sig kan för närvarande icke anges.

I förevarande sammanhang må från arvsskattesakkunnigas betänkande (s. 15) återges följande sammanställning rörande fördelningen å storleksklasser av kvarlåtenskaperna enligt de 20 404 skattebelagda bouppteckningar som inregistrerats under tiden den 1 juli 1954—den 30 juni 1955.

Kvarlåtenskap kr.	Antal bouppteckningar	Procent
— 10 000	6 162	30,2
10 000— 20 000	5 767	28,3
20 000— 30 000	3 003	14,7
30 000— 50 000	2 838	13,9
50 000—100 000	1 731	8,5
100 000—200 000	618	3,0
200 000—500 000	240	1,2
500 000—	45	0,2
Summa	20 404	100,0

Statsverkets inkomster av dödsbo- och gåvobeskattningen

I en nedan intagen sammanställning har redovisats statsverkets inkomster (i miljoner kronor) av dödsbo- och gåvobeskattningen under budgetåren 1943/44—1956/57. Tillgängliga uppgifter rörande intäkterna under tidigare budgetår lämnar icke upplysning om intäkternas fördelning mellan A-skatt och G-skatt.

Härjämte har uträknats de genomsnittliga intäkterna *dels* för de åtta senaste budgetåren, d. v. s. från och med budgetåret 1949/50 då den år 1947 införda KvF kan anses ha kommit i full tillämpning, och *dels* för de senaste fyra budgetåren, d. v. s. från och med budgetåret 1953/54 då 1952 års allmänna fastighetstaxering liksom samma års ändringar i K-skatteskalen kan anses ha trängt igenom i fråga om dödsbo- och gåvobeskattningen.

Budgetår	I anslutning till skattens fastställande erlagd			Senare erlagd skatt	Restituerad skatt	Summa
	A-skatt	K-skatt	G-skatt			
1	2	3	4	5	6	7
1943/44	29 01	—	2,57	0,73	0,45	31,86
1944/45	25 80	—	5 04	0,57	0 48	30,93
1945/46	29 46	—	16 40	0,59	0 90	45 55
1946/47	33 27	—	25,74	0 59	1 59	58 01
1947/48	27 37	0 25	42,79	0,75	0 87	70,29
1948/49	32 12	13 92	7,93	0 99	0,66	54 30
1949/50	32 27	31,84	2 49	2,95	2,78	66,77
1950/51	29 15	24,37	3,18	1 66	0,80	57 56
1951/52	32 50	24,17	2,77	2 22	0,89	60 77
1952/53	31 64	21 78	2 69	2,20	0,86	57,45
1953/54	40 47	24 58	2 29	3 93	2,19	69,08
1954/55	40 86	23,39	2,50	2 71	1 06	68,40
1955/56	42,97	29,69	2 67	4 39	1 06	78,66
1956/57	47,39	30,40	2,47	6,25	1,14	85,37
Medeltal för budgetåren						
1949/57	37,16	26 28	2,63	3,29	1,35	68 01
1953/57	42,92	27,02	2,48	4 32	1,36	75,38

Anmärkas bör att uppgifterna i kolumnerna 2—4 i sammanställningen är behäftade med icke oväsentliga felkällor. Detta sammanhänger med att underrätternas och länsstyrelsernas redovisning till generalpoststyrelsen av influtna stämpelmedel såvitt nu är fråga icke i erforderlig utsträckning specificerats på de olika slagen av skatter. Särskilt gäller detta det inbördes förhållandet mellan A-skatt och K-skatt. Enligt uppgifterna i sammanställningen skulle de medel som under senare år influtit av dödsbokeskattningen ha fördelat sig med ca 60 procent på A-skatt och ca 40 procent på K-skatt. Enligt beräkningar som arvsskattesakkunniga låtit verkställa torde medlen i stället ha fördelat sig med ca 55 procent på A-skatt och ca 45 procent på K-skatt. Detta skulle innebära att av det belopp på omkring 70 miljoner kronor, som under de fyra senaste budgetåren genomsnittligt influtit per år i dödsbokeskatt som erlagts i anslutning till skattens fastställande, ca 38,5 miljoner kronor utgjort A-skatt och ca 31,5 miljoner kronor K-skatt (icke såsom uppgifterna i sammanställningen utvisar i runt tal 43 och 27 miljoner kronor). Även uppgifterna rörande G-skatten är i viss utsträckning missvisande.

En närmare redogörelse för felkällorna i sammanställningen återfinns i arvsskattesakkunnigas betänkande s. 16—17 och 76.

Historisk översikt

En dödsbokeskattning i modern bemärkelse infördes i vårt land först genom 1894 års stämpelförordning (StplF). Den sålunda tillkomna dödsbokeskattningen var ett 1-skattesystem och byggde helt på arvslottsbekattningens princip. Detta system var därefter i tillämpning — enligt 1894,

1899 och 1908 års StplF samt 1914 och 1941 års AGF — till och med år 1947.

Genom tillkomsten år 1947 av KvF med dess bestämmelser om kvarlåtenskapsbeskattning vid sidan av 1941 års AGF:s arvslottsbeskattning erhöll vår dödsbokeskattning sin nuvarande utformning såsom ett 2-skattesystem, d. v. s. den kom att innefatta såväl en kvarlåtenskapsbeskattning som en arvslottsbeskattning. Detta 2-skattesystem har varit i tillämpning sedan den 1 januari 1948, alltså något mer än tio år.

Även före tillkomsten av 1894 års StplF fanns emellertid vissa stadganden om ett slags dödsbokeskattning i vårt land. Dessa äldre beskattningsregler, anpassade till en gången tids mindre komplicerade förhållanden, har emellertid icke haft någon större betydelse för utformandet av vår nuvarande dödsbokeskattning.

1941 års AGF, som trädde i kraft den 1 januari 1942 och ersatte 1914 års AGF, grundade sig på ett av 1938 års arvsskattekommitté avgivet betänkande (SOU 1939: 18). Den sålunda verkställda omarbetningen av dödsbo- och gåvobeskattningen var föranledd bl. a. av den nya arvs-, testaments- och boutredningslagstiftning, som tillkommit under 1920- och 1930-talen. Kommittén diskuterade i betänkandet frågan om dödsbokeskattning i form av kvarlåtenskapsskatt men fann att en sådan skatt icke borde införas utan att dödsbokeskattningen alltjämt borde byggas på arvslottsskattens principer. Vid framläggandet av propositionen med förslag till 1941 års AGF lämnade departementschefen frågan om ett framtida införande av en kompletterande skatt vid sidan av arvslottsskatten öppen.

Nämnas må att Kungl. Maj:t vid 1933 och 1934 års riksdagar framlagt propositionsförslag om en kvarlåtenskapsskatt vid sidan av arvslottsskatten. Dessa förslag bifölls emellertid icke av riksdagen.

Den år 1947 införda K-skatten grundade sig på ett av 1945 års statsskatteberedning framlagt betänkande med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m. (SOU 1946: 79). Skatteberedningen erinrade om att den årliga beskattningen av inkomst och förmögenhet undergått en betydande skärpning i jämförelse med förkrigstiden och fann det motiverat med en skärpning också av dödsbokeskattningen, vilken icke höjts sedan år 1933. Vid valet mellan en ökning av arvslottsskatten och införandet av en kvarlåtenskapsskatt vid sidan av arvslottsskatten förordade beredningen det senare alternativet. Enligt beredningens åsikt var en högre förmögenhetsskatt motiverad än den som åstadkoms genom beredningens förslag till årlig förmögenhetsbeskattning. Denna ytterligare skatt borde uttagas genom en kvarlåtenskapsskatt, som alltså skulle utgöra en till den skattskyldiges frånfälle uppskjuten förmögenhetsskatt.

Departementschefen uttalade vid framläggande av propositionsförslaget till 1947 års KvF, att det icke var nödvändigt att binda sig vid en viss teoretisk konstruktion men att en komplettering av arvslottsskatten med en kvarlåtenskapsskatt utgjorde en medelväg, varigenom hänsyn kunde tagas både till

storleken av den förmögenhet, som gick i arv, och till den andel som föll på varje arvtagares lott. Kvarlåtenskapsskatten föreföll departementschefen även från en annan synpunkt vara att föredraga framför en höjd beskattning av arvslotterna. Den gjorde det nämligen möjligt att starkt begränsa antalet av de dödsbon, som berördes av skattehöjningen. Små och måttliga arv blev på ett enkelt sätt undantagna.

K-skatten blev redan i samband med sin tillkomst utsatt för stark kritik såväl av remissinstanserna som i den allmänna debatten. Vid 1948—1949 och 1951—1957 års riksdagar väcktes också motioner som syftade till avskaffande av K-skatten. Dessa motioner vann emellertid icke riksdagens bifall. Däremot höjdes skattepliktsgränsen — ursprungligen 30 000 kronor — genom beslut av 1952 års riksdag till 50 000 kronor. Såsom tidigare nämnts är denna gräns numera, efter beslut av 1957 års riksdag, höjd till 80 000 kronor.

III. Allmänna synpunkter

Kvarlåtenskapsskatten

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga anser att ett 1-skattesystem med enbart A-skatt är att föredraga framför ett 2-skattesystem med A-skatt och K-skatt samt föreslår en omläggning av dödsbobeskattningen i enlighet härmed. Däremot har de sakkunniga icke funnit anledning att närmare ingå på frågan om för- och nackdelar av ett 1-skattesystem med ren K-beskattning men framhåller att ett sådant system, såvitt är de sakkunniga bekant, fungerat väl inom anglosaxiska länder.

De sakkunniga erinrar om att vår första moderna dödsbobeskattning av år 1894 var utformad i enlighet med A-skattens principer. Dessa principer gällde därefter på dödsbobeskattningens område under mer än femtio år och vann därigenom en jämförelsevis fast förankring i det allmänna medvetandet. Genom tillkomsten år 1947 av en K-skatt vid sidan av A-skatten skedde i viss mån ett avsteg från de tidigare principerna. K-skatten medförde dels att lika stora lotter kunde bli olika beskattade även då de tillföll personer i samma skatteklass och dels att en förskjutning i beskattningshänseende skedde till främst barnfamiljernas nackdel. De sakkunniga anför vidare i huvudsak följande.

En dödsbobeskattning avser att taga i anspråk den skattekraft som blir aktuell då en person avlider och hans egendom övergår till hans arvingar och eventuella testamentstagare. Oavsett hur dödsbobeskattningen utformas teoretiskt sett, kommer den dock i praktiken alltid att träffa arvingarna och testamentstagarna och blir därigenom en beskattning av vad dessa erhåller till följd av arvfallet. I enlighet med den svenska beskattningsrätts principer är det därför angeläget att dödsbobeskattningen i görlig mån tager hänsyn till vederbörande arvinges eller testamentstagares skatteför-

måga. Från denna synpunkt kan A-skatten anses innefatta en i stort sett tillfredsställande avvägning. Den är graderad såväl efter arvs- eller testamentslottens storlek som — genom olika skatteklasser — efter arvingens eller testamentstagarens närmare eller fjärmare skyldskap till den avlidne. Lika stora lotter blir således lika beskattade — oavsett storleken av den totala kvarlåtenskapen i respektive dödsbon — om lotterna tillfaller personer, som hör till samma skatteklass. Genom fördelningen på skatteklasser i förhållande till skyldskapen blir den avlidnes bröstarvingar och efterlevande make lindrigare beskattade än arvingar eller testamentstagare i övrigt. Härigenom gynnas de som i högre grad än andra kan anses ha ett berättigat och av lagstiftaren i viss mån också skyddat intresse av att få övertaga den avlidnes egendom. Sätillvida kan emellertid arvslottsskatten icke taga hänsyn till mottagarens skatteförmåga, att den av praktiska skäl icke kan avpassas efter mottagarens ekonomiska ställning i allmänhet.

Genom att K-skatten beräknas på kvarlåtenskapen i dess helhet blir en arvslott av viss storlek högre beskattad ju större den totala kvarlåtenskapen är. Detta innebär ett missgynnande av flerbarnsfamiljerna. Tre barn, som ärver tillhoppa 300 000 kronor, får alltså sina arvslotter starkare reducerade än det enda barnet som ärver 100 000 kronor. Av utredning som arvs-skattesakkunniga låtit verkställa framgår att omkring hälften av de K-skattepliktiga dödsbona utgöres av flerbarnsfamiljer.

De förskjutningar i skattebelastningen, som införandet av K-skatten sålunda medfört, står enligt de sakkunnigas mening icke väl överens med principen om skattens avpassande efter skatteförmågan sådan denna kommer till uttryck i arvslottens storlek. Skatteförmågan hos ettvar av de tre barn, vilka enligt det anförda exemplet ärver tillhoppa 300 000 kronor, är i princip icke större än hos det barn, som ensamt ärver 100 000 kronor. På grund av 2-skattesystemet blir skattebelastningen emellertid olika. Från den nu diskuterade synpunkten — och sålunda utan att ställning därmed tages till frågan om beskattningens höjd i och för sig — finner de sakkunniga att en ren A-beskattning är att föredraga. I detta sammanhang erinras även om att frågan om K-skatten, trots att nämnda skatteform varit i tillämpning så pass lång tid som tio år, alltså är av starkt kontroversiell natur.

Jämväl i annat hänseende än det nyss behandlade innebar K-skattens tillkomst vissa förskjutningar i dödsbobsbeskattningen. Genom att höjningen av dödsbobsbeskattningen skedde medelst en K-skatt och icke en skärpt A-skatt, rubbades det tidigare förhållandet mellan skatteklasserna. Skattehöjningen blev nämligen genom K-skatten densamma oavsett vilken skatteklass arvingarna tillhörde, varigenom den relativa skattehöjningen blev större i de lägre skatteklasserna än i de högre och störst i skatteklass I, till vilken barn och efterlevande make hör. På grund av att K-skatten dessutom åvilar dödsboet, d. v. s. arvingarna när sådana finns, och icke till någon del behöver betalas av dem som erhåller endast testamentslegat, har också en förskjutning av skattebelastningen ägt rum till nackdel särskilt för skatteklass I, som arvingarna ju i regel tillhör.

Arvsskattesakkunniga har vid sina överväganden intagit den allmänna ståndpunkten att dödsbobeskattningen bör avvägas så att man i görlig mån tillgodoser efterlevande makes och barns intressen. Från sådan synpunkt anser de sakkunniga att de förskjutningar i skattebelastningen, som nu berörts, icke i och för sig är önskvärda och att alltså en övergång till ett 1-skattesystem är att föredraga framför ett bibehållande av det nuvarande 2-skattesystemet.

En övergång till ett 1-skattesystem skulle vidare enligt arvsskattesakkunnigas mening medföra en icke obetydlig förenkling av bestämmelserna rörande dödsbobeskattningen och därmed underlätta ej blott möjligheterna för de enskilda att överblicka bestämmelsernas innebörd och verkan utan även den praktiska tillämpningen av bestämmelserna. Det ligger nämligen i sakens natur att ett system för dödsbobeskattning som bygger på två olika skatteformer måste — oavsett utformningen i övrigt — bli besvärligare och mera tidsödande att tillämpa än ett system med endast en skatteform. Olägenheterna från tillämpningssynpunkt av ett 2-skattesystem ökar självfallet, därest — såsom för närvarande är fallet — olikhet föreligger mellan de båda skatteformerna utöver vad som betingas av deras egenart.

Arvsskattesakkunniga har från vissa större allmänna underrätter inhämtat upplysningar angående de praktiska erfarenheterna rörande tillämpningen av det nuvarande 2-skattesystemet. Dessa upplysningar har bekräftat de sakkunnigas uppfattning om fördelarna från praktisk tillämpningssynpunkt av ett 1-skattesystem.

Valet mellan ett 2-skattesystem och ett 1-skattesystem bör, framhåller de sakkunniga, givetvis i första hand ske under hänsynstagande till dödsbobeskattningen. Det system som väljes i fråga om dödsbobeskattningen får emellertid även betydelse för gåvobeskattningens utformning.

Enligt arvsskattesakkunniga synes de skäl som talar för övergång till ett 1-skattesystem, när det gäller dödsbobeskattningen, i tillämpliga delar ha giltighet även i fråga om gåvobeskattningen. Sålunda föreligger i det nuvarande 2-skattesystemet även vid gåvobeskattningen bristande överensstämmelse mellan skatteformernas konstruktion och författningsmässiga utformning. En övergång till ett 1-skattesystem skulle därför enligt arvsskattesakkunnigas mening medföra påtagliga fördelar även med avseende å gåvobeskattningen.

De sakkunniga understryker slutligen att en förutsättning för övergång till ett 1-skattesystem är att man inom ett sådant systems ram kan erhålla åtminstone samma garantier mot skatteflykt som för närvarande finns inom 2-skattesystemet. Såvitt de sakkunniga vid sitt arbete kunnat finna är detta möjligt. Från denna synpunkt föreligger således enligt de sakkunniga icke något behov av ett 2-skattesystem.

Arvsskattesakkunnigas förslag om avskaffande av K-skatten är enhälligt.

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag om övergång till ett 1-skattesystem med ren A-beskattnig har genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran i yttrandena. Därvid har starkt understrukits de sakkunnigas uttalanden om att en ren A-beskattnig är bättre ägnad än det nuvarande 2-skattesystemet att tillgodose önskemålet om beskattnig efter arvingars och testamentstagares skatteförmåga samt att tillvarataga efterlevande makes och barns intressen. Flera domstolar och länsstyrelser har i likhet med de sakkunniga framhållit hurusom övergång till ett 1-skattesystem kommer att medföra en förenkling av beskattningsbestämmelserna och deras tillämpning. I en del yttrandena betonas också att en ren A-beskattnig vunnit hävd på dödsbokeskattningens område och att K-skatten inneburit ett avsteg från de tidigare vedertagna beskattningsprinciperna. Det framhålles även att K-skatten med hänsyn till sina verkningar föranlett de skattskyldiga till allehanda åtgärder för att undgå eller nedbringa skatten.

Hovrätten över Skåne och Blekinge uttalar att genom K-skattens avskaffande främst vinnes att dödsbokeskattningen kan bättre avpassas efter skatteförmågan sådan denna kommit till uttryck i arvlottens storlek. Men även den förenkling som uppnås i fråga om bestämmelserna rörande dödsbo- och gåvobeskattningen finner hovrätten vara av betydelse. Hovrätten anför härom vidare.

Såsom de sakkunniga uttalat är tillämpningen av gällande bestämmelser förenad med avsevärda svårigheter, särskilt i fråga om dödsbon där egenomsförhållandena äro mera komplicerade, d. v. s. i regel dödsbon med större kvarlåtenskap. Icke minst träder olägenheterna härav i dagen vid häradsrätterna, där registreringen av bouppteckningar och därmed skatteläggningen regelmässigt ankommer på tingsnotarierna. Enär dessa tjänstgöra i domsaga högst 2 1/2 år, kunna de mera sällan förvärva sådan erfarenhet av beskattningsärenden som med gällande bestämmelser är önskvärd för att arbetet skall kunna bedrivas på ett rationellt sätt. Även i överrätterna medför för övrigt bestämmelsernas tämligen invecklade beskaffenhet och de till följd därav talrika rättsfallen avsevärt arbete. Slutligen bemärker hovrätten att även inom ett 1-skattesystem torde kunna anordnas godtagbara spärrar mot skatteflykt.

Hovrätten för Västra Sverige betonar betydelsen från rättssäkerhetssynpunkt av den förenkling av bestämmelserna rörande dödsbokeskattningen, som en återgång till en ren A-beskattnig kommer att innebära. Hovrätten uttalar för övrigt, att det syfte som ansågs motivera införandet av K-skatten lika väl kunnat och alltjämt kan nås inom ramen för en arvlottsbeskattnig.

Länsstyrelsen i Jönköpings län förordar i och för sig en övergång till ett 1-skattesystem men finner att en ren A-beskattnig och en ren K-beskattnig från flera synpunkter är ungefär likvärdiga. Länsstyrelsen anför härom bl. a. följande.

Det blir i båda fallen i sista hand arvingen eller testamentstagaren som får betala skatten, och enda skillnaden är att den blir något annorlunda avvägd

för olika fall. Ur samhällsekonomisk och skatteteknisk synpunkt är tydligen inte skatteformen av någon nämnvärd betydelse. Det är skattens höjd som är ensamt avgörande. Ur dessa synpunkter är förslaget genomförande uppenbarligen tämligen oväsentligt.

Om man emellertid ser frågan från synpunkten av att skatten bör fördelas så rättvist som möjligt mellan de skattskyldiga, finner länsstyrelsen det lättare att välja mellan de båda skatteformerna. Det lär icke kunna förnekas, att A-skatten från den synpunkten har ett avgjort företräde framför K-skatten. På grund härav och då A-skatten onekligen har starkare hävd hos allmänheten, vill länsstyrelsen tillstyrka förslaget att dödsbobeskattningen skall koncentreras till en A-beskattning.

Landsorganisationen erinrar om att organisationen vid K-skattens införande tillstyrkte densamma och finner i och för sig icke anledning att nu intaga en annan principiell ståndpunkt i fråga om dödsbobeskattnings omfattning. Med hänsyn till att den föreslagna omfördelningen av skattebördan kan anses socialt motiverad och till att de totala statsintäkterna icke nämnvärt minskas genom omläggningen till enbart A-beskattning, anser sig organisationen emellertid icke ha något att erinra mot en sådan omläggning.

Departementschefen

Arvsskattesakkunniga har enhälligt föreslagit, att det nuvarande dubbla systemet för dödsbobeskattningen — med en kvarlåtenskapsskatt och en arvsskatt — skall ersättas med en beskattningsform, byggd på den nuvarande arvsskatten. Remissbehandlingen visar, att man genomgående är positivt inställd till den föreslagna omläggningen; den har icke avstyrkts i något yttrande. Under sådana förhållanden torde det icke vara behövligt att nu närmare ingå på de skäl som åberopats i diskussionen kring K-skatten.¹ Jag kan inskränka mig till att behandla de överväganden av företrädesvis praktisk natur som lett fram till de sakkunnigas förslag.

Grundvalen för dödsbobeskattningen i vårt land har — alltsedan den år 1894 erhöll en mera modern utformning — varit en beskattning enligt A-skattens principer. Även efter tillkomsten år 1947 av K-skatten har A-skatten intagit den dominerande rollen i skattesystemet. Såsom förutsattes vid införandet av K-skatten har densamma kommit att träffa blott en jämförelsevis ringa del av antalet dödsbon, enligt gjorda beräkningar ca 5 procent. Övriga dödsbon har liksom före K-skattens tillkomst berörts endast av bestämmelserna om A-skatt och flertalet av dessa har till följd av bobehållningens ringhet och de skattefria bottenbeloppen vid A-beskattningen gått helt fria även från A-skatt. Också huvudparten av intäkterna från dödsbobeskattningen har härrört från A-skatten.

Även om verkningarna av K-skatten således haft en förhållandevis begränsad räckvidd, har arvsskattesakkunniga likväl funnit en ren A-beskattnings

¹ Angående använda förkortningar, se s. 18 och 19.

ning vara att föredraga framför den nuvarande dubbla formen för dödsbobsbeskattning. De sakkunniga har framhållit hurusom K-skattens införande i viss mån inneburit ett avsteg från de dessförinnan i vårt land sedan lång tid vedertagna principerna för dödsbobsbeskattningen. Vidare har de sakkunniga funnit att en ren A-beskattning är ägnad att bättre än det nuvarande systemet tillgodose önskemålen om en ändamålsenlig fördelning av skattebelastningen mellan olika skattskyldiga och om förenkling av beskattningsbestämmelserna.

Jag vill redan i förevarande sammanhang understryka att det rådande statsfinansiella läget är sådant att utrymme saknas för en allmän sänkning av dödsbobsbeskattningen. Därest en omläggning av denna beskattning anses böra ske, måste utgångspunkten således vara ett i stort sett oförändrat skatteuttag. Det sagda hindrar icke, att man i samband med omläggningen genomför vissa lättnader, vilka erfordras för att få en lämplig fördelning av skattebördan mellan olika kategorier av skattskyldiga. Frågan om övergång till en ren arvsbeskattning blir emellertid väsentligen ett spörsmål om en sådan beskattning är ägnad att, såsom arvsskattesakkunniga funnit, möjliggöra en mera ändamålsenlig fördelning av skattebelastningen eller eljest medföra fördelar i förhållande till nu rådande skattesystem.

Valet mellan en A-beskattning och en K-beskattning kan visserligen i princip sägas vara en fråga huruvida dödsbobsbeskattningen bör utgöra en beskattning av varje arvinges och testamentstagares förvärv för sig eller av den samlade förmögenhetsövergången vid ett dödsfall. Oavsett vad som må vara det principiellt riktigare, är det emellertid angeläget att skatteformen i praktiken lämnar utrymme för ett hänsynstagande till de olika faktorer som i allmänhet tillmätas betydelse vid beskattningen. Arvsskattesakkunniga har intagit den allmänna ståndpunkten att dödsbobsbeskattningen bör utformas så att efterlevande makes och barns intressen i görlig mån tillgodoses. Med denna utgångspunkt har de sakkunniga funnit att K-skatten för därav berörda dödsbon inneburit en förskjutning av den totala dödsbobsbeskattningen till nämnda skattskyldigas nackdel. Genom att K-skatten beräknas på kvarlåtenskapen i dess helhet har den icke heller — i de fall då flera arvingar funnits — möjliggjort hänsynstagande till den enskilde arvingens skatteförmåga, sådan den kommit till uttryck i arvslottens storlek.

I likhet med de sakkunniga anser jag att efterlevande make och barn bör beredas en så förmånlig behandling som möjligt inom dödsbobsbeskattningens ram. Dessa skattskyldiga har ju också i arvsrättsligt hänseende tillerkänts en speciellt gynnad — och av lagstiftningen i viss mån även skyddad — ställning. Särskilt tungt väger intresset av att i beskattningshänseende tillgodose flerbarnsfamiljerna. Skattebelastningen bör därför avvägas så att den i förhållandevis mindre grad träffar de skattskyldiga enligt klass I än övriga skattskyldiga och så att behörig hänsyn tas till varje enskild arvinges skatteförmåga. Dessa principer synes böra upprätthållas oavsett kvarlåtenskapens storlek. Såsom arvsskattesakkunniga funnit föreligger det större möjligheter att åstadkomma den sålunda önskvärda fördelningen av

skattebelastningen inom ett system med ren A-beskattning än inom det nuvarande systemet. Med hänsyn härtill föreligger sålunda i och för sig starka skäl som talar för en övergång till ett 1-skattesystem.

Förutsättning för en sådan övergång är emellertid — vilket även de sakkunniga framhållit — att skatteflyktsspärrarna vid dödsbokeskattningen icke minskas. Såsom de sakkunniga funnit föreligger möjlighet att inom ett 1-skattesystems ram erhålla motsvarighet till de garantier mot skatteflykt som nu sammanlagt finns inom 2-skattesystemet. Önskvärdheten av att förhindra skatteflyktsåtgärder kan därför icke anses utgöra något hinder mot genomförandet av den föreslagna övergången.

Erfarenheterna av det nuvarande 2-skattesystemet har enligt de sakkunniga vidare givit vid handen att en övergång till ett 1-skattesystem skulle medföra en förenkling av bestämmelserna rörande såväl dödsbo- som gåvo-beskattningen och därmed underlätta ej blott möjligheterna för de enskilda att överblicka bestämmelsernas innebörd och verkan utan också den praktiska tillämpningen av bestämmelserna. Även om de fördelar som härvidlag står att vinna vid övergång till ett 1-skattesystem enligt min mening icke bör överdrivas — de kvarlåtenskaper och gåvor som beröres av 2-skattesystemet utgör en jämförelsevis ringa del av det totala antalet — synes vad de sakkunniga nu anfört böra tillmätas visst beaktande vid valet av beskattningssystem.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker jag att kvarlåtenskapsskatten avskaffas.

Förslaget i övrigt

Arvsskattesakkunniga

En övergång till ett 1-skattesystem med ren A-beskattning innebär att dödsbokeskattningen kommer att grundas enbart på AGF och att KvF sålunda upphäves. Med denna utgångspunkt har arvsskattesakkunniga — i enlighet med direktiven för de sakkunnigas arbete — omprövat bottenbelopp och skatteskalor i AGF. Därvid har riktpunkten för de sakkunniga varit att bottenbeloppen — som icke ändrats sedan AGF:s tillkomst år 1941 — skall höjas till skälig nivå och skatteskalorna utformas så att statsverkets intäkter av dödsbokeskattningen, bortsett från vad som kan erfordras för att erhålla skäliga bottenbelopp, icke nämnvärt minskas. För de sakkunnigas förslag härvidlag kommer jag att lämna en närmare redogörelse i det följande.

Arvsskattesakkunniga har vidare funnit att en övergång till ett 1-skattesystem påkallar vissa ytterligare ändringar i AGF. Om KvF upphäves, bör skatteflyktsspärrarna i AGF utbyggas så att de kommer att motsvara de garantier mot skatteflykt som nu sammanlagt finns i 2-skattesystemet. Särskilt gäller detta i fråga om beskattningen av gåvor och försäkringsför-

värv. Vidare påfordrar en övergång till ett 1-skattesystem ändringar av bestämmelserna i AGF rörande bl. a. skattens erläggande och eftergift av skatt med hänsyn till nu förefintliga bestämmelser i dessa avseenden i KvF. De sakkunniga har härjämte funnit det lämpligt att en omläggning av dödsbo-beskattningen förenas med en ytterligare utbyggnad av skatteflyktsspär-rarna i AGF och en förenkling av vissa beskattningsbestämmelser i förordningen. I sistnämnda hänseenden har de sakkunniga emellertid begränsat sig till sådana frågor som kunnat prövas utan mera omfattande utredning eller tidsutdräkt. Även till dessa frågor skall jag återkomma.

Arvsskattesakkunniga har vidare framhållit hurusom AGF präglas av lagstiftarens strävan efter absolut exakthet och rättvisa vid dödsbo- och gåvobeskattningen. Till följd härav har bestämmelserna i vissa delar blivit invecklade och svårtolkade, vilket bl. a. bestyrkes av de talrika rättsfallen rörande tillämpningen av AGF. Härjämte har under den tid, AGF varit gällande, efter hand kunnat konstateras vissa brister och inadvartenser i den författningsmässiga utformningen. Icke minst gäller detta i fråga om försäkringsbeskattningen, delvis till följd av försäkringsformernas utveckling under senare år.

Från nu angivna synpunkter har de sakkunniga ansett en allmän översyn av AGF motiverad vare sig övergång sker till ett 1-skattesystem eller ej. Särskilt gäller detta försäkringsbeskattningen där behovet av en översyn starkt understrukits bl. a. av bevillningsutskottet. Vid en allmän översyn av AGF torde enligt de sakkunniga böra övervägas huruvida icke beskattningsreglerna skulle kunna på vissa punkter ges en mera schablonmässig karaktär utan att de skattskyldigas krav på en rättvis beskattning trädas för nära. En större schablonmässighet i fråga om AGF:s stadganden skulle nämligen vara ägnad att undanröja åtskilliga av de olägenheter som uppkommit vid förordningens tillämpning.

Arvsskattesakkunniga har dock funnit det icke ankomma på de sakkunniga att företaga någon mera genomgripande översyn av AGF. En sådan översyn synes knappast ha åsyftats i de sakkunnigas direktiv. Härtill kommer att översynen skulle ha fordrat mera ingående utredningar och överväganden än som rimligen kunnat medhinnas inom den för de sakkunnigas arbete till buds stående tiden. Vidare synes det vara lämpligt att före en mera genomgripande översyn av AGF avvakta resultatet av visst annat nu pågående lagstiftningsarbete, som kan vara av betydelse för AGF:s utformning, bl. a. i fråga om äktenskapslagstiftningen, ärvdabalken och fideikommissen. Vid övergång till ett 1-skattesystem med höjd A-skatt kan det också vara av betydelse att vinna någon tids erfarenhet av detta system innan mera genomgripande och definitiva ändringar vidtages i AGF. Arvsskattesakkunniga har emellertid velat understryka det angelägna i att en allmän översyn av AGF kommer till stånd så snart förutsättningarna här- för föreligger.

Arvsskattesakkunniga har slutligen i enlighet med direktiven även prövat frågan om jämkning av skattepliktsgränsen och skatteskalan vid förmögenhetsbeskattningen.

Skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen höjdes som tidigare nämnts år 1957, efter förslag av arvsskattesakkunniga, från 50 000 till 80 000 kronor. Med höjningen — som är tillämplig från och med 1958 års taxering — avsågs att i skäligen omfattning motverka följderna av värdeökningen för fastigheter vid 1957 års allmänna fastighetstaxering. Höjningen angavs vara att betrakta såsom ett provisorium för tiden intill dess statsmakterna fattat beslut på grundval av arvsskattesakkunnigas betänkande.

Arvsskattesakkunniga har vid sitt slutliga ställningstagande efter ingående överväganden icke funnit anledning att föreslå någon annan skattepliktsgräns vid förmögenhetsbeskattningen än 80 000 kronor. Icke heller i fråga om skatteskalan i övrigt har de sakkunniga ansett sig böra framlägga något förslag till ändring.

En närmare redogörelse för de sakkunnigas överväganden och ställningstagande i fråga om förmögenhetsbeskattningen återfinns i de sakkunnigas betänkande s. 178—180. De sakkunniga är enhälliga i sitt beslut att ej föreslå ytterligare ändringar i förmögenhetsbeskattningen.

Yttrandena

Vad som anförts i yttrandena rörande arvsskattesakkunnigas förslag till ändringar i AGF kommer att redovisas i det följande. I förevarande sammanhang kan emellertid nämnas att — om man bortser från beskattningens höjd — de sakkunnigas förslag i stort sett rönt instämmande i remissyttrandena.

Av mera allmänna uttalanden i yttrandena må omnämnas att enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förslaget på ett lyckligt sätt synes lösa ett flertal problem och innebär en avgjord förenkling av nu gällande regler om beskattning av arv och gåva. *Föreningen Sveriges häradsövdingar* uttalar att förslaget i åtskilliga avseenden innebär värdefulla förenklingar av bestämmelserna i AGF. *Sveriges grossistförbund* framhåller att arvsskattesakkunnigas betänkande innehåller en intressant och översiktligt gjord sammanställning av statistiska undersökningar samt vissa analyser av olika detaljproblem, sammanhängande med den nuvarande arvsbeskattningen, som är av betydande värde vid bedömandet av hithörande ekonomiska frågor.

Vad arvsskattesakkunniga framhållit rörande behovet av en genomgripande översyn av AGF understrykes i flera yttranden, främst av domstolar och länsstyrelser. Det framhålles därvid såsom önskvärt att en sådan översyn kommer till stånd snarast möjligt. *Föreningen Sveriges stadsdomare* anser att det bör undersökas huruvida partiella reformer kan genomföras i AGF utan avvaktande av resultatet av annat vidlyftigt lagstift-

ningsarbete. Föreningen finner det särskilt angeläget att reglerna om försäkringsbeskattningen omarbetas. *Näringslivets skattedelegation* anser det vara speciellt behövt med en omarbetning av reglerna rörande beskattning av vad efterlevande make erhåller från den andre maken.

I några yttranden har vidare framlagts förslag till vissa ändringar i AGF — utöver vad arvsskattesakkunniga förordat — som av förslagsställarna anses böra genomföras redan i samband med en övergång till ett 1-skattesystem och utan att man avvaktar en allmän översyn av AGF. Delvis rör det sig här om frågor bl. a. på försäkringsbeskattningens område, vilka behandlats av arvsskattesakkunniga men som de sakkunniga funnit kräva ytterligare utredning och överväganden eller äga samband med annat pågående lagstiftningsarbete. Även vissa andra ändringsförslag har framförts, bl. a. avseende de skattskyldigas fördelning på skatteklasser enligt AGF.

Arvsskattesakkunnigas ställningstagande i fråga om förmögenhetsbeskattningen har lämnats utan erinran i så gott som samtliga yttranden. I några yttranden har dock invändningar anförts.

Sålunda vill *Riksförbundets Landsbygdens folk* rikta en bestämd gensaga mot den av de sakkunniga gjorda bedömningen, framför allt i fråga om skatteskalorna. Förbundet anför vidare.

Enligt förbundet innebär förmögenhetsskattens nuvarande konstruktion en fortskridande, klart skönjbar försämring av den ekonomiska motståndskraften hos de jordbruk, som drabbats av förmögenhetsbeskattningen. Denna inverkan accentueras ytterligare genom konsekvenserna av den senaste fastighetstaxeringshöjningen. 1945 års statsskatteberedning anförde i sitt förslag bland annat, att förmögenhetsbeskattningen icke borde träffa andra kapitaltillgångar än sådana, som enligt gängse språkbruk kunde betecknas såsom »förmögenhet», en grundsats vilken enligt arvsskattesakkunniga alljämt torde äga giltighet. Med åberopande av nu anförda omständigheter och under beaktande därav, att i familjeföretag — och därvidlag i synnerhet i jordbruksrörelse — engagerade tillgångar vanligen icke kunna karakteriseras såsom förmögenhet i egentlig bemärkelse, måste förbundet hemställa att frågan om en rimligare, företagsamheten icke diskriminerande förmögenhetsbeskattning ofördröjligen måtte upptagas till förnyade, mera ingående överväganden.

Sveriges lantbruksförbund framhåller att höjningen av skattepliktsgränsen icke förhindrar att innehavare av större bondejordbruk och storbruk till följd av de höjda taxeringsvärdena blir föremål för en icke blott nominellt utan även reellt avsevärt ökad beskattning på oförändrat produktionsunderlag. Denna ökade förmögenhetsbeskattning uppkommer utan att det föreligger någon motsvarande ökning av inkomsten, med vilken förmögenhetsskatten ju dock skall betalas. Detta innebär en minskning av den behållna inkomsten. Förbundet anför vidare.

Den behållna inkomsten ger mycket litet utrymme för investeringar, som regelbundet måste göras i verksamheten, och än mindre för amorteringar av skulder. Särskilt gäller detta vid de största förmögenheterna och sålunda vid de största jordbruken. Orsaken till detta förhållande är uppenbar-

ligen den hårda förmögenhetsbeskattningen i högre förmögenhetsskikt samt den otillräckliga avdragsrätten för värdeminskning å byggnader.

En ändring i dessa beskattningsregler är erforderlig. Engagerande av kapital i en egen jordbruksdrift innebär inte en kapitalförvaltning i vanlig bemärkelse utan att kapitalet av ägaren användes som instrument i en produktiv verksamhet, och som förut framhållits är de kapitalbelopp, som nu erfordras i ett jordbruk av viss storlek, väsentligt större än vid tiden för nuvarande förmögenhetsbeskattnings införande. En omprövning av skatteskalorna är därför enligt förbundets mening behövlig. Därvid skulle även den härmed sammanhängande frågan om avdragsrätten för värdeminskning å byggnader kunna prövas. Förbundet anser därför, att frågan om en lämpligare utformning av förmögenhetsbeskattningen snarast bör utredas.

Svenska företagares riksförbund förordar en snar utredning av frågan om förmögenhetsskattens avskaffande.

Departementschefen

Till arvsskattesakkunnigas förslag med avseende å bottenbelopp och skatteskalor samt andra ändringar i AGF återkommer jag närmare i det följande i anslutning till redovisning av förslagen. Jag vill emellertid redan i detta sammanhang något beröra frågan i vilken utsträckning ändringar bör genomföras i AGF i samband med övergång till ett 1-skattesystem.

De sakkunniga har uttalat att behov föreligger av en allmän översyn av AGF och detta har understrukits i flera remissyttranden. En sådan översyn kan, därest man vill effektivisera och förenkla beskattningsbestämmelserna, bli av förhållandevis genomgripande natur. Vid sådant förhållande är det angeläget att en översyn icke kommer till stånd innan förutsättningar finns för mera definitiva ändringar i AGF. Slutförandet av pågående lagstiftningsarbete inom civilrättens område som kan få betydelse för dödsbokeskattningens utformning bör således under alla omständigheter avvaktas. Härigenom vinnes också att — om övergång nu sker till ett 1-skattesystem med höjd A-beskattnings — vid en blivande översyn kan beaktas erfarenheterna av ett sådant systems tillämpning.

Från nu angivna utgångspunkter kan det ifrågasättas huruvida man i förevarande sammanhang bör vidtaga andra ändringar i AGF än sådana som direkt betingas av eller eljest sammanhänger med själva omläggningen till ren A-beskattnings. Arvsskattesakkunniga har i huvudsak iakttagit denna begränsning. Härutöver har de sakkunniga föreslagit vissa ytterligare ändringar i AGF som av de sakkunniga ansetts kunna prövas utan mera omfattande utredning och tidsutdräkt och som syftat till utbyggnad av skatteflyktsspärrarna samt förenkling och förtydligande av vissa bestämmelser i AGF. Den av de sakkunniga sålunda gjorda avvägningen mellan de frågor som bör lösas nu och de som bör anstå tills vidare har i stort sett lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Även för min del anser jag, att avvägningen i huvudsak kan godtagas. På enstaka punkter har jag dock funnit att ett genomförande av vad de sakkunniga föreslagit icke är på-

kallat i förevarande sammanhang. Med denna min inställning är jag icke heller beredd att annat än undantagsvis ingå i närmare prövning av de förslag som i vissa remissyttranden framförts om ytterligare ändringar i AGF.

Mot bakgrunden av att en översyn av AGF framdeles kan bli erforderlig är det angeläget att undvika att i förordningen införa från dess beskattningsprinciper avvikande bestämmelser. Detta föranleder — vilket framgår av arvsskattesakkunnigas utredning — vissa svårigheter särskilt när det gäller att inom AGF skapa motsvarigheter till de nuvarande skatteflykts-spärrarna i KvF. Med hänsyn härtill måste vissa ändringar i AGF betraktas som provisoriska och det får bli beroende av erfarenheterna av ett 1-skattesystems tillämpning huruvida jämkningar härvidlag kan bli behövliga längre fram.

Med hänvisning till vad som nu anförts finner jag arvsskattesakkunnigas förslag väl ägnat att ligga till grund för utformningen av dödsbobskattningen vid övergång till ett 1-skattesystem. Jag kommer också i den följande framställningen att i huvudsak följa samma ordning som de sakkunniga valt vid behandlingen av berörda spörsmål.

I fråga om förmögenhetsbeskattningen har de sakkunnigas enhälliga ståndpunktstagande i stort sett lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Den höjning av skattepliktsgränsen som genomfördes vid 1957 års riksdag har — om än ursprungligen avsedd såsom ett provisorium — enligt de sakkunnigas uppfattning medfört ett skäligt hänsynstagande till värdeökningen för fastigheterna till följd av de höjda taxeringsvärdena och jämväl i övrigt vara lämpligt avvägd. Jag delar denna uppfattning. Såsom de sakkunniga framhållit skulle en ytterligare sänkning av förmögenhetsbeskattningen medföra ett icke oväsentligt skattebortfall. Utrymme härför föreligger icke i rådande statsfinansiella läge. Vid sådant förhållande är jag icke beredd att tillmötesgå de i vissa remissyttranden framställda krav som syftar till en sänkning av förmögenhetsskatten. Jag framlägger således i förevarande sammanhang icke något förslag till ändring av nu gällande förmögenhetsbeskattning.

IV. Bottenbeloppen

Bottenbeloppens storlek

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga föreslår att de allmänna bottenbeloppen enligt skatteklasserna I och II höjes till 6 000 respektive 2 000 kronor (från 3 000 respektive 1 000 kronor), medan bottenbeloppen i klasserna III och IV bibehålles oförändrade vid 1 000 kronor. Härjämte föreslår de sakkunniga att de särskilda bottenbeloppen för underåriga barn och efterlevande make

höjes, för barn till 2 000 kronor för varje år eller del därav varmed barnets ålder understiger 21 år (från 1 000 kronor per år eller del därav under 18 år) och för make till 40 000 kronor (från 25 000 kronor). Förslagen är enhälliga. — De sakkunniga har vidare behandlat frågan om storleken av de speciella bottenbeloppen vid gåvo- och försäkringsbeskattningen. Härför redogöres senare.

Nämnas bör att till skatteklass I hör i huvudsak barn och deras avkomlingar samt efterlevande make, till klass II syskon och deras avkomlingar samt föräldrar, till klass III vissa allmännyttiga sammanslutningar och till klass IV övriga skattskyldiga.

De sakkunniga erinrar till en början om att storleken av de belopp det här gäller fastställdes år 1941 vid tillkomsten av nu gällande AGF. Därest man enbart beaktar penningvärdets förändringar, sådana de kommit till uttryck i levnadskostnadsindex, skulle detta leda till att beloppen borde höjas med ca 75 procent. Enligt de sakkunnigas mening bör emellertid förändringarna i penningvärdet icke i och för sig vara avgörande för bestämmandet av storleken av de blivande bottenbeloppen i AGF. En omräkning på grundval av penningvärdesförändringarna skulle nämligen innebära att man utgår från såväl att tidigare bestämningar av beloppen varit i allo riktiga som att de förhållanden vilka — bortsett från penningvärdet — på sin tid motiverat dessa bestämningar icke undergått några förändringar. Med hänsyn till de svårbedömbara och ofta skönsmässiga avgöranden det här gäller skulle en bedömning från sådana utgångspunkter icke medföra tillfredsställande resultat. Härtill kommer att — oavsett vad tidigare må ha förevarit — skattelagstiftningen alltid måste i möjligaste mån anpassas till de aktuella förhållandena med tillbörligt hänsynstagande till både det allmännas och de enskildas intressen. De sakkunniga framhåller emellertid att beräkningar på grundval av penningvärdesförändringar givetvis är i icke oväsentlig grad ägnade att tjäna till ledning när det gäller att på lämpligt sätt bestämma bl. a. skattepliktsgränser.

I enlighet med sin allmänna ståndpunkt, att dödsbobskattningen bör avvägas så att man i görlig mån tillgodoser efterlevande makes och barns intressen, har de sakkunniga ansett att bottenbeloppet i skatteklass I i vart fall icke bör bestämmas nämnvärt under det belopp 5 250 kronor, var till ett beaktande enbart av penningvärdesförändringen sedan år 1941 föranleder. Från denna utgångspunkt har de sakkunniga övervägt 5 000, 6 000 och 8 000 kronor såsom tänkbara bottenbelopp. Vid valet mellan de tre alternativen har de sakkunniga funnit sig böra förorda att bottenbeloppet bestämmas till 6 000 kronor. En viss försiktighet vid höjning av det allmänna bottenbeloppet i klass I skulle göra det möjligt att lättare tillgodose önskemålet om en höjning av de särskilda bottenbeloppen för efterlevande make och underåriga barn.

Vad härefter angår bottenbeloppet i skatteklass II skulle en höjning motsvarande den de sakkunniga föreslagit i fråga om klass I innebära

att bottenbeloppet bestämdes till 2 000 kronor. Skälen för en sådan höjning — en fördubbling — är emellertid icke lika starka när det gäller de skattskyldiga enligt klass II, d. v. s. främst syskon och deras avkomlingar, som fallet är med avseende å klass I. Å andra sidan anser de sakkunniga att bottenbeloppet i klass II icke bör bibehållas oförändrat utan att ett visst beaktande bör ske av förändringarna i penningvärdet sedan år 1941. Vid valet mellan de alternativ som kan komma i fråga vid en höjning — 1 500 och 2 000 kronor — har de sakkunniga slutligt kommit till det ställningstagandet att ett bottenbelopp om 2 000 kronor är att föredraga. Härmed har de sakkunniga — som icke ansett sig böra föreslå någon höjning av bottenbeloppen i skatteklasserna III och IV — också velat ge uttryck för den uppfattningen att skattefriheten för små arvs- och testamentslotter bör sträcka sig längre när det gäller syskon och deras avkomlingar än då fråga är om mera avlägsna släktingar eller helt oskylda personer.

I fråga om skatteklasserna III och IV förordar arvsskattesakkunniga som nyss nämnts att nuvarande bottenbelopp bibehålles oförändrade. Den höjning av bottenbeloppen från 200 till 1 000 kronor, som skedde genom 1941 års AGF, får enligt de sakkunniga anses innefatta en så pass förmånlig reglering av skattepliktsgränsen för nu ifrågavarande skattskyldiga att — oaktat förändringarna av penningvärdet sedan år 1941 — anledning icke förekommer att nu ytterligare höja beloppen.

Beträffande det särskilda bottenbeloppet för underåriga barn anser de sakkunniga — i enlighet med sin allmänna ståndpunkt att dödsbodelskattningen bör avvägas så att man i görlig mån tillgodoser barnfamiljernas intressen — att beloppet i vart fall icke bör bestämmas under 1 750 kronor, vartill ett beaktande enbart av penningvärdesförändringen sedan år 1941 föranleder. Det belopp som vid sådant förhållande synes böra ifrågakomma är 2 000 kronor. Detta belopp torde ungefär motsvara den årliga genomsnittskostnaden i dagens läge för ett underårigt barns konsumtion. För att ytterligare tillgodose det samhällsintresse, som ligger till grund för nu ifrågavarande skattefrihet, föreslår de sakkunniga att åldersgränsen för åtnjutande av skattefriheten höjes från 18 till 21 år.

Nämnas bör att med barn i förevarande avseende jämställas adoptivbarn, styvbarn, makes adoptivbarn samt avkomling till avlidet barn, adoptivbarn, styvbarn eller makes adoptivbarn.

De sakkunniga har härefter behandlat frågan i vilken utsträckning efterlevande make bör åtnjuta skattefrihet — förutom för sin giftorätt — för vad som genom arv eller testamente förvärvas från den avlidne. Därvid har de sakkunniga erinrat om att i olika sammanhang ifrågasatts huruvida icke efterlevande make borde få full skattefrihet för sådant förvärv. I likhet med 1938 års arvsskatteskommitté anser arvsskattesakkunniga att med hänsyn till den jämförelsevis stora skatteintäkt, som härflyter från efterlevande makes arvs- och testamentsförvärv, skattebefrielsen måste begränsas. Enligt beräkningar, som arvsskattesakkunniga låtit göra på grundval

av de skattepliktiga bouppteckningar som inregistrerats under tiden den 1 juli 1954—den 30 juni 1955, utgjorde nämligen den A-skatt som belöpte å efterlevande makes arvs- eller testamentslotter tillhoppa 3,79 miljoner kronor eller mer än 10 procent av A-skatten enligt nämnda bouppteckningar, 35,32 miljoner kronor. Härtill kommer ett betydande belopp motsvarande nuvarande K-skatt. Ett skattebortfall av denna omfattning — för att fritaga efterlevande make från A-skatt — bör enligt de sakkunniga icke ifrågakomma. Om efterlevande make blir helt fri från A-beskattning, kan man vidare räkna med att egendom i ökad utsträckning kommer att genom testamente överföras till den efterlevande, varigenom skattebortfallet ytterligare ökar. Spörsmålet huruvida efterlevande make bör vara helt fri från A-beskattning är emellertid icke blott en fråga om det aktuella skattebortfallet utan har även principiell innebörd. Anlægges principiella synpunkter, kan enligt de sakkunniga vissa skäl anföras för en full skattefrihet. Å andra sidan blir frågan då av den beskaffenhet att dess vidare behandling bör anstå i avbidan på en allmän översyn av AGF, sedan pågående utredning angående äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor slutförts.

Arvsskattesakkunniga utgår sålunda från att gällande system med viss begränsad skattefrihet för efterlevande make bör bibehållas vid övergång till ett 1-skattesystem.

I enlighet med de sakkunnigas allmänna ståndpunkt, att dödsbokeskattningen bör avvägas så att man i görlig mån tillgodoser efterlevande makes och barns intressen, anser de sakkunniga att en höjning bör ske av det nuvarande bottenbeloppet om 25 000 kronor. En uppräknig enbart med beaktande av penningvärdesförändringen sedan år 1941 skulle leda till ett belopp om 43 750 kronor. Med hänsyn härtill skulle 40 000 eller 50 000 kronor kunna tänkas såsom nytt bottenbelopp.

Enligt verkställda beräkningar — på grundval av siffermaterialet enligt 1954/55 års bouppteckningar — skulle en höjning av bottenbeloppet till 50 000 kronor medföra ett årligt skattebortfall av ca 1 150 000 kronor, medan skattebortfallet vid en höjning till 40 000 kronor endast blir omkring hälften så stort eller ca 550 000 kronor.

Ett bottenbelopp om 40 000 kronor synes på ett naturligt sätt ansluta till skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen, 80 000 kronor. I ett äktenskap, där den efterlevande maken — på grund av att barn ej finns eller icke gör anspråk på sina laglotter — erhåller den avlidnes hela giftorätsandel, kommer sålunda i regel någon A-skatt icke att ntgå i de fall där makarnas förmögenhet varit fri från förmögenhetsbeskattnig.

Med hänsyn till den skattefrihet, som arvsskattesakkunniga föreslagit för barn under 21 år, kommer redan en höjning till 40 000 kronor av bottenbeloppet för efterlevande make att medföra att betydande dödsbobehållningar kan bli fria från A-beskattnig.

Arvsskattesakkunniga föreslår i enlighet med det nu sagda, att det särskilda bottenbeloppet för efterlevande make bestämmes till 40 000 kronor.

Skattebortfallet till följd av de utav arvsskattesakkunniga föreslagna höjningarna i fråga om bottenbeloppen i AGF har av de sakkunniga beräknats till ca 2,15 miljoner kronor per år (se vidare betänkandet s. 53—54). En höjning av bottenbeloppen kommer givetvis också att medföra viss minskning av antalet eljest skattepliktiga arvs- och testamentslotter. På grundval av siffermaterialet enligt 1954/55 års bouppteckningar har beräknats att mer än en tredjedel av de skattepliktiga lotterna skulle bli skattefria (betänkandet s. 54).

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag i fråga om storleken av de allmänna bottenbeloppen i klasserna I—IV och det särskilda bottenbeloppet för underåriga barn har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i så gott som samtliga yttranden. Därvid har från flera håll uttalats, att de sakkunnigas avvägning av de föreslagna nya bottenbeloppen är tillfredsställande och höjningarna väl motiverade. *Hovrätten för Västra Sverige* har dock ansett att frågan om storleken av bottenbeloppen i AGF är av väsentligen politisk natur, varför det icke bör ankomma på hovrätten att avge yttrande i saken. Ett liknande uttalande har gjorts av *Föreningen Sveriges häradsövdingar*.

Stockholms rådhusrätt ifrågasätter, huruvida icke konsekvensen och rättvisan kräver att även klasserna III och IV kommer i åtnjutande av den av penningvärdets förändring föranledda höjningen av bottenbeloppen och ökas till 2 000 kronor. Om så sker, bör enligt rådhusrätten bottenbeloppet i klass II möjligen justeras ytterligare något uppåt, förslagsvis till 3 000 kronor.

Svea hovrätt finner att bottenbeloppet för underåriga barn icke bör understiga 3 000 kronor. Hovrätten anför härom följande.

Beträffande storleken av bottenbeloppet för underåriga barn ha de sakkunniga bland annat låtit kostnaden för barns konsumtion vara vägledande. Detta betraktelsesätt synes riktigt. Emellertid förefalla uppgifterna i utredningen om kostnaderna för barns konsumtion icke aktuella. Stora prisstegringar på konsumtionsvaror ha skett efter den tidpunkt vid vilken de åsyftade beräkningarna gjorts. Härtill kommer att i utredningen icke beaktas kostnaden för barns utbildning utöver den för alla gemensamma, något vartill hänsyn jämväl bör tagas i detta sammanhang.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anser att bottenbeloppet för underåriga barn bör bestämmas till betydligt högre belopp än vad de sakkunniga föreslagit. Ett bottenbelopp om åtminstone 3 000 kronor per år synes hovrätten närmast böra komma i fråga. Hovrätten framhåller till en början att, då det gäller att bestämma storleken av nu ifrågavarande bottenbelopp, man icke bör räkna med en genomsnittskostnad, beräknad på barnets hela levnadstid alltifrån födseln. En sådan beräkning skulle innebära att barnet, då en av föräldrarna avlider, genomsnittligt sett vore nyfött. I en familj med flera underåriga barn blir tyngdpunkten än tydligare förskjuten till barn i skolåldern. Hovrätten fortsätter.

Vidare torde man vid bestämmandet av bottenbeloppet — vare sig det är fadern eller modern som avlidit — böra räkna också med kostnaden för hemarbetskraft. Har modern avlidit, torde fadern normalt få vidkännas sådan utgift. Är det fadern som avlidit, torde modern ha att antingen taga arbete utom hemmet och att skaffa annan hemarbetskraft eller att avstå från inkomst av arbete utom hemmet för att själv vårda barnen. Även i sistnämnda fall belöper kostnad för hemarbetskraft på barnen.

Länsstyrelsen i Södermanlands län — som anser att K-skatten bör avskaffas utan att A-skatten höjes — finner att vid ett genomförande härav icke heller de nuvarande bottenbeloppen vid dödsbokeskattningen bör bli föremål för ändring.

Beträffande frågan i vilken utsträckning efterlevande make bör åtnjuta skattefrihet för arvs- eller testamentsförvärv från den andre maken har i ett tiotal yttranden förordats eller framhållits som önskvärt att full skattefrihet bör gälla härvidlag. Som huvudsakliga skäl har åberopats att förvärv varom nu är fråga icke innebär något tillskott i skattekraft och att en beskattning i vissa fall framstår såsom direkt stötande. Det har också ifrågasatts om det är principiellt befogat att en såsom en enhet uppfattad förmögenhetsmassa skall, i varje fall till viss del, bli beskattad två gånger under en tämligen begränsad tidrymd, nämligen först vid den ene och därefter vid den andre makens död.

Svea hovrätt och *familjerättskommittén* framhåller att i övriga nordiska länder efterlevande make intager en mycket gynnad ställning i arvsskatt-hänseende. Familjerättskommittén anför sålunda.

Skattefrihet för efterlevande make råder beträffande egendom, varmed maken sitter kvar i oskiftat bo (Danmark och Norge) eller som han erhåller med nyttjande- eller avkomsträtt (Finland). Beträffande Norge tillkommer, att maken över huvud är befriad från arvsskatt, alltså även när han ärver andra maken eller får egendom i testamente av den avlidne maken. Familjerättskommittén finner att rättslikhet i Norden bör eftersträvas i förevarande avseende. Kommittén utgår emellertid från att total befrielse för efterlevande make från arvsskatt icke i detta sammanhang låter sig genomföra. Jämförelsen med de övriga nordiska länderna stöder i allt fall starkt att man eftersträvar så stor skattelindring som möjligt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge vill icke i förevarande sammanhang föreslå, att all arvsbeskattning av efterlevande make slopas, men anser att frågan bör omprövas vid en allmän översyn av AGF. *Sveriges advokatsamfund* framhåller, att frågan om införande av full skattefrihet för vad som tillfaller efterlevande make fordrar många överväganden, och har därför ej något yrkande att saken skall prövas i förevarande sammanhang. *Föreningen Sveriges stadsdomare* vill för sin del framhålla angelägenheten av att frågan icke skjutes för långt på framtiden. *Näringslivets skattedelegation* anser att det bör tagas under övervägande, huruvida icke en principiell omläggning av beskattningsgrunderna i berörda avseende bör ske utan ytterligare dröjsmål. *Skånes handelskammare* uttalar att den omständigheten att den civilrätts-

liga regleringen av makars egendomsförhållanden är föremål för utredning, icke bör hindra en reforms genomförande redan nu.

Svenska livförsäkringsbolags förening hemställer att frågan löses redan i förevarande sammanhang eller i varje fall sedan pågående utredning om äktenskapslagstiftningen slutförts och i samband med en allmän översyn av AGF. Därvid bör emellertid enligt föreningens mening vad som befinnes principiellt riktigt få fälla utslaget och avseende således icke fästas vid det skattebortfall, som må kunna föranledas därav. Föreningen anför vidare.

Sammanlagt torde skattebortfallet enligt föreningens uppskattning icke komma att överstiga 7 miljoner kronor om året. Därvid måste emellertid förutsättas, att den efterlevande maken konsumerar hela förvärvet. Detta kan väntas i regel ej bliva fallet och sannolikheten talar för att egendomen i mindre grad skulle konsumeras om den tillfaller make än barn. Resultatet torde således bli dels ett endast övergående skattebortfall, dels på längre sikt ökad intäkt av A-beskattningen, dels efter hand en ökad intäkt av inkomst- och förmögenhetsbeskattningen och dels ett ökat sparande genom uppskjuten konsumtion av arvsmedel.

Familjerättskommittén har ytterligare anført.

För att motverka ojämnheter vid beskattningen ur efterlevande makes synpunkt torde även böra övervägas en näraliggande reform, nämligen införande av särskild skattelindring för efterlevande make i de fall då den avlidne efterlämnar *enskild egendom*. Makars önskan att på civilrättsligt lämpligt sätt genom äktenskapsförord ordna sina egendomsförhållanden i livstiden och genom testamente sörja för den efterlevande bör icke leda till vittgående konsekvenser från arvsskattesynpunkt. I syfte att undvika dylika ojämnheter bör införas en regel av innehåll, att efterlevande make skall i *första hand* erhålla skattefritt så mycket att det jämte hans egen enskilda egendom uppgår till hälften av sammanlagda värdet av makarnas bo. Från vad som *därutöver* tillfaller efterlevande make bör avdragas vad som eljest skulle vara skattefritt för make, d. v. s. enligt förslaget 40 000 kronor. — — — En sådan regel skulle säkerligen medföra allenast mycket begränsat skattebortfall. Det är att märka, att i Norge möjligheter finnas att genom äktenskapsförord bestämma att egendom skall vara enskild under makarnas livstid men delas som giftorättsgods vid enderas död.

Under förutsättning att full skattefrihet för efterlevande makes arvs- och testamentsförvärv icke för närvarande kan genomföras, har endast ett fåtal remissinstanser gjort invändningar mot arvsskattesakkunnigas förslag att det skattefria bottenbeloppet för efterlevande make bestämmes till 40 000 kronor. Sålunda förordar *Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, rådhusrätten i Malmö* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* att beloppet höjes till 50 000 kronor. *Familjerättskommittén* anser som tidigare nämnts att man bör eftersträva så stor skattelindring som möjligt.

Såsom skäl för en höjning av beloppet utöver vad arvsskattesakkunniga föreslagit anföres att de synpunkter som talar för full skattefrihet hör beaktas vid beloppets bestämmande. En höjning till 40 000 kronor motsvarar icke, uttalas det vidare, vad som föranledes av förändringen i penningvärdet sedan år 1941; beloppet bör bestämmas till sådan höjd att det icke redan

efter något år framstår som oberättigat lågt. Ytterligare framhålles att ett belopp på 50 000 kronor bättre än de sakkunnigas förslag anknyter till skattefriheten vid förmögenhetsbeskattningen med hänsyn till att bohus och liknande blir skattepliktigt vid dödsbobsbeskattningen.

Departementschefen

De av arvsskattesakkunniga föreslagna höjningarna av de allmänna bottenbeloppen i skatteklasserna I och II — från 3 000 resp. 1 000 kronor till 6 000 resp. 2 000 kronor — anser jag ändamålsenliga och väl avvägda. Jag finner också i likhet med de sakkunniga, att bottenbeloppen i klasserna III och IV bör bibehållas vid nuvarande nivå av 1 000 kronor.

Beträffande det särskilda bottenbeloppet för underåriga barn har i vissa remissyttranden framförts önskemål om ytterligare höjning utöver vad de sakkunniga föreslagit. I anledning härav bör framhållas, att de sakkunnigas förslag innebär en betydande höjning i förhållande till vad nu gäller. Beloppet per år föreslås höjt från 1 000 till 2 000 kronor — redan detta är mer än som motsvarar penningvärdets förändringar sedan år 1941. Lika viktigt är att de sakkunniga föreslagit en höjning av åldersgränsen från 18 till 21 år. För ett femtonårigt barn kommer härigenom det sammanlagda bottenbeloppet att tredubblas. Nämnas kan också att ett femårigt barn, som nu kan arva 16 000 kronor skattefritt, efter förslaget genomförande skulle få skattefrihet för en arvslott om 38 000 kronor. Enligt min mening innebär de sakkunnigas förslag en lämplig lösning. Jag vill emellertid förutskicka, att jag i det följande kommer att förorda att det särskilda bottenbeloppet för underåriga barn ändras från gränobelopp till grundavdrag. Detta innebär, att arvslotter i skikten närmast över de skattefria beloppen blir betydligt lindrigare beskattade än för närvarande.

Vad slutligen angår bottenbeloppet för efterlevande make har i flera yttranden förordats att make bör vara helt fri från skattskyldighet för arvs- eller testamentsförvärv från den andre maken. Med hänsyn till det betydande skattebortfall som skulle bli följden vid ett genomförande av förslaget anser jag att skattefriheten för efterlevande make liksom hittills bör begränsas. Visserligen kan skattebortfallet delvis återvinnas när den efterlevande maken avlider. Å andra sidan kan — såsom de sakkunniga framhållit — ett införande av full skattefrihet för efterlevande make föranleda testamentariska dispositioner som ytterligare ökar skattebortfallet. Jag ansluter mig följaktligen till de sakkunnigas uppfattning härutinnan. I sammanhanget kan även erinras om att de civilrättsliga reglerna rörande makars egendomsförhållanden är föremål för utredning. Med tanke härpå är jag icke beredd att nu pröva ett vid remissbehandlingen framfört uppslag att i skattehänseende delvis likställa makes enskilda egendom med gifträttsgods.

Med utgående från att skattefriheten för make bör begränsas till visst belopp har arvsskattesakkunniga föreslagit en höjning av beloppet från 25 000

till 40 000 kronor. Förslaget har från denna utgångspunkt i stort sett lämnats utan erinran i yttrandena. Vissa remissinstanser har dock förordat ett belopp av 50 000 kronor. Det har därvid bl. a. gjorts gällande att förändringarna i penningvärdet motiverar en höjning utöver 40 000 kronor. Såsom de sakkunniga uttalat bör emellertid dessa förändringar icke vara avgörande utan endast tjäna till ledning vid bestämmandet av skattefria bottenbelopps storlek. De skäl de sakkunniga i övrigt anfört för ett begränsande av skattefriheten till 40 000 kronor finner jag bärande. Såsom de sakkunniga framhållit kommer i de fall, då förmögenhetsskatt icke utgått, efterlevande make såsom ensam arvinge i regel icke att träffas av A-skatt. Det förhållandet att bohag och liknande tillkommer vid A-beskattningen finner jag icke utgöra tillräckligt skäl att höja bottenbeloppet utöver vad de sakkunniga föreslagit.

Jag biträder sålunda på alla punkter de sakkunnigas förslag rörande storleken av nu ifrågavarande bottenbelopp vid dödsbokeskattningen.

Gränsbelopp eller grundavdrag

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga erinrar till en början om att de skattefria bottenbeloppen i AGF i regel är utformade såsom gränsbelopp. Undantag föreligger endast i fråga om bottenbeloppen vid försäkringsförvärv som är grundavdrag. Vid kvarlåtenskapsbeskattningen är bottenbeloppet däremot grundavdrag.

Om man bortser från AGF är det en genomgående princip inom den svenska direkta beskattningen att de skattefria bottenbeloppen är utformade såsom grundavdrag. Arvsskattesakkunniga har därför övervägt huruvida icke — vid övergång till ett 1-skattesystem — de nuvarande gränsbeloppen i AGF borde ändras till grundavdrag. Härigenom skulle likformighet uppnås i fråga om bottenbeloppens konstruktion dels inom AGF och dels mellan AGF och övriga författningar som reglerar den direkta beskattningen, främst inkomst- och förmögenhetsbeskattningen. Vidare skulle en sådan ändring medföra att det icke längre föreläge något behov av särskilda avtrappningsregler för att mildra övergången mellan full skattefrihet och full skatteplikt.

Frågan måste emellertid enligt arvsskattesakkunniga bedömas även med hänsyn till det skattebortfall som skulle bli följden av en sådan ändring. Redan med gällande beskattningsregler skulle en omändring till grundavdrag av de nuvarande gränsbeloppen i skatteklasserna I—IV medföra ett årligt skattebortfall som i fråga om klass I (inberäknat efterlevande make) belöper sig till ca 4 000 000 kronor och beträffande de övriga skatteklasserna uppgår till sammanlagt ca 1 500 000 kronor. Vid den höjning av A-skatten, som föranledes av en övergång till ett 1-skattesystem, kommer detta skattebortfall att bli betydligt större. Därest samtidigt bottenbeloppen — i

enlighet med arvsskattesakkunnigas direktiv — höjes till en mera skälig nivå än för närvarande är fallet, ökar skattebortfallet än ytterligare. Nämnas kan att, om det allmänna bottenbeloppet i klass I höjes till 6 000 kronor, så medför — enligt nu gällande beskattningsregler — själva övergången till grundavdrag ett extra skattebortfall på ca 3 500 000 kronor. Vid höjning av bottenbeloppet för efterlevande make från 25 000 till 40 000 kronor blir det extra skattebortfallet, om man övergår till grundavdrag, ca 1 500 000 kronor. En omläggning till grundavdrag av det till 2 000 kronor föreslagna årliga bottenbeloppet för underåriga barn medför däremot ett extra skattebortfall på endast ca 30 000 kronor. — De nu angivna beloppen i fråga om det årliga skattebortfallet har av arvsskattesakkunniga beräknats på grundval av det siffermaterial, som framkommit vid genomgång av 1954/55 års bouppteckningar. Numera torde, enligt vad de sakkunniga uttalar, skattebortfallet bli ca 25 procent högre.

Arvsskattesakkunniga förklarar att de med hänsyn till skattebortfallet icke velat förorda en genomgående omläggning av gränsbeloppen i AGF till grundavdrag. Därest man vill hålla skattebortfallet inom försvarliga gränser, synes nämligen en övergång till grundavdrag icke kunna ske utan att antingen bottenbeloppen bestämmas avsevärt lägre än fallet skulle bli om de fortfarande är gränsbelopp eller också skatteskalorna betydligt skärpes utöver vad som eljest skulle föranletts av K-skattens avskaffande. I det förra fallet skulle syftet med skattebefrielsen bli i väsentlig mån förfelat. I senare fallet torde det bli nödvändigt att — om man vill undvika skattehöjningar för de små och måttliga arven — marginals-katten i de högsta arvsbottsskikten sättes högre än vad fallet är vid den statliga inkomstskatten; en sådan lösning bör enligt de sakkunniga icke ifrågakomma.

En framkomlig väg kunde måhända anses vara, framhåller arvsskattesakkunniga vidare, att endast de särskilda bottenbelopp, som gäller för underåriga barn och efterlevande make, förvandlades till grundavdrag. I fråga om dessa bottenbelopp framträder nämligen — trots avtrappningsregeln — särskilt påtagligt hurusom gränsbeloppet medför en tvär övergång från full skattefrihet till full skatteplikt. Vid de allmänna bottenbeloppen enligt skatteklasserna I—IV är däremot denna gränsbeloppets natur icke lika markerad med hänsyn till de låga skattesatser varmed skatteskalorna börjar. De synpunkter, som föranlett införandet av de särskilda bottenbeloppen för efterlevande make och underåriga barn, skulle bli bättre tillgodosedda därest dessa bottenbelopp förändrades från gränsbelopp till grundavdrag. När det gäller bottenbeloppet för underåriga barn synes också skattebortfallet till följd av en sådan förändring bli jämförelsevis ringa. Arvsskattesakkunniga har likväl ansett sig icke heller böra förorda en sådan mera begränsad övergång till grundavdrag. Det är nämligen de sakkunnigas uppfattning att, så länge en övergång till grundavdrag i AGF icke kan genomföras över hela linjen, någon ändring av karaktären hos enskilda bottenbelopp icke bör ske.

Arvsskattesakkunnigas förslag är icke enhälligt. Sålunda har ledamoten *Walberg* i avgiven reservation förklarat sig icke kunna biträda majoritetens ståndpunkt att låta de särskilda bottenbelopp som gäller för underåriga barn behålla karaktären av gränsbelopp. *Walberg* anför här- om till en början följande.

Dessa bottenbelopp är att se mot bakgrunden av att ett underårigt barns arv normalt har mindre skattekraft än ett vuxet barns. Medan det vuxna barnet kan skaffa sig inkomster genom arbete och således inte behöver använda sitt arv för livsuppehållet, är förhållandet det motsatta med ett underårigt barn. Man får i stället räkna med att arvet minskat betydligt, då barnet uppnår vuxen ålder. Detta har man tagit hänsyn till i de fall då arvet inte är större än det skattefria bottenbeloppet. Beloppet är sålunda avpassat med tanke på vad som kan bli förbrukat under nyssnämnda tid. Är arvet större än bottenbeloppet tar man däremot inte hänsyn till att barnet är underårigt.

Enligt min mening måste emellertid förhållandet i huvudsak vara det- samma om barnets arv understiger bottenbeloppet eller överstiger detsam- ma. Den nuvarande ordningen, som majoriteten i stort sett velat konservera, synes därför inte rättvis. Den innebär, att så snart barnets arv med några tusen kronor överstiger bottenbeloppet, blir skattebördan lika stor för ett underårigt barn som för ett vuxet. På den del av arvet som ligger närmast över bottenbeloppet uttas skatt med en relativt sett mycket hög procent. Detta förhållande blir än mera framträdande, om statsmakterna genomför den höjning av ifrågavarande bottenbelopp varom de sakkunniga enats.

Ett exempel belyser det sagda. Tre barn, 21, 15 och 5 år gamla, erhåller vardera 35 000 kronor i arv. Enligt de sakkunnigas förslag blir skatten för det vuxna barnet 1 440 kronor, för femtonåringen likaledes 1 440 kronor, medan femåringens lott blir skattefri. Får de i stället vardera 45 000 kronor, skall femåringen betala lika mycket som de andra eller 2 240 kronor. För de överskjutande 10 000 kronorna får alltså femåringen betala över 22 procent i skatt, medan procentsatsen i skikten mellan 35 000 och 45 000 kronor eljest är 7 resp. 9.

Enligt *Walbergs* mening bör ifrågavarande bottenbelopp, om det skall kunna fylla den avsedda funktionen, ges karaktär av skattefritt grundavdrag. En särskild regel för de underåriga barnens bottenbelopp bör så mycket mindre väcka betänkligheter som dessa bottenbelopp i många avseenden har beröringspunkter med bottenbeloppen vid försäkringar, som ju redan har karaktär av skattefria grundavdrag.

Därtill kommer, framhåller *Walberg*, att kostnaden för att ändra botten- beloppen för underåriga barn till grundavdrag är tämligen obetydlig, högst omkring 50 000 kronor för år. *Walberg* vill emellertid understryka, att hans ställningstagande i denna fråga är betingat av att han anslutit sig till ma- joritetsförslaget i fråga om skatteskalornas utformning och baserat på de synpunkter majoriteten anförat angående det skattebortfall som i övrigt kan ifrågakomma. *Walberg* anför vidare.

Ändras de särskilda bottenbeloppen för underåriga barn till grundavdrag, blir arvsskatten i de förut angivna exemplen följande. För en arvslott på 35 000 kronor betalar det vuxna barnet alltså 1 440 kronor, femtonåringen

får sin skatt nedsatt till 740 kronor, medan femåringen alltjämt undgår skatt. Uppgår arvslotterna till 45 000 kronor, betalar det vuxna barnet liksom enligt majoritetsförslaget 2 240 kronor. För femtonåringen nedsättes skatten till 1 300 kronor och för femåringen till 310 kronor. Med tanke på den förbrukning av arven som förutsättes ske innan de underåriga barnen når myndig ålder, synes detta vara ett rimligt resultat.

Skäl liknande de nu anförda talar enligt Walbergs mening även för att bottenbeloppet för efterlevande make helt eller delvis ändras till grundavdrag. Med en sådan ändring skulle ytterligare vinnas, att man i någon mån undgick de nyckfulla verkningarna av den olikartade behandlingen av fall i vilka giftorättsgemenskap föreligger och fall då makarnas egendom är enskild. När Walberg likväl på denna punkt anslutit sig till majoriteten, har han fäst särskilt avseende vid det stora skattebortfall som en reform på området skulle föra med sig samt vid det förhållandet att spørsmålet om den civilrättsliga regleringen av makars egendomsförhållanden är under utredning.

Ledamöterna *Hermansson, Nilsson* och *Olsson* har förklarat sig ha samma uppfattning, som kommit till uttryck i Walbergs reservation vad gäller den principiella synen på frågan om grundavdrag. En ändring till grundavdrag av bottenbeloppet för underåriga barn bör enligt deras mening kunna ske oberoende av vilken skatteskala som fastställs.

Med hänsyn till de fördelar, som i övrigt synes vara att vinna genom en övergång till grundavdrag, bör frågan härom enligt nämnda tre ledamöters mening upptagas till fortsatt prövning i samband med den allmänna översyn av AGF som arvsskattesakkunniga hemställt om. I första hand synes det böra övervägas att ändra det skattefria bottenbeloppet för efterlevande make till grundavdrag. Lösningen av denna fråga har å andra sidan ett visst samband med äktenskapslagstiftningens utformning, varom särskild utredning pågår. Resultatet av denna synes därför enligt de tre ledamöternas mening böra avvaktas.

Yttrandena

Frågan om ändring av de nuvarande gränsbeloppen i AGF till grundavdrag har behandlats i ett tjugotal yttranden. I ungefär hälften av dessa förordas att samtliga gränsbelopp ändras till grundavdrag. Såsom skäl åberopas i huvudsak att det från synpunkten av likformighet mellan skatteförfattningarna och även för vinnande av större rättvisa och enkelhet vid beskattningen skulle vara av värde om bottenbeloppen i AGF genomgående utformades såsom grundavdrag. I en del av yttrandena framhålls att, om en genomgående ändring till grundavdrag med hänsyn till skattebortfallet eller eljest inte anses kunna ske för närvarande, frågan bör upptagas vid en allmän översyn av AGF. *Riksräkenskapsverket* uttalar att skattebort-

fallet vid ändring av samtliga gränsbelopp till grundavdrag synes bli av så begränsad storleksordning att betänkligheter från statsfinansiell synpunkt icke bör möta mot en sådan anordning. Härvid utgår ämbetsverket från att denna ordning kan genomföras utan att få till följd en mera omfattande jämkning uppåt av skatteskalorna. Även *familjerättskommittén* anser att skattebortfallet ej är avskräckande stort.

Sveriges advokatsamfund anför.

Om man är av den uppfattningen att det är rättvist att arvslotter intill en viss storlek skola vara fria från skatt, och detta alldeles oberoende av mottagarens förmögenhetsställning, synes det svårförståeligt hur man kan finna det med rättvisa förenligt att belägga dessa belopp med skatt därför att mottagaren från samma arvlätare erhåller ytterligare egendom. Avtrappningsregeln medför visserligen att den allra mest stötande konsekvensen av denna metod undanröjes, men först genom att behandla bottenbeloppet som grundavdrag när man ett rimligt resultat.

I samtliga yttranden, vari frågan om gränsbelopp eller grundavdrag särskilt behandlats, tillstyrkes det inom arvsskattesakkunniga av ledamoten Walberg reservationsvis framförda förslaget att det särskilda bottenbeloppet för u n d e r å r i g a b a r n bör ändras från gränsbelopp till grundavdrag. De av Walberg anförda skälen för en sådan ändring understrykes i yttrandena och det framhålles därvid att några hinder från kostnadssynpunkt icke kan anses föreligga för ändringens vidtagande redan i nu förevarande sammanhang.

I flertalet av nämnda yttranden förordas också att det särskilda bottenbeloppet för e f t e r l e v a n d e m a k e ändras till grundavdrag. Som skäl åberopas önskemålet att i görlig mån tillgodose icke blott barnens utan också efterlevande makes intressen. Även de i Walbergs reservation anförda skälen för nu ifrågavarande ändring understrykes. Från flera håll uttalas att det icke finns tillräcklig anledning att låta ändringen anstå i avbidan på slutförandet av utredningen angående makars egendomsförhållanden eller en allmän översyn av AGF.

Familjerättskommittén anför.

Intresset att i största möjliga utsträckning tillgodose efterlevande makes och barns behov är enligt kommitténs mening så framträdande, att den till sin räckvidd begränsade reform som de särskilda bottenbeloppens ändring till grundavdrag innebär snarast bör genomföras. Någon anledning att av principiella skäl avvakta resultatet av familjerättskommitténs arbete torde icke föreligga. Kommittén vill därför, under hänvisning jämväl till de skäl som i den av ledamoten Walberg avgivna reservationen anförts beträffande barn, förorda övergång till grundavdrag beträffande efterlevande make och underåriga barn. Kommittén anser dock, att om valet måste stå mellan att ändra bottenbeloppen till grundavdrag och att sänka de föreslagna bottenbeloppen, man får avstå från den förra principiellt välmotiverade ändringen.

Departementschefen

I likhet med vad de sakkunniga och flera remissinstanser uttalat anser jag att det i och för sig skulle vara av värde, därest bottenbeloppen i AGF genomgående utformades såsom grundavdrag. För att hålla skattebortfallet inom de gränser som här måste uppställas fick emellertid i så fall övervägas att sänka bottenbeloppen under den nivå som från andra utgångspunkter är påkallad eller vidtagna jämkningar av skatteskalorna. Såsom de sakkunniga funnit är båda dessa åtgärder förenade med olägenheter som icke uppväger fördelarna av en genomgående övergång till grundavdrag. Jag anser mig därför icke kunna förorda en sådan övergång.

Däremot finner jag starka skäl tala för att bottenbeloppet för underåriga barn ändras till grundavdrag. Såsom närmare utvecklats i en reservation till de sakkunnigas betänkande är en övergång till grundavdrag härvidlag ägnad att bättre tillgodose de synpunkter som ligger till grund för nu ifrågavarande skattefrihet. Även ett stort antal remissinstanser har givit reservationen sin anslutning. Härtill kommer att skattebortfallet synes bli förhållandevis obetydligt. Jag föreslår sålunda att övergång till grundavdrag sker beträffande bottenbeloppet för underåriga barn.

Såsom framhållits av de sakkunniga talar liknande skäl för att även bottenbeloppet för efterlevande make utformas såsom grundavdrag. Med hänsyn till det stora skattebortfall, som en sådan omläggning skulle medföra och då som jag tidigare nämnt den civilrättsliga regleringen av markans egendomsförhållanden är under utredning, anser jag mig emellertid icke kunna förorda en sådan omläggning.

Skattebortfallet till följd av de föreslagna höjningarna av bottenbeloppen har såsom tidigare nämnts beräknats till ca 2,15 miljoner kronor om året. En övergång till grundavdrag beträffande beloppet för underåriga barn medför, enligt vad som framgår av arvsskattesakkunnigas beräkningar, att det årliga skattebortfallet sammanlagt blir ca 2,2 miljoner kronor.

V. Skatteskalorna

Arvsskattesakkunniga

Skattenivån. Arvsskattesakkunniga erinrar till en början om huru-
som enligt direktiven de sakkunnigas förslag icke bör leda till att statsverkets intäkter av dödsbokeskattningen nämnvärt minskas, bortsett från vad som kan erfordras för att erhålla skäliga bottenbelopp. Ett avskaffande av K-skatten och därmed övergång till ett 1-skattesystem bör således medföra att A-skatten höjes så att den — frånsett skattebortfallet till följd av höjning av bottenbeloppen — ger i stort sett samma skatteintäkter som nu

sammanlagt inflyter i A- och K-skatt. Härvid uppkommer emellertid frågan hur det ökade uttaget av A-skatt bör fördelas dels mellan de olika skatteklasserna och dels inom varje skatteklass mellan större och mindre arvs-lotter.

Avvägningen mellan och inom skatteklasserna. De sakkunniga framhåller att den höjning av A-skatten som — om man bortser från bottenbeloppen — enligt direktiven bör genomföras därest K-skatten avskaffas, i och för sig skulle kunna ske genom att skattesatserna i samtliga skatteklasser skärptes med något mer än hälften. Arvsskattesakkunniga har emellertid vid sina överväganden såsom tidigare nämnts intagit den allmänna ståndpunkten att dödsbobeskattningen bör avvägas så att man i görlig mån tillgodoser efterlevande makes och barns intressen. Med denna ståndpunkt kunde det synas önskvärt att, vid övergång till ett 1-skattesystem, skattesatserna i klass I bestämdes så att inga skatteökningar — i förhållande till den nuvarande sammanlagda dödsbobeskattningen — uppkom ens för enbarnsfamiljerna. Härigenom skulle skattelättnader uppkomma för alla flerbarnsfamiljer. Icke några barnfamiljer skulle alltså få höjd dödsbobeskattning. En sådan utformning av skatteskalen i klass I skulle emellertid medföra att intäktsökningen i fråga om A-skatt enligt klass I blev jämförelsevis begränsad. På grund härav skulle det icke bli praktiskt genomförbart att uttaga återstående del av den vid övergång till ett 1-skattesystem erforderliga höjningen av A-skatten inom klasserna II—IV. De sakkunniga har därför — med beaktande såvitt möjligt av önskemålet om skattelättnader för flerbarnsfamiljerna — utformat skatteskalen i klass I något strängare än nyss angivits. Det har likväl varit möjligt att avväga höjningen av A-skatten så att den i förhållandevis mindre grad träffat skatteklass I än övriga skatteklasser tillhoppa och medför betydande skattelättnader för flerbarnsfamiljerna. Med hänsyn till storleken av skatteunderlaget inom skatteklasserna II—IV har höjningen inom dessa kommit att åvila i huvudsak klass II och i viss mån klass IV, medan klass III endast i mindre utsträckning lämnat utrymme för höjning av A-skatten.

I följande sammanställning återges — för samtliga fyra skatteklasser — arvsskattesakkunnigas förslag till nya procentuella skattesatser i olika arvslottsskikt. Till jämförelse anges även de nuvarande skattesatserna enligt KvF och AGF. Härvid bör självfallet beaktas att K-skatten uttages på den samlade kvarlåtenskapen, efter avdrag för giftorätt, medan A-skatten beräknas på varje särskild lott — i förekommande fall efter avdrag för K-skatt.

Kvarlätenskaps- skikt Arvslottsskikt Belopp i 1 000-tal kr.	Skatteprocent i angivet skikt								
	K-skatt	A-skatt enligt nuvarande skalor				A-skatt enligt förslaget			
		Klass				Klass			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV
—1	—	1	2	4	4	1	3	5	20
1—2	—	1	4	10	10	1	3	10	20
2—3	—	1	4	10	10	1	6	15	20
3—5	—	2	6	15	15	2	6	15	20
5—6	—	2	6	15	15	2	9	20	30
6—10	—	3	8	20	20	3	9	20	30
10—12	—	3	8	20	20	3	12	25	40
12—15	—	4	10	20	25	4	12	25	40
15—20	—	4	10	20	25	4	15	25	40
20—30	—	5	12	25	30	5	20	30	50
30—40	—	6	15	25	30	7	25	30	60
40—50	—	7	18	25	35	9	30	30	60
50—60	—	8	18	25	35	12	35	35	65
60—75	—	9	21	30	35	15	35	35	65
75—80	—	10	21	30	35	18	40	35	65
80—100	10	10	21	30	35	18	40	35	65
100—125	15	12	24	30	35	22	45	40	65
125—150	15	12	24	30	35	26	45	40	65
150—200	15	14	24	30	35	30	50	40	65
200—300	20	16	24	30	35	35	55	40	65
300—400	25	18	24	30	35	40	55	40	65
400—500	25	20	24	30	35	40	55	40	65
500—1 000	30	20	24	30	35	45	60	40	65
1 000—2 000	35	20	24	30	35	50	65	40	65
2 000—5 000	40	20	24	30	35	55	65	40	65
5 000—	50	20	24	30	35	60	65	40	65

Beträffande den närmare utformningen av de föreslagna nya skatteskalorna anför arvsskattesakkunniga i huvudsak följande.

Klass I. Den nya skalan överensstämmer upp till och med arvslotter om 30 000 kronor med den nuvarande A-skatteskalen och något inarbetande av K-skatt har icke skett i denna del av skalan. Skatten blir alltså härvidlag oförändrad för enbarnsfamiljerna, i den mån icke skattelättnader inträder till följd av de höjda bottenbeloppen. Vid arvslotter överstigande 30 000 kronor uppkommer vissa mindre skattehöjningar i enbarnsfallen. Skalan är vidare utformad så att några skattehöjningar icke skall uppkomma för flerbarnsfamiljerna; i regel rör det sig i stället om betydande skattesänkningar.

Sammanfattningsvis kan beträffande verkningarna av den föreslagna nya skalan för klass I sägas, att skalan för de större kvarlätenskaperna medför en betydande omfördelning av skattebördan. Flerbarnsfamiljerna erhåller sålunda omfattande skattelättnader, vilket ju överensstämmer med de önskemål som i skilda sammanhang framförts vid kritik av den nuvarande K-skatten. Vid kvarlätenskaper om 100 000 à 200 000 kronor minskar sålunda

den sammanlagda dödsbokeskattningen — jämfört med år 1957 — för tvåbarnsfamiljerna med mer än 30 procent och för trebarnsfamiljerna med omkring 50 procent.

Klass II. För vinnande i klass I av de önskvärda skattelättnaderna för flerbarnsfamiljerna har det såsom nämnts varit nödvändigt att vid övergång till ett 1-skattesystem lägga en jämförelsevis större del av den nuvarande K-skatten på de övriga skatteklasserna, främst klass II som erbjuder det största skatteunderlaget. För detta ändamål har det varit erforderligt att utforma den nya skatteskalen i klass II så att arvs- och testamentslotter som tillfaller syskon och deras barn i regel kommer att träffas av högre skatt än för närvarande är fallet. Denna konsekvens har de sakkunniga ansett vara att föredraga framför en inskränkning av de tilltänkta skattelättnaderna för flerbarnsfamiljerna.

Klass III. Testamentslotter, som tillfaller i klass III angivna personer, skall för närvarande när det gäller K-beskattningen avräknas före bestämmandet av den skattepliktiga kvarlåtenskapen. Varken testamentstagaren eller arvingarna har alltså att gälda någon K-skatt för sådan del av kvarlåtenskapen. Vid angivet förhållande skulle det i och för sig föreligga anledning att behålla den nuvarande skatteskalen i klass III oförändrad vid övergång till ett 1-skattesystem. I enlighet med arvsskattesakkunnigas allmänna ståndpunkt att man bör lägga en förhållandevis större del av skatten å klasserna II—IV tillhopa än å klass I, synes emellertid även skatteskalen i klass III böra undergå viss skärpning. De sakkunniga föreslår dock att denna skärpning blir jämförelsevis begränsad och att högsta skattesatsen, nu 30 procent, icke ökas mer än till 40 procent. En längre gående skärpning kan antagas komma att motverka tillkomsten av testamentsförordnanden till ifrågavarande allmännyttiga och liknande ändamål. Ett sådant resultat är så mycket mindre motiverat som till följd av det ringa skatteunderlaget i klass III en ytterligare skärpning av skatteskalen kommer att medföra en jämförelsevis obetydlig ökning av skatteintäkterna.

Klass IV. Arvsskattesakkunniga anser att den nuvarande skatteskalen i klass IV kan — med hänsyn till de kategorier av skattskyldiga som befinner sig i denna skatteklass — skärpas avsevärt vid övergång till ett 1-skattesystem. Det rör sig nämligen här om släktingar, som enligt arvslagen är sist att träda till arv, t. ex. farbröder, eller icke alls är arvsberättigade, exempelvis kusiner, och om helt oskylda personer. Det kan också vara fråga om juridiska personer som icke av lagstiftaren ansetts böra särskilt tillgodoses i beskattningshänseende.

Beträffande de individuella verkningarna av de föreslagna nya skatteskalorna hänvisas till arvsskattesakkunnigas betänkande s. 276—285.

Skattebortfallet. De årliga skatteintäkterna i fråga om dödsbokeskattningen enligt 2-skattesystemet — efter höjningen av skatteplikts-

gränsen beträffande K-skatten till 80 000 kronor — har av arvsskattesakkunniga beräknats till ca 77,5 miljoner kronor. De av arvsskattesakkunniga föreslagna nya skatteskalorna har, med de höjda bottenbeloppen, beräknats komma att ge en årlig skatteintäkt av ca 74 miljoner kronor. Skattebortfallet i fråga om dödsbokeskattningen vid övergång till ett 1-skattesystem i enlighet med de sakkunnigas förslag skulle alltså bli (77,5 — 74 =) 3,5 miljoner kronor om året. Härav belöper ca 2,15 miljoner kronor på höjningen av bottenbeloppen och återstoden på själva övergången till ett 1-skattesystem.

Vid beräkningen av skatteutfallet har arvsskattesakkunniga icke tagit hänsyn till den ökning av skatteintäkterna som de år 1957 höjda taxeringsvärdena medför. De sakkunniga framhåller emellertid att denna ökning i princip blir densamma efter övergång till ett 1-skattesystem som enligt det nuvarande 2-skattesystemet, om skattenivån i övrigt bibehålles oförändrad. Visst beaktande av de höjda taxeringsvärdena har vidare redan skett i och med höjningen av skattepliktsgränsen vid K-skatten till 80 000 kronor.

De årliga skatteintäkterna i 1-skattesystemet har av arvsskattesakkunniga beräknats fördela sig på de olika skatteklasserna enligt följande.

Klass I	36,5	miljoner kronor
Klass II	25,5	» »
Klass III	3,0	» »
Klass IV	9,0	» »
		Summa 74,0 miljoner kronor	

Den procentuella fördelningen av skatten enligt de föreslagna nya skatteskalorna och med höjda bottenbelopp i jämförelse med motsvarande fördelning enligt de nuvarande A-skatteskalorna (utan hänsyn till K-skatten) och med oförändrade bottenbelopp framgår av följande sammanställning.

A-skattens fördelning	Nuvarande skalor	Föreslagna skalor
Klass I 52 procent	49 procent
Klass II 33 »	35 »
Klass III 5 »	4 »
Klass IV 10 »	12 »

Såsom framgår av sammanställningen kommer de föreslagna nya skatteskalorna att innebära att en viss överflyttning av skattebelastningen äger rum från klass I till klasserna II och IV. Tages hänsyn även till K-skatten blir denna förskjutning ännu mera markerad. K-skatten åvilar som redan nämnts i förhållandevis högre grad de skattskyldiga enligt klass I än övriga skattskyldiga. Enligt av arvsskattesakkunniga verkställda beräkningar träffar ca 70 procent av K-skatten arvs- och testamentslotter som beskattas enligt klass I. Genom att de sakkunniga vid inarbetandet av K-skatten i arvs-

skatteskalorna lagt huvudvikten på klasserna II och IV, kommer den på klass I fallande andelen av den inarbetade K-skatten att bli avsevärt mindre och, såvitt kunnat beräknas, uppgå till endast ca 47 procent.

Mot arvsskattesakkunnigas förslag till nya skatteskalor har som tidigare nämnts reservationer avgivits av ledamöterna Hermansson och Olsson samt Nilsson.

Hermansson och *Olsson* förordar att, vid övergång till ett 1-skattesystem, A-skatten icke höjes i samma utsträckning som majoriteten föreslagit. Den av reservanterna sålunda förordade lägre skattenivån innebär ett årligt skattebortfall på ca 20 miljoner kronor (jämfört med majoritetsförslagets 3,5 miljoner). Skattesatserna i de av reservanterna utarbetade nya skatteskalorna varierar mellan 1 och 42 procent (klass I), 2 och 47 procent (klass II), 5 och 40 procent (klass III) samt 15 och 50 procent (klass IV). I stort sett innebär dessa skalor — bortsett från skattenivån — samma avvägning som enligt majoritetens förslag. Skatteklasserna I och II får dock en mera gynnsam behandling i förhållande till klasserna III och IV än i majoritetsförslaget.

Beträffande det närmare innehållet i reservationen och de individuella verkningarna vid ett genomförande därav hänvisas till arvsskattesakkunnigas betänkande s. 219—228 och 287—296.

Nilsson förordar att nuvarande A-skatteskalor bibehålles oförändrade vid övergång till ett 1-skattesystem och att K-skatten således icke kompenseras inom A-beskattningsens ram. Förslaget innebär ett årligt skattebortfall på ca 30 miljoner kronor. Beträffande det närmare innehållet i denna reservation hänvisas till de sakkunnigas betänkande s. 228—234.

Yttrandena

Det övervägande antalet myndigheter och sammanslutningar har ingått på ett bedömande av de utav arvsskattesakkunniga föreslagna skatteskalorna. Därvid har berörts såväl skattenivåns höjd som avvägningen av skatteuttaget mellan och inom klasserna.

S k a t t e n i v å n. Vad till en början angår frågan om skattenivån har vissa remissinstanser funnit det icke böra ankomma på dem att uttala sig i förevarande avseende. Hit hör bl. a. *hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *hovrätten för Västra Sverige*. Den senare hovrätten framhåller att frågan är av väsentligen politisk natur. Jämväl *Föreningen Sveriges härads-hövdingar* anser sig icke böra yttra sig i saken med hänsyn till dess huvudsakligen skattepolitiska art. *Sveriges akademikers centralorganisation* önskar icke heller taga ställning till de olika förslag beträffande skattesatsernas höjd som framlagts av arvsskattesakkunnigas majoritet och reservanter.

En skattenivå av den höjd arvsskattesakkunnigas majoritet föreslagit, d. v. s. i det närmaste samma skattenivå som representeras av A- och K-

skatterna sammanlagt, tillstyrkes av *Landsorganisationen*. Organisationen framhåller att den icke kan godtaga de av reservanterna påyrkade lägre skatteskalorna, som skulle medföra en påtaglig sänkning av inkomsterna från dödsbobeskattningen. *Statskontoret* säger sig icke ha funnit något att invända mot sakkunnigmajoritetens skatteskalor och framhåller att skalor, som leder till ett större skattebortfall, icke synes förenliga med direktiven för de sakkunniga. Enligt ämbetsverkets uppfattning skulle det emellertid vara värdefullt om det vid en kommande översyn av AGF kunde närmare prövas, i vad mån en lättnad i dödsbobeskattningen kan förväntas stimulera det personliga sparandet.

Svenska sparbanksföreningen framhåller som angeläget att den beskattning av det personliga sparandet, som arvsbeskattningen innebär, avsevärt mildras i samband med en översyn av AGF, om det icke kan ske nu. *Länsstyrelsen i Stockholms län* understryker för sin del att frågan huruvida en mer betydande nedsättning av A- och G-skatterna bör komma till stånd lämpligen bör anstå i avvaktan på en allsidig omprövning av skäligheten av förmögenhetsbeskattningen i allmänhet.

I flera yttranden erinras om att den skattenivå och de skatteskalor som arvsskattesakkunnigas majoritet föreslagit måste ses mot bakgrunden av de sakkunnigas direktiv att skatteutfallet ej fick nämnvärt minskas. Från några håll uttalas dock att de sakkunniga utan att avvika från direktiven kunnat ingå i närmare bedömning av beskattningens höjd. *Svea hovrätt* framhåller sålunda att i direktiven också påtalats vissa mindre tillfredsställande följder av det höga skattetrycket, vilka enligt hovrättens mening bort föranleda de sakkunniga till en prövning av hithörande spörsmål. *Näringslivets skattedelegation* anser att direktiven varit vagt formulerade och av sakkunnigmajoriteten givits en sådan tolkning att den vid prövningen av skatteskalorna ansett sig mer bunden än som avsetts. De sakkunniga hade som grund för de nya skatteskalorna lagt ett till 77,5 miljoner kronor beräknat årligt skatteutfall av dödsbobeskattningen. Vid direktivens utfärdande fanns emellertid icke uppgifter tillgängliga för senare budgetår än 1954/55, och motsvarande belopp utgjorde då ca 62 miljoner kronor. Det synes delegationen icke befogat att lägga det sedan dess stegrade skatteutfallet till grund för beräkningarna. Vilken tolkning som än bör ges åt direktiven i berörda avseende är det enligt delegationens mening angeläget att frågan om dödsbobeskattningens tyngd under ärendets fortsatta behandling göres till föremål för en förntsättningslös prövning under beaktande i främsta rummet av att de skadliga verkningarna på näringslivet av en hög dödsbobeskattning mildras, vilket icke skulle bli fallet om K-skatten på sätt majoriteten föreslagit inarbetas i A-skatteskalorna.

En skattenivå av den höjd som inom arvsskattesakkunniga föreslagits av ledamöterna Hermansson och Olsson, d. v. s. en höjning av A-skatten med endast en mindre del av K-skatten, förordas av rådhusrätten i Malmö samt länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län.

Ledamoten Nilssons reservation, enligt vilken de nuvarande A-skatte-

skalorna bör bibehållas oförändrade vid K-skattens avskaffande, har biträts av länsstyrelserna i Södermanlands och Jämtlands län, Sveriges juristförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, skattedelegationen, Svenska livförsäkringsbolags förening, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges redareförening, Svenska företagares riksförbund och Skånes handelskammare.

Önskemål om en lägre skattenivå än den nuvarande framföres även i en del andra yttranden. Härvid ifrågasättes på några håll om de ca 30 miljoner kronor i årliga skatteintäkter, som representeras av K-skatten, uppväger nackdelarna av det härav föranledda höga skattetrycket. Det framhålls också i flera yttranden att inkomsterna av K-skatten utgör en mycket ringa del av de samlade statsinkomsterna.

Såsom skäl för en sänkning av den nuvarande dödsbobeskattningens sammanlagda nivå har i yttrandena bl. a. anförts att dödsbobeskattningen i vårt land är mycket hög vid jämförelse med andra länder. Genom förändringarna i penningvärdet har skattetrycket blivit högre än från början avsetts. Skattebördan har även ökat genom höjningarna av taxeringsvärdena för fastigheterna. Det höga skattetrycket har vidare, uttalar man, medfört att åtgärder vidtagits från de skattskyldigas sida för att undgå skatt.

I yttrandena har vidare, delvis i anslutning till reservanternas motive-ringar, framhållits att den genom K-skattens tillkomst höjda dödsbobe-skattningen är ägnad att få ogynnsamma verkningar på landets näringsliv, särskilt när det gäller familjeföretagen inom industri och jordbruk. Det understrykes emellertid i vissa yttranden, att den tid, under vilken KvF varit gällande, är alltför kort för ett tillförlitligt bedömande av K-skattens verkningar. *Stockholms rådhusrätt* anför sålunda att den omständigheten att K-skatten kunnat uttagas under de gångna tio åren icke utesluter att många av de företag, varom här är fråga, skulle definitivt ha gått under vid nästa arvfall, särskilt om de fortfarande haft att dragas med skulder i anledning av upplåning eller anstånd med skattens erläggande. *Sveriges lantbruksförbund* framhåller att — även om antalet ansökningar om anstånd med K-skattens erläggande eller dess betalande i annat än kontanter varit få — dessa begränsade erfarenheter från en kort period säger föga om hur skatten verkar på längre sikt, helst som den tid som gått från skattens införande utmärkts av inflation och lätthet att erhålla krediter.

Skattedelegationen uttalar, att de skattskyldiga i stor utsträckning utnyttjade tiden före KvF:s ikraftträdande till att genom gåvor minska kvarlåtenskaperna, och finner att detta i realiteten inneburit att K-skattens skadeverkningar på det ekonomiska livet uppskjutits till nästa generationsväxling. Den ökning av gåvofrekvensen, som sålunda ägde rum, torde enligt skattedelegationen till mycket stor del ha belöpt på ägare av jordbruk och familjeföretag.

Liknande uttalanden om att K-skattens verkningar uppskjutits till nästa generationsväxling göres även av *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges köpmannaförbund* och *Skånes handelskammare*.

Att dödsbobeskattningen bör betraktas såsom en integrerande del av företagsbeskattningen understrykes i flera yttranden. *Skattedelegationen* framhåller att näringslivet här i landet till större del än vad fallet torde vara i de flesta främmande stater uppbäres av mindre och medelstora familjeföretag. Man synes på grundval av tillgängliga statistiska uppgifter vara berättigad antaga, att det svenska näringslivet — bortsett från jordbruk, fiske och pälsdjursuppfödning — till omkring en tredjedel uppbäres av familjeföretag. Skattedelegationen anför vidare.

Det är med de vinster dessa företag kan utvinna som de årliga skatterna å ägarens inkomst och förmögenhet — utgående enligt starkt progressiva skolor — regelmässigt skall gäldas, liksom i förekommande fall jämväl den »av konjunkturpolitiska skäl» skärpta bolagsskatten. Såsom från näringsorganisationernas sida vid upprepade tillfällen framhållits har det samlade skattestrycket å näringsverksamheten här i landet en sådan tyngd, att det utgör ett starkt hinder för en tillfredsställande utveckling av vårt näringsliv. Vad företagen efter erläggandet av de årliga skatterna får behålla blir på grund av det fallande penningvärdet och den tekniska utvecklingen i allt större utsträckning otillräckligt för bibehållande av företagets realkapital och därmed dess produktionsförmåga. Detta är desto mer oroande som möjligheten att uppbringa främmande kapital är starkt begränsad. Familjeföretagen belastas — förutom med de ovanberörda årliga skatterna — tid efter annan även med den i samband med generationsväxlingarna utgående dödsbobe- skattningen, och jämväl för betalning av denna skatt måste på ett eller annat sätt medel regelmässigt utvinnas ur dessa företag. Endast i undantagsfall kan detta ske genom att företaget helt eller delvis avyttras till rimligt pris. Långt oftare blir resultatet av en alltför hög dödsbobe- skattning att medel uttages ur företaget i sådan utsträckning att företagets produktionska- pacitet och konkurrenskraft nedbringas med ökad risk för att driften under ogynnsamma konjunkturförhållanden t. o. m. måste nedläggas. I den mån dödsbobe- skattningen verkar såsom en företagsbeskattning måste den an- ses utgöra ett mycket olämpligt skatteinstrument, vars skadliga följder för näringsverksamheten icke står i rimligt förhållande till vad denna beskatt- ningsform inbringar. Det skulle inte vittna om en företagsvänlig inställning från statsmakternas sida, om dessa liksom de sakkunnigas majoritet skulle avväga dödsbobe- skattningens höjd utan hänsynstagande till att den i stor utsträckning har karaktär av företagsbeskattning.

Liknande synpunkter framföres även i bl. a. yttrandena från Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges redareförening och Skånes handelskammare. *Köpmannaförbundet* framhåller vidare att inom familjeföretagen spelar företagsledarens personliga insats den främsta ro- len. När denne avlider, kommer företaget redan till följd av denna omstän- dighet i ett prekärt läge. Det leder därför till ännu mer ödesdiga konsek- venser, om företaget därjämte berövas en stor del av sitt rörelsekapital. Så- väl de efterlevande som de i företaget anställda drabbas härav. *Redareför- eningen* uttalar att en dödsbobe- skattning av den storlek arvsskattesakkun- nigas majoritet förordat i förening med vår nuvarande höga direkta be- skattning av inkomst och förmögenhet innebär en allvarlig fara att framåt- strävande svenska medborgare lämnar landet för att i främmande länder

med rimlig beskattning söka sin utkomst genom att där bilda egna näringsföretag i stället för i vårt land. Vad särskilt angår sjöfartsnäringen, vars verksamhet är av internationell natur, är förutsättningarna härför särskilt gynnsamma. En tendens härtill har enligt redareföreningen redan kunnat skönjas och det skulle vara beklagligt för landet om denna tendens skulle bli mera allmän.

Riksförbundet Landsbygdens folk berör dödsbobeskattningens inverkan på lönsamheten främst inom jordbruket. Förbundet framhåller därvid att såväl erfarenhet som undersökningar bestyrker uppfattningen, att dödsbobeskattningen redan är av den intensiteten att jordbruksrörelse eller annan enskild rörelse av familjeföretags karaktär — i varje fall över viss gränsstorlek — genom denna beskattning är hotad till sin framtida existens. Särskilt för jordbruket är konsekvenserna kännbara, eftersom förmögenheten i det allt övervägande antalet fall här utgöres av arbetande kapital, medan tillgången till likvida medel, varmed dödsbobeskattningen kan mötas, är begränsad. Fullgörandet av denna skattskyldighet nödvändiggör därför allt efter omständigheterna mer eller mindre vittgående ingrepp i själva produktionsapparaten.

Liknande synpunkter utvecklas även av *Sveriges lantbruksförbund*, som bl. a. anför.

För speciellt jordbruket gäller, att det är exceptionellt kapitalkrävande i förhållande till sin omsättning, vilket sammanhänger med produktionsapparatens beskaffenhet, kortvarigt (säsongmässigt) utnyttjande av dyrbara maskiner och de långa produktionstiderna för framställning av dess alster. Samtidigt är det ett länge känt förhållande, påvisat genom flera undersökningar, att jordbruket som regel lämnar en lägre kapitalavkastning än andra näringar. På grund av berörda omständigheter får en beskattning, som riktar sig mot kapitalinnehavet, en särskilt besvärande verkan för företagen i denna näring. Liksom andra näringar bör jordbruksdriften kunna ge en behållning, som möjliggör finansiering av förbättrings- och rationaliseringsåtgärder, för vilka behov framkommer i snabb takt. Inkomsterna efter skatt ger emellertid merendels icke medel härtill, varvid åtgärderna måste finansieras genom ökad låneupptagning. Härtill medverkar, att den vid beskattningen av jordbruk tillämpade regeln för värdeminskningssavdrag å byggnader enligt vad erfarenheten visat inte räcker till för långsiktigt uppehållande av behövt bestånd genom ny-, till- och ombyggnader. Dessa kostnader måste därför även på lång sikt av ägaren delvis bestridas med beskattade inkomster. Genom arvsbeskattningen uppkommer vidare vid något större jordbruk en sådan minskning av familjekapitalet, att en arvinges övertagande av föräldrarnas jordbruk ofta omöjliggöres.

Avvägningen mellan och inom skatteklasserna. *Statskontoret* har som tidigare nämnts icke funnit något att invända mot de av arvsskattesakkunniga utarbetade nya skatteskalorna. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* säger sig icke ha något att erinra mot avvägningen mellan de olika skatteklasserna. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* uttalar att, från utgångspunkten att det sammanlagda skatteutfallet icke nämnvärt minskas, de sakkunnigas avvägning kan anses någorlunda rimlig. *Länsstyrelsen* fin-

ner det emellertid önskvärt att avvägningsfrågan i högre grad än som skett frikopplas från förutsättningen av ett oförändrat skatteutfall. I stället bör man utgå från att skatteskalorna får lång giltighetstid.

I ett flertal yttranden betonas angelägenheten av att — i enlighet med arvsskattesakkunnigas allmänna målsättning — efterlevande make och barns intressen i görlig mån tillgodoses. Från denna utgångspunkt har bl. a. *hovrätten över Skåne och Blekinge* ansett sig kunna — utan att taga ställning till skattens höjd — godtaga den avvägning mellan olika grupper av skattskyldiga som kommit till uttryck i relationerna mellan de föreslagna nya skatteskalorna. Emellertid bör enligt hovrättens uppfattning de närmaste arvingarnas intressen i vissa avseenden kunna beaktas i högre grad än som skett i de sakkunnigas förslag.

I flera andra yttranden uttalas i och för sig tillfredsställelse med den omfördelning som de sakkunniga gjort av den totala skattebelastningen till fördel för skatteklass I, d. v. s. främst efterlevande make och barn.

De av sakkunnigmajoriteten föreslagna skatteskärpningarna i klass I för det fall att make eller ett barn står som ensam arvinge har föranlett invändningar från flera håll. En omfördelning av dödsbobeskattningen i syfte att gynna make och barn bör, uttalas det, icke få leda till att dessa som arvingar — om än blott i vissa fall — erhåller ökad skattebelastning. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* avstyrker sålunda att sådana skatteskärpningar sker. I den mån höjningar anses erforderliga för att förhindra skattebortfall, bör dessa enligt länsstyrelsens åsikt helt uttagas av de arvskategorier som tillhör klasserna II—IV. Liknande synpunkter framföres även av *länsstyrelsen i Örebro län*. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att önskvärdheten av att enbarnsfamiljerna icke får skattehöjning väger tyngre än det skattebortfall som skulle bli följden härav. Bland andra remissinstanser som i förevarande avseende reagerat mot den föreslagna skatteskalen i klass I kan nämnas *länsstyrelserna i Jönköpings, Västernorrlands och Jämtlands län*.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att den del av K-skatten, som inarbetats i skatteklass I, bort kunna fördelas på annat sätt än som skett. Sålunda borde arvslotterna mellan 6 000 kronor och 30 000 å 40 000 kronor kunna bära något högre skatt än enligt förslaget. En måttfull höjning av skatten på dessa arvslotter skulle möjliggöra en enligt länsstyrelsens mening berättigad sänkning av skatten på arvslotter mellan 100 000 och 500 000 kronor, vilka ofta utgöres av företag och fastigheter av mellanstorlek. Även *länsstyrelsen i Värmlands län* anser att arvslotterna under 30 000 kronor kan tåla en något högre skatt än enligt de sakkunnigas förslag.

Stockholms rådhusrätt finner att intet framkommit som ger anledning till antagande att den i AGF fastställda progressionen mellan skatteklasserna kan vara oriktigt avvägd. Rådhusrätten anför vidare följande.

Vad klass II beträffar äro dit hänfödda föräldrar, styvföräldrar och adoptanter. Dessa ha ofta vidkänts avsevärda ekonomiska uppoffringar för utbildning av och hjälp åt barnen och den lott som vid barns frånfalle tillfaller dem genom arv eller testamente är i sådana fall icke ett benefikt förvärv i

vanlig mening, snarare en återbetalning av gjorda utlägg. För en jämförelsevis lindrig beskattning av de juridiska personer som hänförs till klass III talar den omständigheten att dessa åtnjuta befrielse från gåvoskatt. I anledning av den, som det förefaller, oproportionerligt skärpta beskattningen enligt klass IV må erinras, att till denna klass hänföras så pass nära släktingar som far- och morföräldrar samt föräldrarnas syskon och deras avkomlingar ävensom anställt husfolk, för vilka kanske endast något års tjänstetid fattas för att de skulle blivit hänförliga till klass II, samt anställda med lång tjänstetid i familjeföretag. Övriga testamentstagare äro i det alldeles övervägande antalet fall personer, med vilka den avlidne var förenad med vänskapsband som många gånger varit närmare och varmare än släktskapsbanden, eller till vilka han stått i förbindelse för, utom vänskap, gjorda tjänster, ofta av ekonomisk art; det är väl känt, att dylika tjänster av såväl personlig som ekonomisk art ofta göras under en följd av år just under överenskommen eller underförstådd förutsättning att det vederlag, som anses självfallet eller åtminstone berättigat, skall utgå i form av testamentslegat. Vad som här utgår är i själva verket ingenting annat än en uppskjuten betalning av en vanlig skuld. Vad angår de juridiska personer, som här komma in fråga, är deras verksamhet mycket ofta av den art att det icke endast för testator utan även för beskattningsmyndigheterna möter betydande svårigheter att avgöra, huruvida de skola hänföras till klass III eller klass IV eller om de rent av skola vara helt befriade från skatt. Härjämte må beaktas, att till klass IV hänföras även sådana förordnanden som ha till syfte att främja ändamål, som i och för sig åtnjuta skattefrihet eller skattelindring, men göras till förmån för juridiska personer, för vilka detta syfte icke kan anses vara det huvudsakliga. Motsvarande gäller vid gränsdragningen mellan klass III och full skattefrihet.

Enligt rådhusrättens mening bör marginalskattesatsen icke i någon skatteklass överstiga 50 procent.

Riksräkenskapsverket anser att de föreslagna skalorna i klasserna I, II och IV är ägnade att inge betänkligheter i den mån de medför ett högre skattetryck än för närvarande.

Sveriges advokatsamfund anser att högre skattesatser icke bör ifrågakomma än 30 procent i klass I och 40 procent i klass II. Samfundet, som icke har något att erinra mot den föreslagna skatteskalen i klass III, anser att skalan i klass IV bör vara lika med den nuvarande A-skatteskalen åtminstone i skikten upp till 100 000 kronor och att den höjning som må anses befogad alltså bör drabba skikten över nämnda belopp.

Mot den av de sakkunniga föreslagna skatteskalen i klass IV har invändningar framställts även av *överståthållarämbetet*, *länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Föreningen Sveriges stadsdomare*. Advokatsamfundet och överståthållarämbetet åberopar i fråga om klass IV skäl av i huvudsak samma innebörd som de av Stockholms rådhusrätt anförda. Länsstyrelsen och stadsdomareföreningen vänder sig särskilt mot det höga skatteuttaget i klass IV redan vid små lotter. Föreningen finner även den hårda procentuella höjning som föreslås för de mindre och medelstora arvslotterna i klass II anmärkningsvärd.

Göteborgs rådhusrätt finner de föreslagna skatteskalorna i klasserna II och

IV för stränga och anser sig icke kunna tillstyrka att de lägges till grund för lagstiftning innan de undergått ytterligare översyn och jämkning.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i sitt yttrande framlagt förslag till ny skatteskala i klass II, innebärande en mildring av progressionen i förhållande till vad arvsskattesakkunniga föreslagit.

Departementschefen

S k a t t e n i v å n. I direktiven för arvsskattesakkunniga angav jag såsom en riktpunkt för reformer på dödsbokeskattningens område att statens inkomster av beskattningen, bortsett från vad som kunde erfordras för att erhålla skäligen bottenbelopp, icke borde nämnvärt minskas. Någon anledning att nu intaga en annan ståndpunkt synes icke föreligga. Såsom jag redan anfört vid behandlingen av frågan om övergång till ett 1-skattesystem är det statsfinansiella läget sådant att något egentligt utrymme för skattesänkningar icke finns. Icke heller torde dödsbokeskattningen tillhöra de områden som i första hand bör få åtnjuta skattelättnad, därest möjlighet härtill uppkommer.

Från angivna utgångspunkter finner jag att den av arvsskattesakkunnigas majoritet föreslagna skattenivån i stort sett måste vara grundläggande vid bestämmandet av de nya skatteskallorna. Detta utesluter givetvis icke att mindre jämkningar i sakkunnigförslaget företages, i den mån så finnes påkallat för att erhålla en med tanke på de enskilda fallen lämpligare avvägning. Jag kommer i det följande — delvis med ledning av vad de sakkunniga betecknat som önskvärt — att föreslå en nedjustering av vissa skattesatser i klass I. Enligt min mening står det emellertid klart, att utrymme icke finns för skattesänkningar av den omfattning som förordats av reservanterna. Vid sådant förhållande saknar jag anledning att närmare ingå i bemötande av den kritik som riktats mot den av majoriteten föreslagna nivån för dödsbokeskattningens sammanlagda höjd. Jag vill emellertid erinra om att redan själva övergången till ren A-beskattning innebär ett visst tillgodoseende av de synpunkter som sålunda framförts.

Avvägningen mellan och inom skatteklasserna. Ett av de främsta skälen för övergång till ett 1-skattesystem med ren A-beskattning är att ett sådant system bättre än det nuvarande möjliggör en fördelning av skattebelastningen så att efterlevande makes och barns intressen tillgodoses. Från denna synpunkt är det angeläget att vid höjningen av den nuvarande A-skatten huvudvikten lägges på skatteklasserna II—IV. Arvsskattesakkunniga har i och för sig funnit det önskvärt att skatteskallan i klass I kunde utformas så att inga skattehöjningar i förhållande till den nuvarande sammanlagda dödsbokeskattningen uppkommer för det fall att ett barn eller make är ensam arvinge. Detta skulle emellertid enligt de sakkunniga medföra alltför långt gående skärpningar av skatteskallorna i klasserna II—IV. Med hänsyn härtill har de sakkunniga ansett sig böra utforma skatteskallan i klass I så att — vid kvarlåtenskaper över 30 000 kronor — enbarnsfamiljerna respektive make träffas av vissa om än jämförelsevis obe-

tydliga skattehöjningar. Flerbarnsfamiljerna erhåller emellertid så gott som genomgående skattelättnader i förhållande till nu gällande beskattning, vilka redan för tvåbarnsfamiljerna kan uppgå till ca 30 procent.

I likhet med de sakkunniga finner jag önskvärt att skatteskalen för klass I utformas så, att icke ens för barn eller make, som är ensam arvinge, någon skattehöjning sker i förhållande till den nuvarande sammanlagda dödsbobskattningen. Visserligen kan det sägas, att ensamma arvingar ej obetydligt gynnas genom kvarlåtenskapsskattens utformning. Vid en reform, som främst tager sikte på att bättre tillgodose efterlevande makes och barns intressen, bör det emellertid vara en naturlig utgångspunkt att försämringar icke skall uppkomma för någon av denna kategori. Jag finner, att så starka skäl talar för att upprätthålla denna grundsats, att man bör godtaga det skattebortfall om ca 3,5 milj. kronor som föranledes härav. I övrigt finner jag de sakkunnigas förslag i fråga om skatteklass I väl avvägt.

Från dessa utgångspunkter har jag låtit upprätta följande förslag till ny skatteskala i klass I.

Arvslottsskikt kr.	Skattesats procent	Arvslottsskikt kr.	Skattesats procent
— 3 000	1	100 000— 150 000.....	24
3 000— 6 000	2	150 000— 200 000.....	28
6 000— 12 000	3	200 000— 300 000.....	32
12 000— 20 000	4	300 000— 400 000.....	36
20 000— 30 000	5	400 000— 500 000.....	40
30 000— 40 000	6	500 000—1 000 000.....	44
40 000— 50 000	7	1 000 000—2 000 000.....	48
50 000— 60 000	8	2 000 000—5 000 000.....	52
60 000— 70 000	9	5 000 000—	60
70 000— 80 000	10		
80 000— 90 000	15		
90 000—100 000	20		

Den föreslagna skatteskalen innebär att skatten i allt väsentligt blir oförändrad för enbarnsfallen och att för flerbarnsfallen skattelättnaderna blir ännu något större än enligt de sakkunnigas förslag.

De årliga skatteintäkterna enligt den av de sakkunniga förordade skalan i klass I har beräknats till 36,5 miljoner kronor. Den av mig nu föreslagna skalan kan beräknas inbringa 33 miljoner kronor om året.

De av arvsskattesakkunniga förordade skatteskalorna i klasserna II—IV innebär vissa skattehöjningar, särskilt i klasserna II och IV, även för det fall att flera arvingar eller testamentstagare enligt nämnda skatteklasser finns. Givet är att, om man vid en omfördelning av skattebelastningen med i princip oförändrad skattenivå vill gynna skatteklass I, det icke kan undvikas att övriga skatteklasser får ökad skattebelastning. Delvis innebär emellertid denna skattehöjning endast ett återställande av den avvägning mellan skatteklasserna som en gång fastställts genom AGF. Jag vill i detta sammanhang nämna, att om skatteskalorna även i klasserna II—IV skulle utformas

så att några skattehöjningar icke uppkommer för det fall att hela kvarlåtenskapen tillfaller en arvinge eller testamentstagare enligt nämnda skatteklasser, detta skulle leda till ett mycket betydande skattebortfall, som enbart i klass II kan beräknas till ca 8 miljoner kronor om året. Ett dylikt skattebortfall bör, såsom framgår av det förut anförda, icke godtagas.

De av arvsskattesakkunniga föreslagna skatteskalorna för klasserna II—IV finner jag med de angivna förutsättningarna ändamålsenliga och väl avvägda. Jag tillstyrker förslaget i denna del.

De årliga skatteintäkterna i ett 1-skattesystem skulle med de av mig förordade skalorna fördela sig enligt följande.

Klass I	33,0 miljoner kronor
Klass II	25,5 » »
Klass III	3,0 » »
Klass IV	9,0 » »
Summa	70,5 miljoner kronor

Skattebortfallet i förhållande till eljest påräkneliga intäkter av dödsbobeckattningen skulle således belöpa sig till (77,5 — 70,5 =) 7 miljoner kronor om året. Därvid har jag — i likhet med de sakkunniga — icke räknat med det ökade skatteutfallet till följd av höjda fastighetstaxeringsvärden, vilket såsom nämnts uppkommer redan före en övergång till ett 1-skattesystem. Höjningen av taxeringsvärdena har emellertid gjort att jag, trots det statsfinansiella läget, ansett det försvarbart med en ökning av skattebortfallet från de sakkunnigas 3,5 till 7 miljoner kronor. Av skattebortfallet belöper ca 2,2 miljoner kronor på ändringarna i fråga om bottenbeloppen och återstående ca 4,8 miljoner kronor på själva övergången till ren A-besättning.

Beträffande de individuella verkningarna av den av mig föreslagna skatteskalen för klass I hänvisas till följande sammanställning.

Kvarlåtenskap kr.	Sammanlagd dödsbobeckattning, kr. år 1958	enligt mitt förslag	Procentuell förändring av skatten genom förslaget
<i>Hela kvarlåtenskapen tillfaller ett vuxet barn</i>			
50 000	2 390	2 390	± 0
100 000	8 840	8 590	— 2,8
200 000	34 660	34 590	— 0,2
500 000	143 640	142 590	— 0,7
1 000 000	363 640	362 590	— 0,3
5 000 000	2 403 640	2 402 590	— 0,0
<i>Hela kvarlåtenskapen tillfaller i lika delar två vuxna barn</i>			
50 000	1 680	1 680	± 0
100 000	6 640	4 780	— 28,0
200 000	29 380	17 180	— 41,5
500 000	129 160	101 180	— 21,7
1 000 000	338 420	285 180	— 15,7
5 000 000	2 377 680	2 205 180	— 7,3

Kvarlåtenskap kr.	Sammanlagd dödsbobesättning, kr.		Procentuell för- ändring av skat- ten genom förslaget
	år 1958	enligt mitt förslag	
<i>Hela kvarlåtenskapen tillfaller i lika delar tre vuxna barn</i>			
50 000	1 362	1 362	± 0
100 000	5 738	3 864	— 32,7
200 000	26 840	11 352	— 57,7
500 000	121 656	75 714	— 37,8
1 000 000	323 184	235 734	— 27,1
5 000 000	2 351 720	2 047 674	— 12,9

I anslutning till uppställningen kan erinras om att K-skatten för en behållning av 100 000 kronor är endast 2 000 kronor och att behållningar upp till 80 000 kronor är fria från K-skatt.

De individuella verkningarna av de av mig förordade skatteskalorna i klasserna II—IV, vilka skalor överensstämmer med de av arvsskattesakkunnigas majoritet föreslagna, framgår av betänkandet s. 281—285.

VI. Gåvobesättningen

Gällande rätt m. m.

Grunddragen av gällande rätt

Genom 1914 års AGF tillkom den första moderna gåvobesättningen i vårt land. De för arvsbesättningen avsedda skatteklasserna och skatteskalorna gjordes tillämpliga även i fråga om gåvobesättningen. Också i övrigt anslöt bestämmelserna om gåvoskatt nära till arvsskattebestämmelserna.

Sådan gåvobesättningen utformats i 1914 års AGF överfördes den, i hudsak oförändrad, till 1941 års AGF.

Tillkomsten år 1947 av KvF, varigenom på dödsbobsättningens område erhöles en kvarlåtenskapsbesättning vid sidan av den gällande arvslotsbesättningen, innebar även införandet av en ny allmän gåvoskatt.

Enligt KvF utgår »kvarlåtenskapskatt för gåva» (KG-skatt) å gåva, i vad den överstiger 80 000 kronor. Bottenbeloppet — som således har karaktären av grundavdrag — är lika stort som i fråga om dödsbobsättningen av kvarlåtenskap (K-besättningen), och samma skatteskala gäller som vid denna. Skattskyldigheten åvilar givaren (saknar denne tillgångar till gäldande av KG-skatten, svarar emellertid gåvotagaren för vad som brister).

Vid KG-besättningen har man att skilja mellan å ena sidan gåva till givarens närmaste arvinge eller sådan arvinges avkomling samt å andra sidan annan gåva. För gåva av förstnämnda slag, vilken i särskilt hög grad anses kunna utnyttjas till kringgående av dödsbobsättningen, utgår KG-skatt efter den eller de procentsatser i K-skatteskalen som varit tillämpliga, där est skatt utlagits för givarens hela förmögenhet (med gåvans värde inräknat men efter avdrag för makes giftorättsandel) och gåvan i vad den över-

stiger 80 000 kronor utgjort den högst beskattade delen av förmögenheten; KG-skatten utgår således i angivna fall som om gåvan legat »i toppen» av givarens förmögenhet före gåvotransaktionen.

Gåva till annan än givarens närmaste arvinge och sådan arvinges avkomling beskattas såsom om gåvan utgjort kvarlåtenskap efter givaren, d. v. s. »i botten» av givarens förmögenhet; samma belopp utgår alltså i KG-skatt å gåvan, i vad den överstiger 80 000 kronor, som skulle ha utgått i K-skatt för en beskattningsbar kvarlåtenskap om samma storlek.

Beskattningsreglerna i fråga om KG-skatten innehåller vidare bestämmelser rörande sammanläggning av gåvor sinsemellan. I fråga om gåvor till givarens närmaste arvinge eller sådan arvinges avkomling gäller en sammanläggningstid av tio år, medan tiden för sammanläggning av andra gåvor är fyra år. Däremot innehåller KvF icke några föreskrifter om sammanläggning med kvarlåtenskapen av tidigare gåvor.

Enligt AGF utgår gåvoskatt (G-skatt) å gåva överstigande 3 000 kronor. Skattskyldigheten åvilar gåvotagaren. Skattepliktsgränsen — som har karaktären av gränsbelopp, ej grundavdrag — är densamma, oavsett vilken skatteklass i A-skattehänseende gåvotagaren tillhör och ligger alltså beträffande skatteklasserna II—IV högre i fråga om G-skatten än när det gäller A-beskattningen, där den ju är 1 000 kronor i nämnda skatteklasser. Den särskilda skattefrihet, som vid A-beskattningen tillerkänts barn under 18 år och efterlevande make, därest deras lotter ej överstiger vissa belopp, gäller icke vid G-beskattningen. Bortsett från dessa olikheter äger emellertid A-beskattningens fyra skattetariffer motsvarande tillämpning i fråga om G-beskattningen.

Även beskattningsreglerna i AGF innehåller, som nyss antytts, bestämmelser rörande sammanläggning; dessa avser sammanläggning dels av arvs- eller testamentslott med gåva och dels av gåvor sinsemellan. I båda fallen gäller såsom huvudregel en sammanläggningstid av fyra år; har skattskyldighet i fråga om det för beskattning aktuella förvärvet inträtt först efter arvlåtarens (testators, gåvogivarens) död är sammanläggningstiden dock tio år med begränsning till fyra år före dödsfallet.

En närmare redogörelse för sammanläggningsreglerna enligt såväl KvF som AGF lämnas i det följande.

Beträffande gåvobeskattningen må i förevarande sammanhang slutligen nämnas att beskattningsinstrumentet utgöres av den deklaration som skattskyldig har att avgiva beträffande skattepliktig gåva samt att vederbörande länsstyrelse (överståthållarämbetet) är beskattningsmyndighet.

Gåvobeskattningens omfattning

I det föregående har redogörelse lämnats för statsverkets intäkter av dödsbo- och gåvobeskattningen under budgetåren 1943/44—1956/57. Såsom framgår av denna redogörelse har intäkterna av gåvobeskattningen — med

undantag för vissa år — utgjort en jämförelsevis ringa del av vad som sammanlagt influtit i skattemedel enligt KvF och AGF. Det sagda belyses av följande sammanställning (beloppen angivna i miljoner kronor).

Budgetår	Sammanlagd skatt enligt KvF och AGF	Därav gåvoskatt	Procent
1	2	3	4
1943/44	31,86	2,57	8,1
1944/45	30,93	5,04	16,3
1945/46	45,55	16,40	36,0
1946/47	58,01	25,74	44,4
1947/48	70,29	42,79	60,9
1948/49	54,30	7,93	14,6
1949/50	66,77	2,49	3,7
1950/51	57,56	3,18	5,5
1951/52	60,77	2,77	4,6
1952/53	57,45	2,69	4,7
1953/54	69,08	2,29	3,3
1954/55	68,40	2,50	3,7
1955/56	78,66	2,67	3,4
1956/57	85,37	2,47	2,9
Medeltal för budgetåren			
1949/57	68,01	2,63	3,9
1953/57	75,38	2,48	3,3

Den exceptionellt stora avkastningen av gåvobeskattningen under budgetåren 1945/46—1947/48 torde få ses mot bakgrunden av kvarlåtenskaps-skattens införande.

Beträffande uppgifterna om influtna gåvoskattemedel torde dessa — vilket också tidigare omnämnts — i verkligheten vara något högre än som framgår av sammanställningen. Med beaktande härav torde kunna sägas att statsverkets intäkter av gåvobeskattningen under senare år utgjort omkring 5 procent av de sammanlagda intäkterna enligt KvF och AGF.

Allmänna synpunkter

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga har funnit att vid övergång till ett 1-skattesystem i fråga om dödsbobeskattningen även gåvobeskattningen bör utformas såsom ett 1-skattesystem. Därvid bör tillses att man inom 1-skattesystemets ram erhåller motsvarande garantier mot skatteflykt som för närvarande finns inom 2-skattesystemet. Enligt KvF beskattas nämligen gåvor till givarens närmaste arvingar och deras avkomlingar såsom om gåvorna utgjort kvarlåtenskap efter givaren och legat »i toppen» av givarens förmögenhet. Härigenom föreligger en jämförelsevis effektiv spärr mot sådana gåvor som särskilt kan utnyttjas för att överföra kapital i skatteundandragande syfte. De sakkunniga har ansett att en motsvarande spärr kan erhållas vid över-

gång till ett 1-skattesystem genom att man vid dödsbokeskattningen i större omfattning än nu är fallet beaktar tidigare gåvor från den avlidne till vederbörande arvinge eller testamentstagare. För närvarande beskattas i regel arvs- och testamentslotter efter sammanläggning med de tidigare gåvor som skett inom fyra år före dödsfallet. De sakkunniga föreslår att denna tid utvidgas till tio år. Har den avlidne till arvingen eller testamentstagaren överlämnat handling innefattande giltig utfästelse om gåva av lös egendom, s. k. benefik revers, skall — i den mån gåvan icke blivit fullbordad före dödsfallet — sammanläggning äga rum även om handlingen överlämnats **mer än** tio år före dödsfallet. För att gåvobeskattningen ytterligare skall effektiviseras och kringgående av dödsbokeskattningen därmed motverkas, föreslår de sakkunniga att — vid sidan av den gåvotagare åvilande deklarationsskyldigheten — givaren skall vara skyldig att lämna beskattningsmyndigheten uppgift å skattepliktig gåva (kontrolluppgift). Härjämte föreslås viss förenkling av reglerna om tiden för gåvodeklarations avgivande, innebärande att sådan deklaration i princip skall behöva lämnas endast en gång per kalenderår, även om flera skattepliktiga gåvor förekommit under året. Motsvarande förordas i fråga om den tilltänkta uppgiftsskyldigheten för givare. De sakkunniga föreslår vidare — till motverkande av skatteflyktsåtgärder — viss begränsning av nu föreliggande skattefrihet för gåvor av inre lösören avsedda för personligt bruk och gåvor såsom bidrag till annans undervisning eller uppfostran.

Det skattefria bottenbeloppet vid gåvobeskattningen enligt AGF är för närvarande 3 000 kronor. Tiden för sammanläggning vid beskattningen av gåvor sinsemellan är fyra år. Genomsnittligt per år kan bottenbeloppet sålunda sägas vara 750 kronor.

Arvsskattesakkunniga föreslår att det skattefria bottenbeloppet vid gåvobeskattningen anknytes till gåvor under ett och samma kalenderår och bestämmes till 2 000 kronor. Tiden för sammanläggning av gåvor sinsemellan föreslås utökad — liksom tiden för sammanläggning av arvs- och testamentslotter med tidigare gåvor — från fyra till tio år. Gåvor, som under ett kalenderår icke överstigit 2 000 kronor, avses dock icke skola överhuvudtaget ifrågakomma till sammanläggning.

De sakkunnigas förslag är enhälligt utom i fråga om införandet av kontrolluppgift för gåvogivare och begränsning av skattefriheten för gåvor till undervisning eller uppfostran.

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag rörande gåvobeskattningens utformning i ett 1-skattesystem har — med undantag för vissa punkter — i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Bland mera allmänna uttalanden kan nämnas att *statskontoret* funnit förslagen välbetänkta och icke heller ansett sig böra rikta erinran mot de sakkunnigas synpunkter i förevarande delar. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* finner

förslagen väl avvägda och ifrågasätter endast på en punkt lämpligheten av utformningen. *Landsorganisationen* understryker behovet av kraftiga åtgärder gentemot möjligheterna till skatteflykt och tillstyrker i huvudsak förslagen. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser det nödvändigt att förmögenhetsöverflyttningar i skattereducerande syfte i möjligaste mån förhindras. Vid en allmän översyn av AGF bör enligt länsstyrelsens mening tagas under övervägande huruvida icke gåvoskatt skall utgå efter högre tariffer än arvsskatt.

Särskilt har de sakkunnigas förslag rörande storleken av det skattefria bottenbeloppet vid gåvobeskattningen samt dettas och gåvodeklarationens anknytande till kalenderåret rönt instämmande vid remissbehandlingen. De invändningar, som framförts i yttrandena, rör främst förslagen till utbyggnad av skatteflyktsspärrarna i AGF.

Departementschefen

Övergången till ett 1-skattesystem innebär att gåvobeskattningen liksom dödsbobeskattningen kommer att grundas enbart på AGF. Härvid bör för gåvoskatten gälla samma skatteskalor som för arvsskatten och även i övrigt bör AGF:s principer för gåvobeskattning bibehållas.

Såsom de sakkunniga uttalat bör en utbyggnad ske av skatteflyktsspärrarna i AGF. Det gäller härvid i första hand att erhålla en motsvarighet till den nuvarande kvarlåtenskapsskatten för gåva. Detta synes lämpligen, såsom de sakkunniga funnit, böra ske genom en utvidgning av sammanläggningstiderna i AGF. I vad mån andra ändringar av AGF till motverkande av skatteflykt bör genomföras i nu förevarande sammanhang kan måhända synas mera tveksamt. Jag återkommer härtill senare i anslutning till närmare redovisning av de sakkunnigas förslag och yttrandena däröver.

De sakkunnigas förslag rörande gåvobeskattningen innebär i vissa avseenden en betydande förenkling av den tekniska utformningen. Härutinnan har förslagen också praktiskt taget genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Även för min del har jag funnit dessa förslag ändamålsenliga och av beskaffenhet att böra genomföras redan vid övergång till ett 1-skattesystem.

I det följande kommer jag att närmast behandla arvsskattesakkunnigas förslag i fråga om sammanläggningstiderna, bottenbeloppet och skattefriheten för gåvor till undervisning eller uppfostran. Övriga förslag på gåvobeskattningens område redovisas i detaljmotiveringen.

Utvidgning av sammanläggningstiderna

Gällande rätt

Vad till en början angår *sammanläggningsreglerna enligt AGF* kan enligt dessa sammanläggning ifrågakomma såväl då det till beskattning aktuella förvärvet är en arvslott (testamentslott)¹ som då det är en gåva. I samman-

¹ I det följande användes orden arvslott, arvlätare och arvinge såsom avseende jämväl respektive testamentslott, testator och testamentstagare.

läggningshänseende är vidare att skilja mellan de fall, då skattskyldigheten för det aktuella förvärvet inträtt senast vid arvlåtarens eller givarens död (s. k. omedelbara förvärv), och de fall då skattskyldigheten för det aktuella förvärvet inträtt senare (s. k. framskjutna förvärv). För samtliga slag av förvärv gäller i princip att sammanläggning kan ifrågakomma endast med avseende å vad arvinge eller gåvotagare förvärvat från en och samma person.

I fråga om omedelbara förvärv gäller en 4-årig sammanläggningstid; arvslott skall således sammanläggas med tidigare gåva, för vilken skattskyldighet inträtt inom 4 år före arvlåtarens död, och gåva skall sammanläggas med tidigare gåva om skattskyldigheten inträtt under de senaste 4 åren före inträdet av skattskyldigheten för den aktuella gåvan. Uppgår arvslott eller gåva icke till skattepliktigt belopp, skall hänsyn tagas till den tid, då skattskyldighet skulle ha inträtt därest beloppet varit skattepliktigt.

Beträffande framskjutna förvärv gäller på motsvarande sätt en 10-årig sammanläggningstid, dock med begränsning till 4 år före dödsfallet. Att märka är emellertid att vid beskattning av framskjutna förvärv, till skillnad från omedelbara förvärv, de i sammanläggningen ingående tidigare förvärven kan utgöras även av arvslotter och icke blott gåvor.

Skall sammanläggning äga rum, beräknas skatt å de i sammanläggningen ingående förvärven såsom om de utgjort ett enda förvärv. Från den sålunda beräknade skatten skall avdrag ske för den skatt som visas ha erlagts för de tidigare förvärven; skatten å det aktuella förvärvet får dock därvid icke bestämmas lägre än som skulle blivit fallet därest sammanläggning ej ägt rum.

Vad härefter angår *sammanläggningsreglerna enligt KvF* avser dessa endast sammanläggning av gåvor sinsemellan och är alltså tillämpliga allenast vid bestämmandet av KG-skatt. Någon sammanläggning vid beräkandet av K-skatt äger således icke rum mellan tidigare gåvor och kvarlåtenskapen.

Sammanläggningen enligt KvF av gåvor sinsemellan är icke såsom i fråga om AGF begränsad till gåvotransaktioner mellan samma personer. I stället gäller i princip att alla gåvor som givaren inom sammanläggningstiden bortgivit till sina närmaste arvingar eller deras avkomlingar skall sammanläggas sinsemellan, och på samma sätt skall alla gåvor till andra personer sammanläggas sinsemellan. Sammanläggningstiden är i förra fallet 10 år och i det senare 4 år.

Arvsskattesakkunniga

De sakkunniga framhåller till en början att det står klart att en längre sammanläggningstid än 10 år icke gärna kan ifrågakomma såsom huvudregel. En längre generell sammanläggningstid än 10 år skulle medföra att den enskilde ålades skyldighet att »ihågkomma» tidigare gåvor utöver vad som bör begäras av honom; någon bokföringsskyldighet härvidlag förelig-

ger ju icke. Vidare är naturligt nog det allmännas möjligheter till kontroll mindre ju mera avlägsna gåvorna ligger i tiden. Härtill kommer att statens anspråk på A- och G-skatt preskriberas 10 år efter det skattskyldigheten inträtt.

Därest man vill utöka den nuvarande generella sammanläggningstiden utöver 4 år, anser de sakkunniga att en 10-årig sammanläggningstid är det alternativ som ligger närmast till hands. För vissa fall finns ju redan en 10-årig sammanläggningstid enligt AGF, och en utökning av den generella sammanläggningstiden till 10 år skulle medföra att en enda enhetlig sammanläggningstid kommer att gälla enligt AGF. Vidare är ju avsikten med en utökning av sammanläggningstiden enligt AGF främst att erhålla en motsvarighet till de garantier mot skatteflyktsåtgärder som KG-beskattningen innefattar och vid denna beskattning gäller såsom nämnts en 10-årig sammanläggningstid i fråga om gåvor till givarens närmaste arvingar och deras avkomlingar.

Arvsskattesakkunniga har låtit göra vissa beräkningar rörande hur införandet i AGF av en generell sammanläggningstid om 10 år skulle verka vid övergång till ett 1-skattesystem, dels för den enskilde skattskyldiges vidkommande och dels för statens del (bet. s. 86). Av de sålunda gjorda beräkningarna torde enligt de sakkunniga framgå att — såvitt gäller beskattningen enligt AGF — en 10-årig sammanläggningstid skulle jämförelsevis effektivt förhindra att staten tillskyndas förluster genom gåvotransaktioner.

Arvsskattesakkunniga anför vidare.

De skäl som ovan anförts mot en längre generell sammanläggningstid än 10 år — nämligen att den enskilde ålägges en mycket vittgående skyldighet att »ihågkomma» tidigare gåvor samtidigt som det allmännas möjligheter till kontroll härvidlag äro begränsade — göra sig givetvis i viss mån gällande redan vid en 10-årig sammanläggningstid. Arvsskattesakkunniga ha därför övervägt huruvida sammanläggning utöver den nuvarande 4-årstiden — alltså i fråga om gåvor givna mellan 4 och 10 år före det aktuella förvärvet — kunde begränsas till större gåvor, exempelvis sådana som under angivna 6 år överstigit sammanlagt 80 000 kronor. Det har därvid emellertid visat sig att — särskilt när det senaste förvärvet är en gåva — en sådan begränsning skulle få till resultat att en person, som har för avsikt att till annan genom gåvor successivt under viss tid överföra ett större belopp, kan genom att fördela gåvorna på visst sätt undvika en sammanläggning som med annan fördelning blivit aktuell.

En möjlighet att — trots en viss begränsning av 10-årsregeln — förhindra att en uppdelning av gåvorna får alltför stort inflytande på sammanläggningsfrågan, vore att göra denna fråga beroende av huruvida *summan* av det aktuella förvärvet och de tidigare förvärven överstiger visst belopp, t. ex. 80 000 kronor. Även en sådan regel synes emellertid vara behäftad med nackdelar; är det senaste förvärvet större än 80 000 kronor, måste sammanläggning ske även med jämförelsevis obetydliga förvärv inom 10-årsperioden.

En mera tillfredsställande lösning av det föreliggande problemet ha arvsskattesakkunniga ansett vara att anknyta skattskyldigheten för gåva till

värdet av samtliga av gåvotagaren under ett kalenderår från samme givare mottagna gåvor. Därest skattskyldighet för gåva inträder först då gåvorna under ett och samma kalenderår överstiga tillhoppa 2 000 kronors värde, skulle från sammanläggning enligt 10-årsregeln kunna undantagas alla sådana mindre gåvor som icke föranlett skattskyldighet, d. v. s. uppgått till högst 2 000 kronors värde per kalenderår. Med en angiven begränsning av sammanläggningsregeln skulle vinnas, att endast sådana tidigare gåvor under 10-årsperioden behövde »ihåggkommas» som redan blivit — eller i vart fall skulle ha blivit, därest de rätteligen deklarerats — föremål för beskattning. Härigenom skulle även beskattningsmyndigheternas möjligheter till kontroll av att alla ifrågakommande tidigare gåvor medtagits vid sammanläggningen avsevärt ökas.

Arvsskattesakkunniga förordar således — med angivna begränsning av skattskyldigheten till gåvor som per kalenderår överstiger 2 000 kronors värde — att vid övergång till ett 1-skattesystem den generella sammanläggningstiden enligt AGF ökas från 4 år till 10 år. Den för beskattning av framskjutna förvärv redan gällande 10-åriga sammanläggningstiden föreslås bibehållen men utan nuvarande begränsning till 4 år före dödsfallet.

Arvsskattesakkunniga har även till övervägande upptagit frågan huruvida för vissa fall en längre eller eventuellt obegränsad sammanläggningstid bör föreskrivas. Därvid har de sakkunniga funnit att mera påtagligt behov av en sådan längre sammanläggningstid gjort sig gällande endast med avseende å sammanläggning av arvslotter med sådana tidigare gåvor, som skett genom s. k. benefika reverser. För detta spørsmål redogöres i det följande.

Yttrandena

De sakkunnigas förslag till utvidgning av den generella sammanläggningstiden till tio år och därmed sammanhängande ändringar har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det övervägande antalet remissinstanser.

Stockholms rådhusrätt finner förslaget ändamålsenligt och rättvist samt anför vidare.

Givet är att sammanläggningstidens utsträckande till tio år medför, att åtskilliga gåvor som givits utan någon som helst tanke på att kringgå beskattningsreglerna komma att drabbas av den skärpta beskattningen, men detta torde vara en olägenhet som icke kan undvikas; risken för orättvisor har dessutom i betydande grad undanröjts därigenom att, i motsats till nu gällande regler, endast gåvor för vilka skattskyldighet inträtt kunna komma i fråga vid sammanläggningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att en sammanläggningstid av tio år ställer ökade krav på länsstyrelsernas övervakningsverksamhet. Härvid kunde tänkas att ett centralregister upprättades för hela riket; detta förefaller dock att vara en alltför vidlyftig apparat i förhållande till det antal gåvor för vars kontroll det skulle inrättas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrker en förlängning av samman-

läggningstiden till tio år men anser att det skattefria bottenbeloppet vid G-beskattningen bör liksom hittills bestämmas utan anknytning till kalenderåret.

En utvidgning av sammanläggningstiden men i mera begränsad omfattning än arvsskattesakkunniga föreslagit förordas av *riksräkenskapsverket*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges advokatsamfund*. Riksräkenskapsverket föreslår sålunda en sammanläggningstid av fem år, riksförbundet och lantbruksförbundet anser att tiden bör bestämmas till högst sex år. Advokatsamfundet tillstyrker en utökning till tio år vid sammanläggning av gåvor sinsemellan men finner den nuvarande 4-årstiden väl avvägd när det gäller sammanläggning av arvslott med gåva.

Såsom skäl för sin ståndpunkt anför riksräkenskapsverket att behovet av en utökning av sammanläggningstiden för att förhindra skatteflykt icke gör sig lika starkt gällande vid genomförande av de av arvsskattesakkunniga föreslagna skattelättnaderna i klass I. Riksförbundet och lantbruksförbundet uttalar att en utökning av sammanläggningstiden till tio år i vissa fall medför en skatteskärpning, varjämte en ökad kontrolladministration nödvändigöres.

Länsstyrelsen i Jämtlands län finner ej anledning föreligga att öka sammanläggningstiden utöver fyra år. Länsstyrelsen åberopar att dess erfarenhet av gåvoskatteärenden givit vid handen att gåvor med syfte att kringgå dödsbokeskattningen är mycket sällsynta.

Även *Sveriges köpmannaförbund* och *Skånes handelskammare* avstyrker att utvidgning av sammanläggningstiden sker.

Departementschefen

Såsom jag tidigare framhållit är det vid övergång till ett 1-skattesystem nödvändigt att erhålla en motsvarighet inom AGF till den spärr mot skatteflykt som den nuvarande kvarlåtenskapsskatten för gåva utgör. Arvsskattesakkunniga har härvidlag föreslagit en utvidgning av den generella sammanläggningstiden i AGF från fyra till tio år. Det har icke i något yttrande gjorts gällande att någon mera tjänlig metod skulle finnas i förevarande hänseende. Emellertid har i ett fåtal yttranden förordats ett bibehållande av sammanläggningstiden vid fyra år eller en mera begränsad utvidgning av tiden än arvsskattesakkunniga föreslagit. Vad därvid anförts har icke givit mig anledning att frångå de sakkunnigas enhälliga, i det stora flertalet yttranden utan erinran lämnade förslag.

Jag förordar således en utvidgning av den generella sammanläggningstiden i AGF och därmed sammanhängande ändringar i enlighet med arvsskattesakkunnigas förslag.

Sammanläggning av arvslott med tidigare gåva av s. k. benefik revers

Gällande rätt

Enligt 1914 års AGF inträdde skattskyldighet för gåva »vid tiden för gåvans mottagande». För skattskyldighet förutsattes sålunda att gåvan blivit fullbordad, d. v. s. att gåvoobjektet kommit i mottagarens besittning.

Genom 1941 års AGF utsträcktes emellertid tillämplighetsområdet för G-beskattningen så, att skattskyldighet i regel inträder ej endast då gåvan blivit fullbordad utan även då en handling, som innefattar giltig utfästelse om gåva av lös egendom (benefik revers), överlämnats till mottagaren. På grund av denna utvidgning inträder sålunda G-skattskyldighet, då en person i gåvosyfte utfärdar ett skuldebrev och skuldebrevet kommit i mottagarens besittning. Vid givarens död kommer från dödsboets behållning att avräknas oguldet kapitalbelopp av benefika reverser, utfärdade under givarens livstid. De skattelättnader i fråga om dödsbobeskattningen, som härigenom uppkommer, kan vara betydande.

Arvsskattesakkunniga

De sakkunniga framhåller till en början att bland de olika metoder som kommit till användning när det gällt att genom kapitalöverflyttning, främst till bröstarvingar, uppnå opåkallade skattelättnader, synes utfärdandet av benefika reverser ha tilldragit sig den största uppmärksamheten och framstått såsom mest stötande. Detta torde bl. a. bero därpå att reversens utfärdande för givaren vanligen icke innebär någon uppoffring av betydelse. I gåvobrev till underåriga barn har merendels intagits sådana villkor att givaren är skyddad i den situation som uppstår då gåvotagaren blir myndig och själv bestämmer över sin egendom. Vanligtvis löper sålunda givaren icke någon risk att i livstiden behöva utbetala reversens kapitalbelopp och ofta torde det i praktiken även ligga i hans fria skön att avgöra om ränta skall utgå eller ej. Därtill kommer att utfärdandet av benefikt skuldebrev enligt 1936 års lag angående vissa utfästelser om gåva är civilrättsligt giltigt oavsett om utfärdaren vid skuldebrevets tillkomst har täckning för skuldebrevets kapitalbelopp eller ej.

I det följande erinrar de sakkunniga om att redan 1945 års statsskatteberedning uppmärksammade de olägenheter med avseende å dödsbobeskattningen som gåvoutfästelses likställande med fullbordad gåva — efter tillkomsten av 1941 års AGF — visat sig medföra. Beredningen fann därvid anledning undersöka huruvida denna likställighet borde bibehållas i beskattningshänseende. Med hänsyn bl. a. till de betänkliga konsekvenser som skulle föranledas av att en och samma utfästelse blev föremål för olika behandling i civilrättsligt och skatterättsligt avseende, ansåg sig beredningen dock icke kunna framlägga något förslag till författningsändring såvitt nu är frå-

ga. I stället skulle KG-beskattningen vara strängare med avseende å gåvor till bröstarvingar och därmed jämställda än i fråga om andra gåvor.

De sakkunniga nämner vidare att den senare diskussionen i ämnet företrädesvis rört sig kring de benefika reversernas inverkan med avseende å inkomst- och förmögenhetsbeskattningen och att förslag framlagts till författningsändringar med syfte att förekomma att sådana reverser utnyttjas till vinnande av opåkallade skattelättnader vid den årliga beskattningen. Vissa avgöranden av regeringsrätten, varigenom ränta å benefikt skuldebrev, vilken utgått till person i givarens hushåll eller till annans undervisning eller uppfostran, icke är avdragsgill vid inkomsttaxeringen, torde ha motverkat tillkomsten under senare tid av benefika barnreverser. Alltjämt kvarstår dock det förhållandet att, genom utfärdandet av benefika reverser, betydande skattelättnader kan vinnas bl. a. i fråga om dödsbobsbeskattningen.

Arvsskattesakkunniga anför vidare.

Såsom tidigare nämnts ligger det i sakens natur och bestyrkes även av verkställd statistisk undersökning att de gåvor, som ske för att överföra kapital i skatteundandragande syfte, huvudsakligen utgöras av gåvor till bröstarvingar och därmed i arvsskattehänseende jämställda. Genom tillkomsten av KvF med dess strängare beskattning av gåvor till sådana personer än gåvor till andra tillskapades otvivelaktigt en viss spärr med avseende å utfärdandet av benefika barnreverser. Vid övergång till ett på AGF vilande 1-skattesystem i fråga om dödsbo- och gåvobeskattningen kommer denna spärr att bortfalla. Den av arvsskattesakkunniga ovan föreslagna utvidgningen från 4 år till 10 år av den generella tiden för sammanläggning enligt AGF av arvslott med tidigare gåvor verkar på liknande sätt men det kan ifrågasättas om den i nu aktuella hänseende får lika stark prohibitiv effekt som KG-beskattningen. Om exempelvis en fader till ett sitt barn överlämnar ett benefikt skuldebrev, som förfaller till betalning vid faderns död, uppnås den åsyftade skattelättnaden med avseende å dödsbobsbeskattningen därest fadern lever mer än 10 år från skuldebrevets överlämnande. Och avlider han tidigare blir följden i fråga om dödsbobsbeskattningen endast att den skatt kommer att utgå som skulle blivit fallet därest skuldebrevet ej utfärdats. Härtill kommer — i vart fall då barnet är vuxet — de lättnader som vinnas med avseende å den årliga beskattningen. Häremot får självfallet vägas den nackdel från de skattskyldigas synpunkt som ligger i ränteförlusten genom att gåvan beskattas tidigare än som skulle skett, därest den i stället ingått i barnets arvslott.

Arvsskattesakkunniga är — liksom 1945 års statskatteberedning — av den uppfattningen att det, såvitt gäller beskattningen enligt AGF, skulle vara mindre lämpligt att en och samma utfästelse blir föremål för olika behandling i civilrättsligt och i skatterättsligt hänseende. De sakkunniga har därför icke velat förorda någon författningsändring med sådant syfte.

En framkomlig väg att förhindra att benefika reverser utnyttjas för att vinna opåkallad lättnad vid dödsbobsbeskattningen har arvsskattesakkunniga i stället funnit vara att sammanläggning i princip skall, utan begränsning till 10 år före dödsfallet, äga rum av arvslott med sådan tidigare gåva som bestått i överlämnandet av benefikt revers, i den mån gåvan icke fullbordats före dödsfallet. Genom en sådan principiell lösning av det förelig-

gande problemet skulle den nuvarande från olika synpunkter önskvärda likställigheten mellan gåvoutfästelses civilrättsliga och skatterättsliga behandling bibehållas samtidigt som några lättnader med avseende å beskattningen enligt AGF icke skulle kunna vinnas genom gåvor av benefika reverser till givarens arvingar. Snarare skulle viss skatteökning kunna sägas uppkomma därigenom att gåvotagaren måste redan i samband med reversens mottagande såsom gåvoskatt erlægga viss del av den arvsskatt som eljest skolat utgå först vid givarens död.

Arvsskattesakkunniga framhåller slutligen, att den tilltänkta beskattningsregeln i fråga om benefika reverser icke synes kräva någon extra kontroll från beskattningsmyndigheternas sida. Då gåvogivaren avlider, skall nämligen reversens oguldna kapitalbelopp och gåvotagarens namn antecknas i bouppteckningen efter den avlidne.

Yttrandena

De sakkunnigas förslag om obegränsad sammanläggningstid i fråga om benefika reverser har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i praktiskt taget samtliga yttranden.

Stockholms rådhusrätt finner sålunda förslaget ändamålsenligt och rättvist.

Enligt *länsstyrelsen i Jämtlands län* synes förslaget trots den exceptionellt långt gående fiskaliska innebörden väl värt att genomföras. Länsstyrelsen anför dock att bestämmelsen i viss omfattning kan komma att bli illusorisk och detta särskilt i fråga om gåvor som har en medvetet illojal karaktär. Bestämmelsen torde nämligen såtillvida lämna utrymme för skatteflykt att intet hindrar att genom benefikt skuldebrev utfäst gåva fullbordas efter 10-årsperiodens utgång men före givarens fränfalle, varigenom sammanläggning icke skulle komma till stånd.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför.

Länsstyrelsen är väl medveten om att benefika barnreverser åtminstone tidigare i ej obetydlig omfattning använts i skatteflyktssyfte. Härmed torde dock ej så ofta åsyftats att vinna lättnad i arvsbeskattningen, utan snarare har avsikten varit att erhålla avdrag för räntor vid inkomsttaxeringen. Med hänsyn till numera föreliggande avgörande i regeringsrätten, enligt vilket ränta å sådan revers ej är avdragsgill då utbetalningen sker till person i givarens hushåll, torde intresset av att utfärda benefika reverser avsevärt nedgå. Länsstyrelsen ifrågasätter därför, varvid även kontrollsvårigheterna beaktats, huruvida tillräcklig anledning föreligger för obegränsad sammanläggningstid beträffande dessa reverser.

Sveriges advokatsamfund uttalar att någon principiell anledning att behandla gåvor bestående av benefika reverser på annat sätt än andra gåvor icke föreligger. De giltiga benefika reverserna innebär alltid en ekonomisk uppoffring för givaren. Att denna ekonomiska uppoffring även bör medföra

minskade skatter är ej mer än rimligt. Därest viss särbestämmelse anses erforderlig, är en förlängning av sammanläggningstiden till tio år tillräcklig.

Även *Sveriges köpmannaförbund* och *Skånes handelskammare* avstyrker förslaget.

Departementschefen

I likhet med arvsskattesakkunniga anser jag att enbart en utvidgning av den generella sammanläggningstiden till tio år icke skulle få åsyftad verkan när det gäller att förhindra att sådana gåvor, som består i överlämnande av benefika reverser, utnyttjas för att erhålla opåkallade skattelättnader vid dödsbokeskattningen. Särskilda bestämmelser är således erforderliga härvidlag. Dessa bör ges en så enkel utformning som möjligt med beaktande av att tillgängliga kontrollmöjligheter tillvaratages. Såsom de sakkunniga uttalat torde det därvid vara mindre lämpligt att reverserna behandlas olika i skatterättsligt och civilrättsligt hänseende. Den av de sakkunniga förordade obegränsade sammanläggningstiden i fråga om benefika reverser, som icke infriats före dödsfallet, synes mig därför vara en ändamålsenlig lösning av förevarande spørsmål. I och för sig kan det visserligen ifrågasättas huruvida icke en obegränsad sammanläggningstid borde gälla även då sådan revers inlösts kortare tid före dödsfallet. Då en dylik bestämmelse emellertid icke skulle erbjuda tillräckliga kontrollmöjligheter, finner jag den av de sakkunniga föreslagna regeln vara att föredraga.

Jag tillstyrker således de sakkunnigas förslag i fråga om benefika reverser.

Skattepliktsgränsen vid gåvobeskattningen

Gällande rätt

Enligt 1914 års AGF, som ju innehöll våra första moderna gåvobeskattningsbestämmelser, förelåg skattefrihet för gåva vars värde icke översteg 3 000 kronor. Denna skattepliktsgräns överfördes oförändrad till 1941 års AGF och har icke heller därefter ändrats. Däremot har den generella tiden för sammanläggning av gåvor sinsemellan, som enligt 1914 års AGF ursprungligen var två år — liksom tiden för sammanläggning av arvslott och tidigare gåva — genom författningsändring år 1934 förlängts till fyra år, vilken sistnämnda sammanläggningstid alltså är gällande.

Bottenbeloppet å 3 000 kronor har, som tidigare nämnts, karaktären av gränsbelopp, icke grundavdrag.

Arvsskattesakkunniga

De sakkunniga erinrar till en början om sitt vid behandlingen av A-beskattningen gjorda uttalande, att anledning icke synes föreligga att omvandla de nuvarande gränsbeloppen i AGF till grundavdrag. Utgångspunkten

för de sakkunniga vid bestämmandet av det skattefria bottenbeloppet i fråga om G-beskattningen har således varit, att detsamma allttjämt skall ha gränsbelopps karaktär.

Vidare anser de sakkunniga att — i den mån förändringarna i penningvärdet bör beaktas vid bestämmandet av bottenbeloppet — utgångspunkten bör vara år 1941, icke år 1914. Emellertid synes en omräkning av gränsbeloppet med hänsyn till penningvärdesförändringarna icke böra ske utan att jämväl beaktas tiden för sammanläggning av gåvor sinsemellan. Enligt 1914 års AGF var såsom nämnts denna tid ursprungligen två år men förlängdes genom författningsändring år 1934 till nu gällande fyra år. Genomsnittligt per år förelåg sålunda tidigare skattefrihet för gåvor upp till 1 500 kronors värde, medan motsvarande skattefrihet efter 1934 års författningsändring är begränsad till 750 kronor.

En omräkning enbart med hänsyn till levnadskostnadsindex av den sålunda föreliggande årliga skattefriheten för gåvor skulle enligt de sakkunniga giva till resultat att skattepliktsgränsen för gåvor under ett år numera borde vara 1 310 kronor om år 1941 tages till utgångspunkt. Med den av arvs-skattesakkunniga tidigare föreslagna 10-åriga sammanläggningstiden skulle detta, vid jämn fördelning av gåvorna på respektive år, innebära en skattepliktsgräns vid gåvobeskattningen av drygt 13 000 kronor. Såsom arvsskattesakkunniga redan framhållit vid behandlingen av bottenbeloppen i fråga om arvslottsbeskattningen bör emellertid förändringarna i penningvärdet icke i och för sig vara avgörande för bestämmandet av storleken utav de blivande bottenbeloppen i AGF.

Såsom tidigare nämnts har arvsskattesakkunniga funnit att den av de sakkunniga föreslagna förlängningen av den generella sammanläggningstiden enligt AGF från fyra till tio år skulle bli från tillämpnings- och kontrollsynpunkt mindre tillfredsställande, därest varje — om än ringa — gåva under en så jämförelsevis lång sammanläggningsperiod som tio år skulle i princip tagas i beaktande. En lösning av detta problem har arvsskattesakkunniga därför ansett vara att anknyta skattskyldigheten för gåva till värdet av samtliga av gåvotagaren under ett kalenderår från samme givare mottagna gåvor. Därmed skulle från sammanläggning enligt 10-årsregeln kunna undantagas alla sådana mindre gåvor som icke föranlett skattskyldighet, d. v. s. per kalenderår sammanlagt icke överstigit det skattefria gränsbeloppet.

Arvsskattesakkunniga anför vidare.

Enligt nu gällande bestämmelser kan en person giva annan gåvor till ett sammanlagt värde av 3 000 kronor under loppet av fyra år utan att G-skattskyldighet inträder för gåvotagaren. Genom en och samma gåva kan således skattefritt överföras ett värde av 3 000 kronor, därest andra gåvor mellan samma personer icke ägt rum inom de senast förflutna fyra åren. Ofta är ju för övrigt en gåva av angiven storleksordning en »engångsföreteelse», varför sammanläggning med andra gåvor överhuvudtaget ej blir aktuell.

Vid övergång till den av arvsskattesakkunniga tilltänkta ordningen, att skattepliktsgränsen vid G-beskattningen skall anknytas till värdet av de av

gåvotagaren från samme givare under ett kalenderår mottagna gåvorna, torde det visserligen icke kunna komma i fråga att sätta den årliga skattefriheten så högt som till 3 000 kronor. Med hänsyn till »engångsgåvorna», särskilt sådana som på grund av sin beskaffenhet icke kunna uppdelas i flera gåvor under olika kalenderår, synes emellertid skattepliktsgränsen icke böra sättas så lågt att givandet av dylika i och för sig ofta mycket befogade gåvor direkt försvåras. Redan med hänsyn härtill bör det icke ifrågakomma att bestämma skattepliktsgränsen under det belopp, 1 310 kronor, vartill ett beaktande enbart av penningvärdesförändringen sedan år 1941 föranleder.

Vid övervägande av ovan anförda synpunkter ha arvsskattesakkunniga funnit att skattepliktsgränsen lämpligen bör fastställas till 2 000 kronor.

Arvsskattesakkunniga föreslår följaktligen att den nu gällande skattefriheten för gåvor, vilkas värde under en 4-årsperiod icke överstigit 3 000 kronor, ändras till att avse gåvor om sammanlagt högst 2 000 kronor under ett kalenderår.

Yttrandena

De sakkunnigas förslag rörande storleken av det skattefria bottenbeloppet vid gåvobeskattningen och beloppets anknytande till kalenderåret har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i praktiskt taget samtliga yttranden.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anser det emellertid icke riktigt att ställa gåvor upp till 2 000 kronor under ett och samma år helt utanför gåvobeskattning. Möjligheten att under en följd av år bortgiva 2 000 kronor om året till barn skulle säkerligen inbjuda till förmögenhetsöverflyttningar i skattereducerande syfte.

Vidare finner *länsstyrelsen i Norrbottens län* det mindre tillfredsställande att enligt de sakkunnigas förslag 20 000 kronor kan bortges skattefritt om de fördelas på tio årliga lika stora gåvor men icke om beloppet delas på fem lika gåvor under en tioårsperiod. Länsstyrelsen vill därför, som tidigare nämnts, förorda att nu gällande principer i förevarande hänseenden bibehållas — dock att sammanläggningstiden förlänges till tio år — och att gränsen för skattefrihet höjes med hänsyn till penningvärdesförändringar och dylikt.

Såsom tidigare nämnts i samband med dödsbobeskattningen har ett antal remissinstanser förordat att bottenbeloppen i AGF genomgående skall utformas såsom grundavdrag.

Departementschefen

Jag delar arvsskattesakkunnigas uppfattning att bottenbeloppet vid gåvobeskattningen alltjämt bör vara utformat såsom gränobelopp.

De sakkunnigas förslag angående bottenbeloppets anknytande till kalenderåret finner jag innebära så påtagliga fördelar i förhållande till nu gällande ordning att det bör genomföras. Med anledning av vad länsstyrelsen i Norrbottens län i sitt yttrande anført om att en större gåva kan bli skatte-

fri om den uppdelas på olika år vill jag endast erinra om att liknande situationer kan uppkomma också med nuvarande bestämmelser.

Även i fråga om bottenbeloppets storlek finner jag de sakkunnigas förslag väl avvägt.

Jag förordar således att bestämmelserna rörande skattepliktsgränsen vid gåvobeskattningen utformas i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit.

Gåva till annans undervisning eller uppfostran

Gällande rätt m. m.

Enligt 39 § b) AGF åtnjutes skattefrihet för vad någon erhållit såsom bidrag till undervisning eller uppfostran.

Den nu ifrågakvarande skattefrihetsbestämmelsen förefanns även i 1914 års AGF — den hade för övrigt redan år 1911 influtit i 1908 års StplF — och överfördes oförändrad till 1941 års AGF.

Grunden för skattefriheten för bidrag till undervisning eller uppfostran torde vara att det ändamål, som tillgodoses genom bidraget, kan sägas vara av allmän natur och nära besläktat med det, som skattefriheten för undervisningsverk och stipendiefonder avser att tjäna. Bestämmelsen om skattefrihet har icke försetts med någon direkt begränsning vare sig i fråga om gåvotagarens ålder eller gåvobeloppets storlek. Ehuru någon gräns icke satts med hänsyn till gåvans storlek, måste en sådan dock anses ligga i själva ändamålsbestämningen, så att om gåvan överstiger det belopp, som kan bedömas erforderligt för ändamålet, skatt skall utgå för överskjutande belopp.

Skattefriheten för bidrag till annans undervisning eller uppfostran gäller oavsett om bidragen utgår som engångsbelopp eller i form av periodiska understöd. Emellertid upptages i 39 § b) AGF jämväl en generell bestämmelse om skattefrihet för periodiskt understöd; grunden för skattefriheten är bidragens karaktär av understöd till gåvotagare, som kan sägas vara i behov därav. Befrielse från G-skatt för dylika understöd föreligger oavsett om gåvogivaren äger i inkomstskattehänseende åtnjuta avdrag för understödet eller icke. För fullständighetens skull må vidare nämnas, att befrielse från G-skatt även föreligger för sådan med periodiskt understöd »jämförlig periodisk betalning, vilken enligt gällande författningar angående skatt å inkomst skall inräknas i gåvotagarens skattepliktiga inkomst». — I den mån bidrag till annans undervisning eller uppfostran utgår såsom periodiskt understöd föreligger alltså skattefrihet för bidraget jämväl enligt nyss berörda stadgande om periodiskt understöd.

Frågan om skattefriheten för bidrag till annans undervisning eller uppfostran har behandlats av 1945 års statsskatteberedning i dess betänkande angående bl. a. kvarlåtenskapsskatten (SOU 1946: 79) och 1944 års allmänna skattekommitté i dess betänkande del IV angående beskattningen av pe-

riodiskt understöd m. m. (SOU 1950:21). De förslag till begränsning av skattefriheten, som därvid framlagts, har icke föranlett någon lagstiftningsåtgärd.

Statsskatteberedningen fann att det kunde ifrågasättas huruvida den generella föreskriften om skattefrihet var sakligt riktig och om skattefrihet verkligen var befogad i andra fall än då gåvotagaren genom gåvan bereddes möjlighet till uppfostran eller utbildning, som han eljest icke skulle ha åtnjutit. Efter övervägande av olika synpunkter på ämnet uttalade beredningen att behov förelåg av en överarbetning av gällande gåvobeskattningsbestämmelser men att denna lämpligast borde verkställas i annat sammanhang. En ledamot av beredningen ansåg emellertid att författningsändring borde ske snarast möjligt och skattefriheten därvid begränsas till gåvor, där omständigheterna var sådana att gåvotagaren genom bidraget kunde anses ha tillförsäkrats en förmån som han eljest icke skulle ha åtnjutit.

En sådan författningsändring förordades även av 1944 års allmänna skattekommitté. Gränsen mellan skattefrihet och skatteplikt för gåva av angivet slag borde enligt kommittén dragas så att endast gåvor, som verkligen syftade till att ge mottagaren möjlighet till undervisning och uppfostran, blev skattefria. Kommittén anförde vidare.

Att fastställa vissa schablonmässiga regler för denna gränsdragning, anknyttande exempelvis till beloppets storlek eller mottagarens ålder, låter sig enligt kommitténs mening icke göra. En diskretionär prövning i det särskilda fallet är tvärtom både nödvändig och önskvärd. Vid en dylik prövning blir det ofrånkomligt att taga hänsyn till om det utgivna beloppet såväl med hänsyn till beloppets storlek, mottagarens ålder och ekonomiska förhållanden som de omständigheter under vilka utbetalningen sker, verkligen kan antagas utgå för uppgivet ändamål. Om mottagaren har egen förmögenhet, som kan anses täcka utgifterna för hans undervisning och uppfostran föreligger icke skäl för skattefrihet. Mera tveksamt kan måhända vara då mottagaren icke har egen förmögenhet men föräldrarna äro i så god ekonomisk ställning att barnet normalt kan räkna med att få sådan uppfostran och undervisning, som gåvan avser att bekosta. Kommittén finner för sin del vanskligt att i sistnämnda fall uppställa absolut hinder för skattefrihet, utan anser sig böra inskränka sig till att rekommendera en särskilt noggrann prövning i dylika fall. Det allmänt förekommande sättet att lämna barnet en revers såsom gåva anser kommittén icke böra godtagas i nu förevarande avseende. Enbart den omständigheten att gåvan gives i denna form utgör enligt kommitténs mening anledning till att antaga, att syftet med gåvan icke varit att bekosta mottagarens undervisning eller uppfostran.

Arvsskattesakkunniga

Efter en redogörelse för gällande lagstiftning och dess tillämpning samt de tidigare förslagen att begränsa gåvoskattefriheten på förevarande område (bet. s. 111—116) anför arvsskattesakkunniga.

Det övervägande antalet gåvor av nu angivet slag torde ske till givarens barn, ofta i direkt anslutning till barnets födelse eller under dess första uppväxtår. Vid gåva på detta tidiga stadium av barnets liv har beskattningsmyndigheten små möjligheter att bedöma i vilken utsträckning gåvan

kommer att tagas i anspråk för angivet ändamål och tillämpningen av skattefrihetsbestämmelsen måste därför ske efter jämförelsevis schablonmässiga normer. Icke sällan lär det förekomma att gåvan — särskilt om den utgjorts av en benefik revers eller av aktier i familjebolag — finnes i behåll hos mottagaren även sedan dennes uppfostran och utbildning är avslutad. I sådana fall torde nästan undantagslöst gåvan ha tillkommit enbart i syfte att vinna skattelättnader.

I likhet med 1945 års statsskatteberedning finner arvsskattesakkunniga att det kan ifrågasättas, huruvida den generella föreskriften om skattefrihet för bidrag till annans undervisning eller uppfostran är sakligt riktig och om skattefrihet verkligen är befogad i andra fall än då gåvotagaren genom gåvan beredes möjlighet till uppfostran eller utbildning som han eljest icke skulle ha åtnjutit. Även i övrigt ansluter sig de sakkunniga till de synpunkter statsskatteberedningen i detta hänseende anfört. I motsats till beredningen har emellertid de sakkunniga funnit att en omarbetning av skattefrihetsbestämmelsen bör ske utan att genomförandet av annan därmed sammanhängande lagstiftning avvaktas. En sådan omarbetning synes lämpligen kunna ske i enlighet med de synpunkter 1944 års allmänna skattekommitté anfört och på sätt kommittén föreslagit. Arvsskattesakkunniga föreslår därför, att nu gällande generella gåvoskattefrihet för bidrag till någons undervisning eller uppfostran ändras till att avse »gåva, som utgör bidrag till gåvotagarens undervisning eller uppfostran, då omständigheterna äro sådana, att gåvotagaren genom bidraget kan anses hava tillförsäkrats en förmån, som han eljest icke skulle hava åtnjutit». Den föreslagna tilläggsbestämmelsen anknyter enligt de sakkunniga självfallet endast till stadgandet om skattefrihet för bidrag till annans undervisning eller uppfostran. Det generella stadgandet om skattefrihet för periodiskt understöd beröres sålunda icke av tillägget.

De sakkunniga säger sig vara medvetna om, att med en regel av angiven innebörd vissa svårbedömbara gränsfall kan uppkomma. Dessa svårigheter bör å andra sidan icke överdrivas. Det nu vanligast förekommande fallet eller att föräldrar lämnar ett engångsbelopp till sitt minderåriga barn för barnets undervisning eller uppfostran blir enligt de sakkunniga i regel att bedöma som en skattepliktig gåva. Detsamma gäller en gåva från far- eller morföräldrar till barnbarn, därest någondera av barnbarnets föräldrar befinner sig i den ekonomiska ställningen, att barnbarnet måste antagas — även utan gåvan — få den undervisning eller uppfostran, vartill gåvan uppges skola användas. Om föräldrar däremot årligen lämnar sitt å annan ort studerande barn kontanta bidrag till kostnaderna för barnets uppehälle och studier, blir dessa bidrag i regel att bedöma såsom periodiskt understöd och redan av denna grund fria från gåvoskatt.

Arvsskattesakkunnigas förslag är icke enhälligt. Ledamöterna Nilsson och Olsson har i gemensam reservation (bet. s. 238—239) förordat att nu gällande skattefrihet skall bibehållas. Reservanterna anser att någon ändring i hittillsvarande bestämmelser icke är påkallad, i varje fall så länge frågan

om rätt till avdrag för periodiskt understöd till någons undervisning eller uppfostran icke nått en positiv lösning. Vidare finner de att innebörden av den föreslagna ändringen icke klart framgår av författningstexten. Överhuvudtaget torde det enligt reservanterna icke kunna undvikas att förslaget kommer att inbjuda till tolkningstvister.

Yttrandena

De sakkunnigas förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet yttranden.

Sålunda anför *länsstyrelsen i Kronobergs län*.

Länsstyrelsen finner att den föreslagna ändringen i bestämmelsen angående beskattning av gåvor såsom bidrag till annans undervisning eller uppfostran skapar bättre förhållanden än den nu gällande. Det kan sålunda icke anses vara riktigt, att föräldrar såsom nu är fallet skattefritt ha möjlighet att överföra gåvor utan att någon kontroll finnes av att gåvorna användas för det uppgivna ändamålet. Gällande bestämmelser och praxis inbjuder onekligen till missbruk. I flera fall av dessa gåvor kan förmodas att fråga varit om ren förmögenhetsöverflyttning. Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen avsedd att förhindra skatteflykt vid hithörande slag av gåvor får därför anses önskvärd, även om dess formulering säkerligen kommer att medföra stora tolkningssvårigheter för beskattningsmyndigheterna.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att författningsändringen helt säkert kommer att verka återhållande på tendensen att genom gåvor överflytta kapital och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* — som säger sig ha förmärkt en tendens till missbruk av gåvoskattefriheten — finner det välmotiverat att införa restriktiva bestämmelser. Dessa båda liksom flera andra länsstyrelser, som i princip anslutit sig till förslaget, uttalar dock att den föreslagna bestämmelsen kan ge anledning till tolkningssvårigheter och ojämnheter vid tillämpningen. Det framhålles därvid såsom önskvärt att den föreslagna författningstexten förtydligas eller att vägledande anvisningar och exempel lämnas i propositionen. *Länsstyrelsen i Värmlands län* omtalar att exempelvis gåvor av fastigheter såsom bidrag till annans undervisning eller uppfostran blivit ofta förekommande inom länet men att länsstyrelsen i de flesta fallen icke ansett sig böra medgiva skattebefrielse vare sig helt eller delvis.

De sakkunnigas förslag har emellertid avstyrkts i en del yttranden. *Rådhusrätten i Malmö*, *Föreningarna Sveriges häradshövdingar* och *Sveriges stadsdomare*, *Sveriges akademikers centralorganisation*, *näringslivets skatte-delegation* och *Skånes handelskammare* har därvid anslutit sig till den motivering reservanterna inom arvsskattesakkunniga framfört.

Även i övriga avstyrkande yttranden har huvudsakligen åberopats de tolkningssvårigheter som anses bli följderna vid ett genomförande av förslaget. Sålunda anför *Svenska livförsäkringsbolags förening* — som också förklarar sig instämma i reservationen — bl. a. följande.

Man kan vid gåva av här avsett slag till minderårigt barn, särskilt om barnet är nyfött eller endast några år gammalt och om det icke har egen förmögenhet, i regel över huvud taget icke bedöma, huruvida gåvan innebär en förmån som barnet eljest icke skulle ha åtnjutit eller ej. Det kan nämligen väl tänkas, att föräldrarna vid tidpunkten för gåvans bortgivande äro i en sådan ekonomisk ställning, att de, oavsett gåvan, skulle kunna bekosta barnets undervisning och uppfostran — i vilket fall alltså gåvan icke medför någon förmån för barnet som det annars icke skulle åtnjutit — men att föräldrarnas ekonomiska situation senare försämras, så att de icke ha råd att bekosta exempelvis högre studier för barnet. I den senare situationen innebär gåvan en förmån, som barnet annars skulle gått miste om. Vid tidpunkten för bortgivandet vet man icke — särskilt när det gäller rörelseidkare, jordbrukare och fria företagare över huvud taget — hur deras ekonomiska situation kommer att te sig vid den tid, då barnet skall bekostas utbildning, och det måste därför vara principiellt felaktigt att, som de sakkunniga synas göra, a priori förutsätta att gåvan innebär en förmån som barnet skulle få under alla förhållanden. Just denna osäkerhet om de framtida möjligheterna att bekosta barnens utbildning har föranlett åtskilliga föräldrar att genom gåva av engångsbetald försäkring, som utfaller i rater från viss barnets ålder, säkerställa möjligheten att giva barnet en god utbildning. En sådan gåva synes vara lofvärd och innebär samtidigt ett samhällsnyttigt sparande, som bör underlättas.

Liknande synpunkter har framförts även av *länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges advokatsamfund*. Advokatsamfundet uttalar vidare, att det teoretiska underlaget för den föreslagna ändringen är mycket svagt, och anför härutinnan följande.

Den tankegång som ligger bakom förslaget är, att om någon är lagligen skyldig att bekosta annans undervisning eller uppfostran, så utgör den lämnade gåvan närmast en gåva till den underhållsskyldige. Man bygger på en uppfattning att underhållsskyldigheten är något primärt och att varje handling, som medför en lindring eller ett bortfall av underhållsskyldigheten, innefattar en gåva gentemot den underhållsskyldige. Emellertid är underhållsskyldigheten sekundär i så måtto att den alltid är beroende av att den som kan göra anspråk på underhåll ej har egna tillgångar. Den underhållsskyldighet som åvilar föräldrar gentemot deras barn är principiellt ej av annan natur än den som åvilar det allmänna gentemot behövande, då ej annan underhållsskyldig finnes. Tillförande av tillgångar till den behövande kan icke i någotdera fallet anses innefatta en gåva gentemot den underhållsskyldige, även om denne faktiskt har en fördel härav.

Svenska livförsäkringsbolags förening framhåller — liksom också *Sveriges köpmannaförbund* — att gåvoskattefriheten redan begränsats i rättspraxis. Föreningen anför i anslutning härtill följande.

Då gåvorna genom skattepraxis äro begränsade, torde någon större statsfinansiell olägenhet icke föreligga att bibehålla nuvarande bestämmelser, eller i vart fall att endast införa den ändringen, att skattefrihet icke skall föreligga därest barnet har egen förmögenhet, tillräcklig att säkerställa dess uppfostran och utbildning. Dessutom gäller det ju här i regel en gåva från föräldrar till barn, alltså till det parentel, som de sakkunniga i övrigt velat gynna.

Departementschefen

Arvsskattesakkunniga har föreslagit att nu gällande gåvoskattfrihet för bidrag till annans undervisning eller uppfostran skall begränsas till sådana fall, då gåvotagaren genom bidraget kan anses ha tillförsäkrats en förmån som han eljest icke skulle ha åtnjutit.

Förslaget har avstyrkts av två reservanter inom de sakkunniga samt i några remissyttranden. Därvid har i huvudsak gjorts gällande dels att någon ändring av nuvarande bestämmelse ej borde ske, så länge frågan om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för periodiskt understöd för angivet ändamål icke slutligt lösts, och dels att ett genomförande av förslaget skulle medföra betydande tillämpningssvårigheter. I sistnämnda hänseende har även framhållits som önskvärt att vid en begränsning av nu gällande skattfrihet författningstexten måtte få en tydligare utformning än enligt de sakkunnigas förslag eller att i vart fall vägledande anvisningar och exempel måtte lämnas.

Jag vill till en början uttala att frågan om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för periodiskt understöd till annans undervisning eller uppfostran enligt min mening icke har ett sådant samband med spørsmålet om eventuell begränsning av gåvoskattfriheten för bidrag till dylika ändamål att ett ställningstagande i det sistnämnda spørsmålet icke skulle kunna ske nu. Såsom framgår redan av vad de sakkunniga anfört gäller detta spørsmål icke om det angivna ändamålet skall få utgöra grund för skattfrihet, utan hur bestämmelserna om skattfrihet lämpligen skall utformas för att de ej skall gå utöver sitt syfte.

Uppenbart är att nu ifrågavarande skattfrihet kan utnyttjas för att verkställa kapitalöverflyttningar i skatteundrandragande syfte. Den begränsning av skattfriheten, som genomförts i praxis, har väsentligen tagit sikte på att förhindra att gåvornas storlek överstiger vad som kan antagas åtgå för det angivna ändamålet. Bortsett från det fall att gåvotagaren har egna tillgångar, torde praxis endast i förhållandevis ringa utsträckning beakta frågan huruvida gåvotagaren kan — gåvan förutan — antagas komma i åtnjutande av den undervisning eller uppfostran som gåvan uppges skola tillgodose.

I likhet med arvsskattesakkunniga anser jag att en ändring bör ske av förevarande skattfrihetsbestämmelse. Bestämmelsen bör utformas så att den i görlig mån förhindrar att gåvor kan ges under sken av att tjäna annans undervisning eller uppfostran och därmed bli skattefria för att sedan icke tagas i anspråk för det uppgivna syftet. De sakkunnigas förslag har utformats med denna målsättning.

De sakkunniga har sagt sig vara medvetna om, att med en regel av arvgiven innebörd vissa svårbedömbara gränsfall kan uppkomma. Å andra sidan bör, såsom de sakkunniga också framhållit, dessa svårigheter icke överdrivas. Det nu vanligast förekommande fallet eller att föräldrar lämnar ett engångsbelopp till sitt minderåriga barn för barnets undervisning eller

uppföstran blir enligt de sakkunniga i regel att bedöma som en skattepliktig gåva. Detsamma gäller en gåva från far- eller morföräldrar till barnbarn, därest någondera av barnbarnets föräldrar befinner sig i den ekonomiska ställningen, att barnbarnet måste antagas — även utan gåvan — få den undervisning eller uppföstran, vartill gåvan uppges skola användas.

Jag delar den uppfattning som de sakkunniga sålunda framfört rörande tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen. Innebörden av bestämmelsen får nämligen främst anses vara att gåvotagarens föräldrars ekonomiska ställning införes som ett moment vid bedömandet av om skattefrihet föreligger. Flertalet av de gåvor, varom nu är fråga, torde ges till barn, vars föräldrar är ekonomiskt välsituerade, antingen av föräldrarna själva eller av andra nära anförvanter. Redan med hänsyn härtill kan antalet av de gåvor, där skattefrihet överhuvudtaget kan ifrågakomma, väntas betydligt nedgå efter ett genomförande av den föreslagna bestämmelsen. Bestämmelsen synes sålunda vara ägnad att minska och icke öka tillämpningssvårigheterna.

I vissa remissyttranden har gjorts gällande att — när gåva av här avsett slag sker till barn under dess första levnadsår — det överhuvudtaget är svårt att bedöma huruvida gåvan innebär en förmån som barnet eljest skulle ha åtnjutit eller ej. Även om föräldrarnas ekonomiska ställning är god vid tiden för gåvans givande, kan nämligen deras ekonomi senare försämrats så att de icke får råd att bekosta exempelvis högre studier för barnet. Med anledning härav vill jag framhålla att frågan, huruvida en gåva är skattepliktig eller ej, självfallet måste bedömas med hänsyn till de förhållanden som föreligger då gåvan äger rum. Framtida förhållanden, om vars inträde man icke kan uttala sig med någon större grad av sannolikhet, kan därför icke tillmätas betydelse i förevarande hänseende.

Vad i övrigt förekommit vid remissbehandlingen av arvsskattesakkunnigas nu ifrågavarande förslag har icke heller givit mig anledning till annat ställningstagande än det, vartill de sakkunniga kommit. Jag förordar således de sakkunnigas förslag.

VII. Försäkringsbeskattningen

Grundragen av gällande rätt

Försäkringar och försäkringsförvärv är i viss utsträckning föremål för dödsbo- och gåvobeskattning enligt AGF och KvF. De försäkringar, varom i förevarande sammanhang är fråga, utgöres av livförsäkringar samt olycksfalls- och sjukförsäkringar. Livförsäkringar kan i beskattningshänseende indelas i kapitalförsäkringar, pensionsförsäkringar och andra livränteförsäkringar än pensionsförsäkringar. Pensionsförsäkringar kan vara tjänstepensionsförsäkringar eller andra pensionsförsäkringar.

För dödsbo- och gåvobeskattningen är av avgörande betydelse huruvida

en försäkring är förenad med förmånstagareförordnande, d. v. s. förordnande av försäkringstagaren att försäkringsbeloppet skall tillfalla viss person (vissa personer). *Försäkringar utan förmånstagareförordnande* behandlas såsom annan försäkringstagarens egendom. Avlider försäkringstagaren ingår således försäkringsbeloppet eller — om försäkringen icke utfaller vid dödsfallet — försäkringens värde i den avlidnes kvarlåtenskap och beskattas i vanlig ordning genom A-skatt och K-skatt. Några särskilda skattefria grundavdrag gäller icke vid sådana försäkringsförvärv, vilket däremot i allmänhet är fallet vid försäkringar med förmånstagareförordnande.

Även förvärv på grund av *försäkringar med förmånstagareförordnande* är i princip skattepliktiga enligt såväl AGF som KvF. Förvärven beskattas i vissa fall såsom arv (kvarlåtenskap) och i andra fall såsom gåva. Skatteplikten är emellertid i väsentliga avseenden begränsad. Enligt AGF är sålunda pensionsförsäkringar helt skattefria. Vid förvärv på grund av andra livförsäkringar eller olycksfalls- och sjukförsäkringar gäller i regel vissa skattefria grundavdrag. Enligt KvF är alla livförsäkringar utom tjänstepensionsförsäkringar skattepliktiga; olycksfalls- och sjukförsäkringar är däremot helt skattefria. I fråga om de skattepliktiga försäkringarna — skatteplikten är enligt KvF anknuten till summan av erlagda premier — gäller vissa skattefria grundavdrag. Härjämte föreligger vissa undantag från den principiella skatteplikten med hänsyn till försäkringens ålder eller försäkringsavtalets innehåll.

En närmare redogörelse för gällande bestämmelser rörande försäkringsbeskattningen enligt AGF och KvF återfinns i arvsskattesakkunnigas betänkande s. 118—123.

Allmänna synpunkter

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga erinrar till en början om sitt tidigare uttalande att en allmän översyn av AGF är motiverad och att detta särskilt gäller försäkringsbeskattningen, där behovet av en översyn bl. a. understrukits av bevillningsutskottet vid flera tillfällen. I avvaktan på en blivande sådan översyn bör ändringarna i fråga om försäkringsbeskattningen — liksom när det gäller dödsbo- och gåvobeskattningen i övrigt — enligt de sakkunnigas mening begränsas i huvudsak till vad som direkt föranledes av eller eljest sammanhänger med övergången till ett 1-skattesystem med ren A-beskattning.

Övergången till en ren A-beskattning innebär vidare att försäkringsbeskattningen kommer att regleras enbart av AGF. Den bör därför enligt de sakkunniga i möjligaste mån anpassas efter AGF:s beskattningsprinciper. I den mån skatteplikt föreligger enligt KvF men icke enligt AGF, måste emellertid tillses att skatteflyktspärrarna icke minskas vid övergång till ett 1-skattesystem.

Med dessa utgångspunkter har de sakkunniga i huvudsak begränsat sig till att föreslå höjningar av de skattefria grundavdragen vid de nu skattepliktiga försäkringsförvärven enligt AGF samt införande i AGF av skatteplikt för pensionsförsäkringar såsom en motsvarighet till den nuvarande skatteplikten för sådana försäkringar enligt KvF. De sakkunniga har vidare framlagt vissa förslag främst syftande till förenkling och förtydligande av beskattningsbestämmelserna. Härutöver har de sakkunniga till närmare behandling upptagit två inom försäkringsbeskattningen aktuella problem, nämligen om förmånstagarerförordnandet såsom förutsättning för skattefrihet samt om beskattningen av försäkring vid försäkringstagarens makes död. I dessa frågor har de sakkunniga emellertid icke ansett sig böra framlägga några förslag till författningsändringar i avbidan på en översyn av AGF och slutförandet av annat nu pågående lagstiftningsarbete (se bet. s. 125—127 och 141—147).

De sakkunnigas förslag i fråga om försäkringsbeskattningen är enhälligt utom såvitt angår införandet av skatteplikt i AGF för pensionsförsäkringar. På denna punkt har ledamöterna *Nilsson* och *Olsson* i avgiven reservation (bet. s. 236—238) föreslagit bibehållande av den nuvarande skattefriheten enligt AGF.

Den av de sakkunniga anlitade försäkringstekniska experten försäkringsdirektören *Larsson* har i särskilt yttrande (bet. s. 241—246) framfört vissa synpunkter på utformningen av försäkringsbeskattningen i olika avseenden.

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag i fråga om försäkringsbeskattningens utformning har — med undantag för frågan om pensionsförsäkringarnas beskattning — särskilt berörts endast i ett fåtal yttranden.

Av mera allmänna uttalanden kan nämnas, att *statskontoret* funnit förslagen välbetänkta och icke heller ansett sig böra rikta erinran mot de sakkunnigas synpunkter i nu ifrågavarande delar. *Landsorganisationen* vill i likhet med de sakkunniga understryka behovet av kraftiga åtgärder gentemot möjligheterna till skatteflykt och säger sig kunna i huvudsak tillstyrka förslagen. *Näringslivets skattedelegation* och *Skånes handelskammare* ansluter sig däremot till de kritiska synpunkter på förevarande frågor som framförts i ledamöterna *Nilssons* och *Olssons* reservation och i försäkringsdirektören *Larssons* särskilda yttrande.

Överståthållarämbetet instämmer i arvsskattesakkunnigas förslag att några mera genomgripande förändringar icke bör ske beträffande försäkringsbeskattningen förrän pågående lagstiftningsarbete rörande makars egendomsförhållanden m. m. slutförts. Behovet av en översyn av försäkringsbeskattningen i AGF understrykes också i flera yttranden, bl. a. av *försäkringsinspektionen*. Då inspektionen tagit ställning till vad de sakkun-

niga föreslagit, har inspektionen utgått från att de nu föreslagna reglerna är provisoriska. Inspektionen förutsätter att den ordning, som i detta sammanhang genomföres, icke blir prejudicerande utan att en förutsättningslös, allsidig utredning senare kommer till stånd. Samtidigt vill inspektionen understryka angelägenheten av att den allmänna översynen av AGF göres omedelbart då förutsättningarna därför föreligger.

Svenska livförsäkringsbolags förening anlägger i sitt yttrande bl. a. vissa synpunkter på principerna för beskattning av försäkring. Skattelagstiftningen bör sålunda å ena sidan om möjligt hindra utnyttjandet av försäkringar till erhållande av obehöriga skatteförmåner men å andra sidan icke motverka tillkomsten och utbredningen av i och för sig lämpliga försäkringsformer. Föreningen fortsätter.

Även om lagstiftningen icke har sådan ogynnsam verkan, kommer emellertid den olika beskattningen av olika typer av försäkringar alltid att medföra att de skattskyldiga i sina ekonomiska dispositioner anpassa sig till skattereglerna. Om de därvid av flera tänkbara alternativ välja det som föranleder den minsta skatten, kan detta i regel icke betecknas såsom skatteflykt. När det gäller försäkring blir resultatet av ett sådant val, att försäkringstagarens nettokostnad för sitt och familjens skydd blir minskad eller, annorlunda uttryckt, att för en viss ekonomisk insats detta skydd blir större. Eftersom det är försäkringsbolagens uppgift och strävan att tillhandahålla bästa möjliga försäkringsskydd till minsta möjliga kostnad är det följdriktigt, att bolagen i sin anskaffning och kundtjänst upplysa kunderna om skattereglerna och deras verkningar och även hjälpa dem vid valet av försäkringsform, utformande av förmånstagareförordnanden och dylikt. Att därvid kundens intresse att erhålla största möjliga utbyte av sina ekonomiska uppoffringar beaktas måste anses legitimt. Emellertid bör på skattelagstiftningen ställas det kravet, att den icke i onödan tvingar bolagen till ett kostsamt kundtjänstarbete för att tillvarataga försäkringstagarnas berättigade intressen. Det ligger i sakens natur, att allmänhetens anspråk på försäkringsbolagens rådgivning i ekonomiska angelägenheter växa i samma mån som skattetrycket ökas.

I några yttranden uttalas att arvsskattesakkunnigas förslag kommer att innebära skatteskärpningar i förhållande till vad nu gäller på försäkringsbeskattningens område.

Försäkringsinspektionen framhåller att den omständigheten, att kapitalförsäkringar för närvarande i mycket stor utsträckning är fria från K-skatt trots att försäkringsbeloppet väsentligt överstiger den generella skattepliktsgränsen i KvF, medför att den av de sakkunniga föreslagna A-beskattningen i vissa fall kommer att medföra en kraftig ökning av beskattningen av kapitalförsäkringar. I andra fall ger däremot det nya systemet lägre skatt än förut. Det torde emellertid vara svårt att undvika sådana konsekvenser, när man sammansmälter två olika skattesystem. Försäkringsinspektionen förutsätter, att vid den kommande allmänna översynen av AGF frågan om försäkringsbeskattningen kommer att omprövas under hänsynstagande till försäkringarnas betydelse för tryggnad av familjeförsörjningen. Vad inspektionen anfört rörande kapitalförsäkringar gäller också

beträffande olycksfalls- och sjukförsäkringar, som nu är helt fria från beskattning enligt KvF.

Svenska livförsäkringsbolags förening förklarar att de flesta kapitalförsäkringarna för närvarande — med hänsyn till sin ålder och storlek — är undantagna från K-skatt. Olycksfalls- och sjukförsäkringarna är ju också fria från K-skatt. Då nu förmånstagareförvärv enligt alla dessa försäkringsformer icke desto mindre drabbas av de skatteskärpningar, som vidtagits för att kompensera staten för bortfallen K-skatt, blir försäkringstagarna berövade en förmån, som de uppnått eller med vilken de kunnat räkna vid ingåendet av försäkringsavtalet och som i många fall varit ett bidragande motiv till försäkringens tecknande. Föreningen fortsätter.

Övergången från K- till A-besattning innebär emellertid en avsevärd skatteskärpning — utöver den som följer av skatteskalornas omkonstruktion — även för sådana kapitalförsäkringar, som skulle ha träffats av K-skatt. Det K-skattepliktiga beloppet skulle nämligen utgöra summa intill dödsfallet erlagda premier minskade med 80 000 kronor. K-skatt skulle för övrigt träffa detta överskjutande premiebelopp endast om och i den mån detta tillsammans med övrig K-skattepliktig kvarlåtenskap utgjorde mer än 80 000 kronor. Enligt förslaget skall den i och för sig skärpta skatten uttagas på arvet ökat med *försäkringsbeloppet*, eventuellt minskat med 25 000 kronor. Denna summa överstiger i praktiken alltid — och i de flesta fall högst väsentligt — det K-skattepliktiga premiebeloppet. På grund av de olika skattefria bottenbeloppen inträder vidare skattskyldighet vid avsevärt lägre belopp än enligt KvF.

För att ge en konkret föreställning om storleken av den skatteökning som skulle träffa kapitalförsäkringar om förslaget genomfördes har föreningen gjort vissa i yttrandet närmare exemplifierade jämförelser mellan beskattningseffekten med nu gällande A- och K-skatteregler och med de föreslagna bestämmelserna vid olika dödsbobehållning och försäkringsbelopp. Enligt dessa exempel skulle förslaget innebära betydande öknings av den totala skattebelastningen, särskilt vid större försäkringar. Vid dessa försäkringar kommer dessutom den alldeles övervägande delen av skatteökningen att falla på försäkringen, medan endast en ringa del hänförs till bobehållningen.

En av orsakerna till den för försäkringarna särskilt ogynnsamma effekten av förslaget finner föreningen vara att skatten beräknas även på den del av försäkringsbeloppet som utgör försäkringsvinsten, d. v. s. risksumman, medan K-skatten träffar summa erlagda premier (minskade med 80 000 kronor). Det riktiga vore att i stället för försäkringsbeloppet försäkringens värde omedelbart före dödsfallet, d. v. s. återköpsvärdet, lades till grund för skatteberäkningen. Föreningen anför vidare.

Enligt AGF beskattas arvingar för förvärv av sparade medel, som en arvlätare efterlämnat. Det vore då konsekvent, att den principiella arvsbeskattningen vid förmånstagareförvärv på grund av försäkring begränsades till försäkringens återköpsvärde vid dödsfallet. Detta värde representerar nämligen det sparande som åstadkommits av försäkringstagaren genom premiebetalningarna. Härigenom skulle sparande genom försäkring således

i A-skattehänseende bli i princip jämställt med sparande i andra tillgångar. Det förvärv, som förmånstagare därutöver kan göra på grund av kapitalförsäkring motsvarar försäkringens risksumma. Storleken av denna är helt beroende av den slumpmässiga omständigheten när dödsfall inträffar. Sistnämnda förvärv grundar sig således på tillskott från övriga medlemmar i försäkringskollektivet och kan sägas endast till en förhållandevis obetydlig del härröra från försäkringstagarens egen premieinsats. I det övervägande antalet fall fyller försäkringen den uppgiften att giva efterlevande familjemedlemmar ekonomiskt stöd vid försörjarens bortgång. Risksumman är härvid så gott som undantagslöst avsevärt mindre än kapitalvärdet av den försörjning som familjen skulle ha erhållit, om försörjaren fått leva. Vid sådant förhållande kan risksummans utbetalning icke anses innebära något tillskott i förmånstagarnas skattekraft. Även på denna grund bör alltså A-skattefrihet för risksumman föreligga.

Därest övergången till ett 1-skattesystem anses böra medföra en höjning av A-skatten såsom kompensation för K-skatten — vilket föreningen avstyrkt — vill föreningen anvisa en metod för undvikande av skärpt beskattning av kapitalförsäkringar samt olycksfalls- och sjukförsäkringar. Föreningen anför härom bl. a. följande.

Den omotiverade skärpningen av skattebelastningen på kapital- samt olycksfalls- och sjukförsäkringar, vilken i vissa lägen blir en följd av de sakkunnigas förslag, skulle kunna förebyggas, om förmånstagareförvärvet erhålla samma särställning som de sakkunniga föreslå i fråga om fideikommiss, d. v. s. att A-skatten för försäkringar beräknas efter den hittillsvarande skattetariffen i 28 § AGF. När förmånstagaren samtidigt erhåller arvs- eller testamentslott efter den avlidne skulle, med användande av den sammanläggningsregel de sakkunniga föreslår i 19 § 1 mom. första stycket, progressiviteten i beskattningen kunna upprätthållas därigenom att försäkringsbeloppet sammanlægges med arvsloten (testamentsloten) och beskattas som om det legat på toppen av det sammanlagda förvärvet. För arvsloten (testamentsloten) skulle A-skatt beräknas enligt förslaget utan att sammanläggning sker med förmånstagareförvärvet. Det torde icke möta något tekniskt hinder för tillämpningen av en sådan beskattningsmetod, eftersom förmånstagareförvärv icke inräknas i bobehållningen utan redovisas särskilt inom linjen i bouppteckningen.

Föreningen finner att en sådan avvägning av skatten som föreningen nu föreslagit ger i stort sett samma skatteresultat som enligt gällande KvF och AGF.

Skattedelegationen, som tagit del av det av Svenska livförsäkringsbolags förening avgivna yttrandet, säger sig instämma i den däri framförda kritiken samt biträda de yrkanden som framställts i yttrandet.

Departementschefen

Att på ett tillfredsställande sätt utforma dödsbo- och gåvobeskattningen av försäkringsförvärv är förenat med betydande svårigheter. Det gäller nämligen å ena sidan att taga i anspråk det tillskott i skattekraft, som ett försäkringsförvärv innebär för mottagaren, och förhindra att försäkringar utnytt-

jas för vinnande av opåkallade skattelättnader samt å andra sidan att icke motverka de lovvärda syften, främst trygghandet av familjeförsörjningen, som livförsäkringsväsendet avser att tillgodose. Mångfalden av försäkringsformer och de i flera avseenden invecklade civilrättsliga reglerna på området är otvivelaktigt ägnade att öka de sålunda föreliggande svårigheterna.

Det har i olika sammanhang gjorts gällande att inadvvertenser föreligger i fråga om försäkringsbeskattningens nuvarande utformning och att hithörande bestämmelser är i behov av översyn. Härtill torde icke minst ha bidragit den olikhet i beskattningsprinciper som på området föreligger mellan AGF och KvF och som delvis är en följd av beskattningsformernas skilda konstruktioner. Givet är att vid en övergång till ett 1-skattesystem vissa av dessa inadvvertenser kommer att försvinna. Det synes emellertid icke möjligt att i samband med en övergång åstadkomma en i alla avseenden tillfredsställande utformning av försäkringsbeskattningen, utan denna måste i viss utsträckning få en provisorisk karaktär.

I likhet med arvsskattesakkunniga anser jag att, när det gäller att utforma försäkringsbeskattningen vid övergång till ett 1-skattesystem med ren A-beskattnings, de nuvarande bestämmelserna i AGF bör tagas till utgångspunkt. Detta innebär att beskattningen helt anknytes till försäkringsförvärvets storlek och icke, såsom nu är fallet enligt KvF, till premiesumman. Erforderlig skattefrihet tillgodoses i huvudsak genom grundavdrag. I den mån förvärvet överstiger grundavdraget, bör det beskattas i vanlig ordning enligt skatteskalorna i AGF.

Arvsskattesakkunniga har ansett att ändringar av AGF:s bestämmelser rörande försäkringsbeskattningen icke nu bör företagas i vidare mån än som sammanhänger med övergången till ett 1-skattesystem.

Jag kan i princip ansluta mig till de sakkunnigas uppfattning. Särskilt när det gäller försäkringsbeskattningen kan en översyn av bestämmelserna i AGF bli av förhållandevis genomgripande natur. Det synes därför i och för sig angeläget att i görlig mån undvika att nu vidtaga ändringar i bestämmelserna.

Det sagda gäller även de av arvsskattesakkunniga särskilt behandlade frågorna om förmånstagareförordnande såsom förutsättning för skattefrihet samt om beskattningen av försäkringar vid försäkringstagarens makes död. Arvsskattesakkunniga har efter ingående överväganden icke ansett sig böra framlägga förslag på området utan har hänvisat till att dessa frågor lämpligen bör lösas vid en kommande allmän översyn av AGF. Denna ståndpunkt har i allmänhet lämnats utan erinran vid remissbehandlingen, ehuru vissa uttalanden, främst från försäkringshåll, gjorts till förmån för omedelbara författningsändringar. För egen del biträder jag de sakkunnigas ståndpunkt. Jag får erinra om att det här rör sig om frågor av företrädesvis teknisk natur, som icke äger direkt samband med övergången till ett 1-skattesystem.

I några remissyttranden har gjorts gällande att ett genomförande av de sakkunnigas förslag kan komma att medföra skattes kärpningar på försäk-

ringsbeskattningens område, främst i fråga om kapitalförsäkringar. Att så kan bli fallet, särskilt vid mycket stora kapitalförsäkringar, torde i och för sig vara riktigt. Den här förordade omläggningen av dödsbokeskattningen från det nuvarande 2-skattesystemet med dess sinsemellan olikartade beskattningsformer till ett 1-skattesystem har emellertid till främsta ändamål att få till stånd en omfördelning av skattebördan, som bättre överensstämmer med vad man allmänt uppfattar som rättvist och önskvärt. En sådan omläggning måste enligt sakens natur även leda till höjd beskattning i fall som är speciellt gynnade till följd av K-skattens tekniska konstruktion. Detta är i särskilt hög grad fallet med de stora kapitalförsäkringarna.

Beträffande kapitalförsäkringar är sålunda att märka att, medan beskattningen enligt AGF främst anknyter till vederbörande förmånstagares skatteförmåga, är beskattningen enligt KvF i första hand utformad för att förhindra att arvlåtaren kortare tid före dödsfallet genom försäkringar uppdelar sin förmögenhet och därmed åstadkommer att K-skatten blir lägre. Detta har medfört att kapitalförsäkringar i större utsträckning är fria från kvarlåtenskapsskatt än från arvsskatt; efter 10 år bortfaller skatteplikten enligt KvF. Det bör även erinras om att försäkringar vid kvarlåtenskapsbeskattningen behandlas förmånligare än annan efterlämnad egendom, bl. a. genom att skatteplikten är anknuten till premiesumman. Att exempelvis en större kapitalförsäkring, som är mera än 10 år gammal, endast träffas av den nuvarande arvsskatten är sålunda att se som en följd av K-skattens tekniska konstruktion och icke som ett resultat av de socialt betonade överväganden som i andra hänseenden lett till att försäkringsförvärv intar en gynnad ställning i beskattningen.

Vid övergång till ett 1-skattesystem bör som tidigare nämnts även försäkringsbeskattningen utformas enligt arvsskattens principer och alltså anknytas till försäkringsförvärvets storlek. Den gynnade ställning, som försäkringsbeskattningen enligt KvF intagit, kan således icke helt upprätthållas. De olägenheter härav, som i vissa fall kan uppkomma för den enskilde, får självfallet vägas mot de fördelar som övergången till ett såsom helhet ändamålsenligare beskattningssystem innebär. Jag finner därför icke skäl föreligga att — såsom Svenska livförsäkringsbolags förening förordat — införa någon specialbestämmelse för skatteberäkningen vid förmånstagareförvärv.

Föreningen har vidare ifrågasatt huruvida icke, i stället för försäkringsbeloppet, försäkringens värde omedelbart före dödsfallet — återköpsvärdet — borde läggas till grund vid beskattningen. Med anledning härav vill jag uttala att en sådan beräkningsgrund enligt min mening skulle innefatta ett klart avsteg från AGF:s beskattningsprinciper. Av det tidigare anförda framgår att jag icke ansett mig kunna i detta sammanhang överväga ändringar av sådan art.

Beskattningen av pensionsförsäkringar

Gällande rätt

Såsom tidigare nämnts är förmånstagareförvärv på grund av pensionsförsäkring fritt från beskattning enligt AGF men i princip skattepliktigt enligt KvF.

Skatteplikten enligt KvF gäller dock icke tjänstepensionsförsäkringar. Vidare undantages från beskattning dels försäkring, för vilken de erlagda premierna sammanlagt icke överstiger 80 000 kronor, och dels försäkring, som är äldre än tio år eller — om försäkringen i beskattningshänseende skall anses såsom gåva — som har en avtalad premiebetalningstid på minst tio år och en relativt jämn premiestorlek.

Föreligger skatteplikt enligt vad nu sagts behandlas vad som av premiesumman överstiger 80 000 kronor såsom kvarlåtenskap efter försäkringsstagaren respektive gåva från denne.

Arvsskattesakkunniga

Arvsskattesakkunniga erinrar till en början om sitt tidigare uttalande att en genomgripande översyn av AGF är motiverad och att detta icke minst gäller försäkringsbeskattningen. Med hänsyn härtill torde — vid genomförande av den utav de sakkunniga föreslagna övergången till ett 1-skattesystem — utformningen av försäkringsbeskattningen i AGF få bli ett provisorium i avbidan på en mera genomgripande översyn av hithörande spörsmål. Vid en sådan översyn kommer frågan om dödsbo- och gåvobeskattning av pensionsförsäkringar att kunna prövas i ett allsidigare sammanhang än för närvarande är möjligt.

Från denna synpunkt kan det enligt de sakkunniga ifrågasättas huruvida tillräcklig anledning föreligger att redan nu vidtaga några ändringar med avseende å den enligt AGF gällande skattefriheten för pensionsförsäkringar. Visserligen kommer härigenom den spärr mot kringgående av dödsbobe-skattningen genom pensionsförsäkringar, som för närvarande finns i KvF, att tills vidare bortfalla. Verkningarna härav från skatteflyktssynpunkt kan emellertid antagas bli jämförelsevis begränsade. Därest den blivande översynen av försäkringsbeskattningen leder till att pensionsförsäkringar lägges under principiell skatteplikt enligt AGF, synes man böra räkna med att även tidigare tecknade pensionsförsäkringar kan komma att omfattas av skatteplikten. Möjlighet till skatteflykt skulle således föreligga i stort sett endast i de fall då försäkringstagaren avlider innan en sådan skatteplikt genomförts.

Oaktat sålunda vissa skäl talar för att nu låta pensionsförsäkringar bli helt skattefria vid övergång till ett 1-skattesystem, har arvsskattesakkunniga likväl icke velat förorda en sådan lösning. De sakkunniga har nämligen icke ansett det vara med sitt uppdrag förenligt att föreslå åtgärder som

— om än i begränsad omfattning — kan inbjuda till skatteflykt. Med hänsyn härtill har de sakkunniga funnit att, vid övergång till ett 1-skattesystem, den principiella skatteplikten enligt KvF för pensionsförsäkringar bör överföras till AGF. Därvid bör det emellertid icke komma i fråga att göra alla förvärv på grund av pensionsförsäkring skattepliktiga enligt AGF för deras fulla värde; en sådan beskattning skulle gå vida längre än den nuvarande beskattningen enligt KvF. Det naturliga torde i stället vara att föreskriva en principiell skatteplikt men medge skattefrihet i den mån försäkringarna verkligen tillgodoser ett pensioneringsbehov och skatteflyktsavsikt icke kan anses föreligga.

De sakkunniga framhåller vidare att pensionsförsäkringar ju är ett slags livränteförsäkringar, som fyller vissa i anvisningarna till kommunalskattelagen angivna krav. I fråga om livränta, som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring, föreligger redan nu i princip skatteplikt enligt AGF, och kravet på skattefrihet för vissa mindre livräntebelopp är tillgodosett genom att endast vad som överstiger 1 500 kronor av årsräntan blir föremål för beskattning. Det synes därför de sakkunniga lämpligt att beskattningen av pensionsförsäkringar utformas på motsvarande sätt med skatteplikt för vad som av årspensionen överstiger visst belopp.

Beträffande härefter frågan huruvida vid övergång till ett 1-skattesystem beskattningen av pensionsförsäkringar enligt AGF bör anknytas till försäkringens ålder, har arvsskattesakkunniga stannat för ett bibehållande av den i KvF nu förefintliga 10-årsregeln, som alltså skulle överföras till AGF. Vid sitt ståndpunktstagande härvidlag har de sakkunniga särskilt beaktat önskvärdheten av att — i avbidan på en blivande översyn av försäkringsbeskattningen enligt AGF — undvika icke nödvändiga ändringar i nu gällande beskattningsregler.

Skattskyldighet enligt AGF skulle således, såvitt angår A-skatt, icke alls föreligga i fråga om pensionsförsäkring, därest premiebetalningen påbörjats eller genom engångsbetalning fullgjorts tidigare än 10 år före försäkringstagarens dödsfall. Yngre pensionsförsäkringar däremot skulle vara skattefria endast för visst belopp av årspensionen. Det avgörande för skattefrihet enligt 10-årsregeln skulle således vara försäkringens ålder vid försäkringstagarens död. I den mån fråga om beskattning av pensionsförsäkring — vare sig A- eller G-beskattning — blir aktuell senare än försäkringstagarens död, skulle föreliggande skatteplikt icke bortfalla genom att försäkringen dåmera är äldre än 10 år. Å andra sidan torde som en konsekvens av övergången till ett 1-skattesystem böra gälla att, därest i försäkringstagarens livstid utbetalning sker till förmånstagare på grund av pensionsförsäkring — sådant förmånstagareförvärv är i princip att beskatta såsom gåva — skatteplikt icke inträder, därest försäkringen redan då är äldre än 10 år.

Vad slutligen angår storleken av grundavdraget vid förmånstagareförvärv på grund av pensionsförsäkring har de sakkunniga utgått från att grundav-

draget i princip bör bestämmas så att det dels icke öppnar möjligheter till skatteflykt och dels tillgodoser ett normalt pensioneringsbehov.

När det gäller att bestämma grundavdragets storlek så att skatteflykt förhindras, har de sakkunniga funnit att omfattningen av skattefriheten enligt KvF kan tjäna till ledning. Med denna skattefrihet har nämligen avsetts att från beskattning undantaga de försäkringar där — om än efter en schematisk bedömning — skatteflyktsavsikt icke kan anses föreligga. Därrest grundavdraget bestämmas så att de pensionsförsäkringar, som nu träffas av beskattning enligt KvF, också blir beskattade efter övergång till ett 1-skattesystem, torde enligt de sakkunniga önskemålet att förhindra skatteflykt bli i huvudsak tillgodosett.

De sakkunniga har på sätt närmare framgår av betänkandet (s. 138—141) kommit till att ett grundavdrag enligt AGF på 10 000 kronor av årspensionen ungefärligen kan anses motsvara den nuvarande skattefriheten i KvF för 80 000 kronor av premiesumman. De beräkningar, som de sakkunniga därvid gjort, har av praktiska skäl kunnat anknytas endast till vissa typfall och fått ges en relativt schablonmässig karaktär.

Ett bestämmande av grundavdraget till 10 000 kronor synes enligt de sakkunniga regelmässigt tillgodose ett normalt pensioneringsbehov. Ett grundavdrag på detta belopp skulle nämligen innebära att en årlig pension på upp till 20 000 kronor blir fri från beskattning därest försäkringstagaren efterlämnar endast maka och icke några barn. Efterlämnar han endast barn, blir det skattefria årsbeloppet 10 000 kronor (ett barn), 20 000 kronor (två barn), 30 000 kronor (tre barn) etc. Om både maka och barn finns såsom förmånstagare, kan följande årliga pensionsbelopp bli fria från beskattning nämligen 20 000 kronor (maka och ett barn), 40 000 kronor (maka och två barn), 60 000 kronor (maka och tre barn) etc. Därvid är emellertid att märka att halva dessa belopp är skattefria redan på grund av makans giftorätt liksom fallet är med hälften av giftorättsgodset i övrigt. Vid bedömandet av hithörande spörsmål bör vidare enligt de sakkunniga icke bortses från att utfallande pensionsförsäkringsbelopp blir föremål för inkomstbeskattning, låt vara att denna motsvaras av den tidigare åtnjutna avdragsrätten för premierna, samt att en pensionsförsäkring i första hand är avsedd att tillgodose försäkringstagarens eget pensioneringsbehov.

Mot arvsskattesakkunnigas förslag rörande beskattningen av pensionsförsäkringar har som tidigare nämnts reservation avgivits av ledamöterna Nilsson och Olsson (bet. s. 236—238). I reservationen föreslås att den nuvarande skattefriheten enligt AGF bibehålles även efter övergång till ett 1-skattesystem. Reservanterna anför i huvudsak följande.

Det mest vägande skälet att icke beskatta pensionsförsäkringarna är, att likställighet bör råda mellan dessa och tjänstepensionsförsäkringar. Att göra de senare till föremål för arvsskatt kan ju icke gärna komma i fråga. Med den av majoriteten förordade lösningen kommer man vidare icke förbi den i olika sammanhang betygade svårigheten att avgöra huruvida det före-

ligger en tjänstepensionsförsäkring eller en skattepliktig pensionsförsäkring. Dessutom förutsätter den av majoriteten föreslagna regeln att den efterlevande maken äger giftorätt i försäkringen. Därest försäkringen är försäkringstagarens enskilda egendom, skulle en beskattning kunna inträffa enligt de av majoriteten föreslagna reglerna redan vid ett årligt pensionsbelopp av 10 000 kronor för det fall att försäkringstagaren efterlämnar endast make och icke några barn. Den föreslagna tioårsregeln innebär vidare en mycket grov schablonisering och kan leda till otillfredsställande resultat. Majoritetens förslag medför även att det icke med säkerhet går att i förväg bedöma huruvida försäkringen blir beskattad eller icke. Därest någon av förmånstagarna avlider, ändras nämligen förutsättningarna för skattepliktens inträde (antalet lotter blir färre och försäkringen kan därmed rycka in i skattezonen). Vid en reform av äktenskapslagstiftningen kan också den grund, varpå majoritetsförslaget vilar, delvis raseras. En omarbetning av reglerna torde under alla omständigheter bli nödvändig.

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag om införande av skatteplikt i AGF för pensionsförsäkringar har särskilt berörts i åtskilliga yttranden. I flertalet av dessa avstyrkes förslaget eller förordas att frågan får anstå i avbidan på en blivande översyn av försäkringsbeskattningen.

Stockholms rådhusrätt anser sig böra lämna förslaget utan erinran med hänsyn till de begränsningar av skattskyldigheten, som föreslagits. Rådhusrätten framhåller att de sakkunniga eftersträvat och, såvitt rådhusrätten förstår, även lyckats finna en utformning som tillgodoser ett normalt pensioneringsbehov.

Försäkringsinspektionen anför.

Enligt försäkringsinspektionens uppfattning är det en besvärlig avvägningsfråga som här föreligger. Till förmån för en sådan utformning av arvsskatteförordningen, att skattefriheten för vanliga pensionsförsäkringar bibehållas, kan bl. a. åberopas att man vid en provisorisk ändring av förordningen icke bör införa nya principer i densamma. Man kan vidare peka på det förhållandet att en ordning, som innebär att vanliga pensionsförsäkringar i princip är skattebelagda medan tjänstepensionsförsäkringar är helt skattefria, innefattar ett missgynnande av utövare av fria yrken och egna företagare och ger upphov till vissa gränsdragningssvårigheter. Att för undvikande härav i detta sammanhang göra en motsvarande skattebeläggning av tjänstepensionsförsäkringar torde knappast kunna ifrågakomma; frågan är icke närmare utredd och sammanhänger med den skatterättsliga behandlingen av pensionsfordringar, som icke givits formen av försäkring. För pensionsförsäkringarnas skattefrihet enligt arvsskatteförordningen talar också det förhållandet, att, såvitt man nu kan se, starka skäl synes tala för uppfattningen, att det icke skulle föreligga någon mera avsevärd risk för att icke avsedda skatteflyktstransaktioner skall komma till stånd genom ett utnyttjande av pensionsförsäkringsinstrumentet. Understrykas bör nämligen att pensionsförsäkringarna icke är förenade med återköps- eller lånerätt. Problemet om en obehörig skatteflykt har väsentligen framträtt på kapital-

försäkringssidan där det varit nödvändigt att i förebyggande syfte tillgripa en beskärning av kapitalförsäkringarnas återköps- och lånerätt i vissa fall. Avsaknaden av återköps- och lånerätt begränsar, särskilt under tider med starka kreditrestriktioner, starkt möjligheterna till olämpliga skatteflyktsspekulationer på pensionsförsäkringssidan.

Mot ett bibehållande i arvsskatteförordningen av den fullständiga skattefriheten för pensionsförsäkringar talar, att då man nu skall sammansmälta kvarlåtenskapsskatteförordningen och arvsskatteförordningen och den förstnämnda av dessa två förordningar i viss utsträckning skattebelagt stora vanliga pensionsförsäkringar — men icke tjänstepensionsförsäkringar — det kan vara anledning att tills vidare bibehålla linjen, att verkligt stora pensionsförsäkringar i viss utsträckning skall drabbas av en dödsbopeskattning. Då man vid införandet av kvarlåtenskapsskatten accepterat principen att vanliga pensionsförsäkringar och tjänstepensionsförsäkringar behandlas olika, synes denna princip kunna bibehållas i avvaktan på att man i samband med en allmän revision av arvsskatteförordningen tar upp frågan till förnyat, mera ingående övervägande. Även om man nu tror sig ha skäl för uppfattningen att det inte skulle leda till någon större risk för skatteflykt för den händelse man provisoriskt skulle låta vanliga pensionsförsäkringar vara helt skattefria, så bör å andra sidan hållas i minnet att det enligt tidigare erfarenheter dock kan hända att oväntade och osunda företeelser av denna art plötsligt framträder.

Vid ett vägande av skälen för och mot en fullständig skattefrihet enligt arvsskatteförordningen för vanliga pensionsförsäkringar har försäkringsinspektionen kommit till den slutsatsen, att försiktigheten synes bjuda att man icke nu helt borttager spärren mot olämpliga skatteflyktstransaktioner på pensionsförsäkringsområdet. Den av de sakkunniga anvisade vägen torde böra accepteras såsom en provisorisk lösning i avvaktan på den kommande fullständiga översynen av AGF. För att ytterligare begränsa antalet fall där skattskyldighet icke förelegat enligt KvF medan däremot AGF:s nya utformning medför skatt synes emellertid grundavdraget vid förmånstagarförvärv på grund av pensionsförsäkring böra höjas till förslagsvis 20 000 kronor av det årliga pensionsbelopp som tillkommer förmånstagaren.

Familjerättskommittén framhåller att den föreslagna tioårsgränsen för skattefrihet synes vara för snäv. Såsom anförts av reservanterna inom de sakkunniga kan fall inträffa, då regeln leder till stötande resultat. Det bör enligt kommittén undersökas, hur man skall skydda t. ex. affärsidkare som i samband med försäljning av sin rörelse köper pension för erhållen valuta, en form av uppskjuten försäkring som är uppmuntransvärd.

Överståthållarämbetet anser det tveksamt om förslaget bör genomföras och *länsstyrelserna i Kronobergs och Västernorrlands län* finner tillräckliga skäl icke föreligga att nu göra pensionsförsäkringar till föremål för beskattning. Frågan synes enligt länsstyrelserna lämpligen kunna anstå i avbidan på en översyn av försäkringsbeskattningen. Den senare länsstyrelsen uttalar, att några större risker för skatteflykt genom att obefogat höga pensionsförsäkringar under sådana omständigheter kommer att tecknas knappast torde föreligga.

Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge finner övervägande

skäl tala för att pensionsförsäkringar lämnas obeskattade. Svea hovrätt anser det vara att befara att schablonregeln leder till att helt lojala försäkringstagares efterlevande drabbas oberättigat hårt. En betydande olägenhet uppkommer även därigenom att den likställighet, som bör råda mellan tjänstepensionsförsäkringar och andra pensionsförsäkringar, försvinner. Regeln kommer vidare enligt hovrättens mening att ge upphov till ofta återkommande tvister om gränsdragningen mellan pensionsavtal och tjänstepensionsavtal och till följd av bestämmelsens komplicerade konstruktion vid tillämpningen medföra åtskilligt arbete för beskattningsmyndigheterna. — Även hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller att skattefriheten för tjänstepensionsförsäkringar talar för att också andra pensionsförsäkringar lämnas skattefria. Hovrätten anser vidare, att de regler de sakkunniga föreslagit kan komma att drabba mycket ojämnt, jämfört med vad nu gäller, och i en del fall leda till klart otillfredsställande resultat.

Förslaget avstyrkes i övrigt bl. a. av *rådhusrätten i Malmö, länsstyrelsen i Södermanlands län, Sveriges akademikers centralorganisation, näringslivets skattedelegation, Sveriges advokatsamfund, Sveriges köpmannaförbund och Skånes handelskammare*. Därvid har i allmänhet åberopats de synpunkter, som anförts av reservanterna inom de sakkunniga.

Även *Svenska livförsäkringsbolags förening* har instämt i reservationen och avstyrkt förslaget. Föreningen har härutöver ingått i ett utförligt bemötande av förslaget.

Föreningen uttalar sålunda till en början, att införande av skatteplikt i AGF för pensionsförsäkringar såsom ett medel att hindra ett obehörigt utnyttjande av sådana försäkringar i skatteflyktssyfte är en enligt föreningens uppfattning onödig åtgärd. Härutinnan anför föreningen bl. a. följande.

Erfarenheten vid anskaffningsverksamheten har visat att personer med stor förmögenhet i allmänhet äro obenägna att binda stora penningssummor på det definitiva sätt som sker i fråga om premier för pensionsförsäkringar. I praktiken begränsas också premiéinsatsen därigenom att försäkringstagaren icke har möjlighet att göra avdrag för större premie än som motsvarar hans skattepliktiga inkomst.

Det med avseende på premiekostnaden dominerande pensioneringsbehovet avser egen ålderspension. Därnäst kommer önskemålet att bereda efterlevandeskydd för make och barn. Endast i den mån pensionsförsäkringar allmänt skulle tecknas på mycket höga belopp och sådana belopp skulle tillfalla annan än försäkringstagaren torde man kunna tala om ett utnyttjande av pensionsförsäkringar i skatteflyktssyfte. Någon berättigad kritik kan för övrigt icke riktas ens mot mycket stora pensionsförsäkringar till den del de tillgodose ett skyddsbehov.

Vid 1950 års genomgripande ändringar av inkomstbeskattningen för försäkringstagare och försäkringsanstalter uppdrogos genom synnerligen detaljerade bestämmelser gränserna för det nya pensionsförsäkringsbegreppet. Samma begrepp infördes i AGF. — — — Genom dessa och andra inskränkande bestämmelser ansågo sig statsmakterna ha kringgärdat pensionsförsäkringsbegreppet så att missbruk i möjligaste mån skulle hindras. Erfarenheten av dessa bestämmelser har visat, att syftet i stort sett också uppnåtts.

Föreningen anser vidare att förslaget från olika synpunkter även är olämpligt och obilligt. Det kan sålunda enligt föreningen resas allvarliga principiella invändningar mot att vanliga pensionsförsäkringar behandlas annorlunda än tjänstepensionsförsäkringar. Ett grundavdrag på 10 000 kronor av årspensionen är för lågt i det fall att hustrun är förmånstagare till en pensionsförsäkring, som är mannens enskilda egendom. Om förmånstagaren vid försäkringstagarens död får förfoganderätten till försäkringen skall, om skattskyldighet för förvärvet föreligger, skatt beräknas på dess kapitalvärde per dödsdagen i den mån årspensionen överstiger 10 000 kronor. Emellertid innebär tillträdet av pensionen icke någon motsvarande ökning av skattekraften för förmånstagaren. Försäkringen berättigar icke till lån eller återköp och kan således svårligen utnyttjas för att skaffa medel till skattens gäldande. Värderingsreglerna i AGF medger icke heller hänsynstagande till den inkomstskatteskuld som belastar förvärvet. Att det sålunda oreducerade kapitalvärdet skall läggas till grund för skattskyldighetens bestämmande är obilligt.

Enligt förslaget skall förmånstagareförvärv i vissa fall beskattas såsom gåva. Detta innebär — med hänsyn till inkomstskatteplikten för pensionsförsäkringsbelopp — enligt föreningen ett avsteg från principen i 39 § b) AGF, att gåvoskatteplikt icke föreligger för »periodisk betalning, vilken enligt gällande författningar angående skatt å inkomst skall inräknas i gåvotagarens skattepliktiga inkomst». Icke heller framgår av förslaget huruvida pensionsförsäkringsbelopp kan anses jämförliga med periodiska understöd och på denna grund bli fria från gåvobeskattning. I den mån såväl inkomst- som gåvobeskattning avses skola äga rum, kommer detta dubbelförfarande att framstå såsom en besvärande administrativ oformlighet.

På anförda skäl finner föreningen att spørsmålet om införande av principiell skatteplikt i AGF för förmånstagareförvärv på grund av pensionsförsäkring bör anstå tills det kan upptagas i ett vidare sammanhang.

Beträffande det föreslagna grundavdraget om 10 000 kronor av årspensionen uttalar föreningen slutligen, att arvsskattesakkunniga gjort ett försök att lösa den enligt föreningens uppfattning olösliga uppgiften att omvandla skattefrihet enligt KvF till ett grundavdrag enligt AGF. Den kritik som föreningen riktar mot förslaget i denna punkt bottnar därför i problemets art och icke i det sätt på vilket de sakkunniga angripit detsamma.

Departementschefen

Pensionsförsäkringar är i princip skattepliktiga enligt KvF men skattefria enligt AGF. Att dessa försäkringar inbegripits i K-beskattningen sammanhänger med att man velat skapa garantier mot att stora pensionsförsäkringar utnyttjas för att kringgå beskattningen. Arvsskattesakkunniga har ansett erforderligt att vid övergång till ett 1-skattesystem, som är byggt på AGF, inom dennas ram skapa en motsvarighet till skatteplikten enligt KvF. Frågan har ingående behandlats av de sakkunniga och i yttrandena från

försäkringsinspektionen och Svenska livförsäkringsbolags förening. De skäl som talar för respektive emot ett stadgande om skatteplikt har därvid utförligt belysts.

Såsom jag tidigare framhållit är det önskvärt att nu icke vidtaga ändringar i AGF på områden där en blivande översyn av förordningen kan leda till annat ställningstagande. Med hänsyn till den olika utformningen av försäkringsbeskattningen enligt AGF och KvF är det också förenat med vissa svårigheter att utforma en skatteplikt enligt AGF så att en tillfredsställande motsvarighet erhålles till KvF:s bestämmelser på området. Man kan även, såsom bl. a. försäkringsinspektionen uttalat, peka på det förhållandet att en ordning, som innebär att vanliga pensionsförsäkringar är skattebelagda medan tjänstepensionsförsäkringar är helt skattefria, icke är i allo invändningsfri från principiella utgångspunkter. Det är vidare svårt att nu bedöma i vad mån ett bibehållande i AGF av skattefriheten för pensionsförsäkringar efter övergången till ett 1-skattesystem kan komma att utnyttjas i skatteflyktsyfte.

Å andra sidan kan det icke uteslutas att en skattefrihet härvidlag kan komma att i viss utsträckning medföra åtgärder av skatteflyktsnatur. Försäkringsinspektionen har också erinrat om att enligt tidigare erfarenheter oväntade och osunda företeelser av denna art plötsligt kan framträda. Beträffande omläggningen av dödsbobeckattningen i övrigt till ett 1-skattesystem har jag intagit den ståndpunkten att nu förefintliga skatteflykts-spärrar icke bör försvagas. Ett frångående av denna princip bör — särskilt med hänsyn till att en översyn av beskattningsreglerna kan bli erforderlig — endast ske därest det är ställt utom tvekan att viss skatteflykts-spärr icke längre erfordras.

Vid övervägande av de olika skäl som sålunda kan anföras i frågan har jag i likhet med arvsskattesakkunniga kommit till den uppfattningen att en motsvarighet bör skapas inom AGF till den nuvarande skatteplikten för pensionsförsäkringar enligt KvF.

Beträffande den närmare utformningen i AGF av beskattningsbestämmelserna i förevarande hänseende biträder jag arvsskattesakkunnigas förslag att — i likhet med vad nu gäller enligt KvF — från skatteplikt skall undantagas pensionsförsäkringar, som är äldre än tio år, liksom tjänstepensionsförsäkringar. För övriga pensionsförsäkringar bör, såsom de sakkunniga funnit, skatteplikten anknytas till vad som av årspensionen överstiger visst skattefritt grundavdrag.

De sakkunniga har föreslagit att grundavdraget skall bestämmas till 10 000 kronor per förmånstagare. Ett grundavdrag av denna storlek kan enligt de sakkunniga ungefärligen anses motsvara den nuvarande skattefriheten enligt KvF för 80 000 kronor av premiesumman. De sakkunniga har även funnit att ett grundavdrag om 10 000 kronor regelmässigt synes tillgodose ett normalt pensioneringsbehov.

Med hänsyn till beskattningsformernas olika konstruktion är det givetvis förenat med betydande svårigheter att bestämma ett grundavdrag enligt AGF

så att det motsvarar gällande skattefrihet enligt KvF. Vid sådana beräkningar måste man — vilket även de sakkunniga gjort — av praktiska skäl begränsa sig till vissa typfall och överhuvudtaget låta beräkningarna få en relativt schablonmässig karaktär. Från dessa utgångspunkter anser jag att de sakkunniga kommit till ett tillfredsställande resultat när det gäller att finna ett grundavdrag som motsvarar skattefriheten enligt KvF.

De sakkunnigas uppfattning att ett grundavdrag om 10 000 kronor regelmässigt är ägnat att tillgodose ett normalt pensioneringsbehov har i och för sig icke väckt gensagor. I några yttranden har emellertid gjorts gällande att beloppet icke alltid är tillfyllest för sådant ändamål och ibland leder till stötande beskattningsresultat. De anmärkningar som sålunda framställts har främst anknutits till det fall att försäkringstagaren efterlämnar make men inga barn och att försäkringen är den avlidnes enskilda egendom; i dylikt fall är skattefriheten i fråga om hela försäkringen begränsad till 10 000 kronor.

Jag vill med anledning härav framhålla att det i angivet fall — då giftorättsgemenskap icke är för handen — torde vara regel att makarna även har andra ofta betydande tillgångar utöver försäkringen. Framhållas bör även att alla pensionsförsäkringar som är äldre än tio år är fritagna från beskattning vid försäkringstagarens död. Det må också erinras om att en pensionsförsäkring icke är den enda möjlighet som står till buds när det gäller att utan arvsbeskattning tillföra efterlevande make medel för dennes försörjning.

På anförda skäl har jag icke funnit anledning frångå arvsskattesakkunnigas förslag beträffande grundavdragets storlek. Jag förordar således att grundavdraget per förmånstagare bestämmes till 10 000 kronor av års pensionen.

I detta sammanhang vill jag till slut med några ord beröra en fråga av väsentligen författningsteknisk natur.

Den föreslagna skatteplikten enligt AGF för förmånstagareförvärv på grund av pensionsförsäkringar innebär — liksom i fråga om andra försäkringar — att sådana förvärv i vissa fall beskattas såsom arvfallen egendom och i andra fall såsom gåva. Svenska livförsäkringsbolags förening har i sitt remissyttrande ifrågasatt huruvida gåvoskatteplikten är förenlig med den frihet från gåvobeskattning vilken enligt 39 § b) AGF gäller för periodisk betalning, som är skattepliktig inkomst för mottagare, och för periodiskt understöd. Enligt min mening kan man icke hänföra en periodisk utbetalning på grund av försäkring till sådan periodisk betalning som avses i 39 § b) AGF, liksom icke heller till där omnämnt periodiskt understöd. Det karakteristiska för sistnämnda betalningar är nämligen att de sker direkt från givaren till mottagaren. Erinras kan också om de bestämmelser i kommunalskattelagen, enligt vilka givaren under vissa förutsättningar är berättigad till avdrag vid inkomsttaxeringen för det *utbetalade* beloppet. Motsvarande förhållande föreligger icke vid periodiska utbetalningar på grund av försäkring.

Storleken av de skattefria grundavdragen vid försäkringsförvärv

Gällande rätt

Pensionsförsäkringar. Förmånstagareförvärv på grund av pensionsförsäkring är för närvarande skattefritt enligt AGF. I närmast föregående avsnitt har föreslagits att sådant förvärv skall i princip vara skattepliktigt enligt AGF, därest övergång sker till ett 1-skattesystem. Därvid har även behandlats frågan om storleken av det skattefria grundavdrag som i dylikt fall bör ifrågakomma.

Kapitalförsäkringar samt olycksfalls- och sjukförsäkringar. Grundavdraget är här 15 000 kronor. Det gäller vid kapitalförsäkringar under förutsättning att de fyller kraven på utmätningsfrihet; något sådant villkor har icke intagits i författningstexten i fråga om olycksfalls- och sjukförsäkringar, enär dessa alltid är utmätningsfria. Beloppet fastställdes år 1931 vid den ändring av 1914 års AGF, varigenom förmånstagareförvärv lades under principiell skatteplikt, och har sedan dess varit oförändrat.

Andra livränteförsäkringar än pensionsförsäkringar. Grundavdraget är här 1 500 kronor av årsräntan. Även detta belopp fastställdes år 1931 och har därefter icke ändrats.

Arvsskattesakkunniga

Kapitalförsäkringar samt olycksfalls- och sjukförsäkringar. Arvsskattesakkunniga anser att beloppet icke längre tillgodoser det därmed avsedda syftet. En höjning av beloppet bör således ske. I den mån förändringarna av penningvärdet därvid beaktas, bör utgångspunkten enligt de sakkunniga vara år 1941, icke år 1931. Genom 1941 års AGF infördes nämligen de särskilda bestämmelserna om viss skattefrihet vid A-beskattningen för efterlevande make och underåriga barn, d. v. s. de personer som man främst velat tillgodose genom skattefriheten vid förmånstagareförvärv. Bestämmandet av omfattningen av den särskilda skattefriheten för efterlevande make och underåriga barn synes ha skett med utgående från att grundavdragen vid förmånstagareförvärven icke skulle ändras.

En omräkning av grundavdraget å 15 000 kronor enbart med hänsyn till penningvärdesförändringarna sedan år 1941 — sådana dessa förändringar kommit till uttryck i levnadskostnadsindex — skulle ge till resultat att beloppet numera bör vara 26 250 kronor. Såsom de sakkunniga tidigare framhållit bör emellertid förändringarna i penningvärdet icke i och för sig vara avgörande för bestämmandet av de skattefria bottenbeloppen i AGF. När det gäller grundavdragen vid förmånstagareförvärv synes dessa i första hand böra avvägas med beaktande av de sociala skäl, som ligger till grund för skattefriheten. Vid en sådan avvägning bör därför enligt arvsskattesakkunniga de föreslagna utvidgningarna av skattefriheten för efterlevande make och underåriga barn tagas med i beräkningen. De sakkunniga anför vidare.

Dessa utvidgningar innebära att skattefriheten höjes för efterlevande make från 25 000 till 40 000 kronor samt för barn från 1 000 kronor per år, varmed barnets ålder understiger 18 år, till 2 000 kronor för varje år under 21 års ålder. Härigenom komma även jämförelsevis stora dödsbobehållningar att bli helt fria från A-beskattnig. Såvitt gäller skattefriheten för barn går arvsskattesakkunnigas förslag väsentligt längre än vad som föranledes enbart av ett hänsynstagande till penningvärdesförändringarna. Genom dessa utvidgningar få de sociala synpunkterna beträffande familjeförsörjningens tryggande anses ha blivit i så hög grad tillgodosedda att det icke bör ifrågakomma att höja grundavdragen vid förmånstagareförvärv utöver vad penningvärdesförändringarna motivera. På grund härav ha arvsskattesakkunniga funnit att grundavdraget å 15 000 kronor lämpligen bör höjas till 25 000 kronor.

Den av de sakkunniga sålunda föreslagna höjningen av grundavdraget till 25 000 kronor skulle innebära att följande försäkringsbelopp blir skattefria i fråga om en kapitalförsäkring, som är giftorättsgods och som i sin helhet utfaller vid försäkringstagarens död och till vilken dennes make och barn insatts såsom förmånstagare, nämligen 50 000 kronor (make och ett barn), 100 000 kronor (make och två barn), 150 000 kronor (make och tre barn) etc. För närvarande är motsvarande belopp 30 000, 60 000 och 90 000 kronor etc. Vid det angivna förmånstagareförordnandet tillfaller nämligen hälften av försäkringsbeloppet maken och återstoden fördelas lika mellan barnen. Den hälft, som den efterlevande maken får, är skattefri på grund av dennes giftorätt men blir ju i sinom tid beskattad när den efterlevande maken avlider.

Andra livränteförsäkringar än pensionsförsäkringar. Arvsskattesakkunniga framhåller att grundavdraget vid dessa försäkringar ursprungligen bestämdes med hänsyn till den i 67 § utsökningslagen stadgade utmättningsfriheten. Omfattningen av denna utmättningsfrihet liksom dess utformning i övrigt är emellertid för närvarande föremål för prövning i särskild ordning. De sakkunniga anser därför att frågan om höjning av grundavdraget bör avgöras utan hänsynstagande till vad som nu gäller eller kan antagas komma att framdeles gälla i fråga om utmättningsfriheten.

Vid detta förhållande har de sakkunniga funnit att de skäl som anförts för höjning av grundavdraget å 15 000 kronor har motsvarande tillämpning beträffande grundavdraget å 1 500 kronor. Detta bör således enligt de sakkunniga höjas till 2 500 kronor.

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag har föranlett invändningar i yttrandet från *Svenska livförsäkringsbolags förening*. Föreningen hemställer att grundavdragen måtte bestämmas till åtminstone 35 000 kronor och 3 500 kronor.

I yttrandet framhåller föreningen att genom arvsskattesakkunnigas förslag i fråga om det särskilda bottenbeloppet för underåriga barn (2 000 kro-

nor per år under 21 år) intresset att stödja utbildningen av de unga blivit i ett mera allmänt sammanhang i viss mån tillgodosett. I likhet med de sakkunniga anser föreningen, att viss hänsyn härtill rimligen bör tagas vid bestämmandet av förmånstagares skattefrihet. Föreningen fortsätter.

Emellertid är den sociala angelägenheten av att försäkringar lämna största möjliga effektiva utbyte och icke minskas av skatter i många fall lika stort när andra än make och omyndiga barn äro förmånstagare. Utvecklingen i samhället och våra möjligheter att göra oss gällande i den internationella konkurrensen äro i stigande grad beroende av tillgången på högt kvalificerad arbetskraft. Behovet av exempelvis ingenjörer, läkare, tandläkare, lärare och forskare på olika områden kräver att allt flera utbildas för sådana yrken. Kostnaderna för en dylik utbildning äro väsentliga och sannolikheten att en person i åldern 22—26 år mister sin försörjare är ca 50 % större än att detta skall inträffa i åldern 16—21 år (försörjaren antages därvid vara 30 år äldre än förmånstagaren). Skattefriheten för myndiga barns förmånstagareförvärv kompletterar i dessa fall på ett naturligt sätt den särskilda A-skattefriheten för omyndiga barn.

Det är icke ovanligt att kapitalförsäkringsbelopp tillfalla andra omyndiga barn eller myndiga ungdomar än försäkringstagarens egna barn, exempelvis syskonbarn. Även här göra sig utbildningssynpunkterna gällande, men någon särskild arvsskattefrihet enligt 28 § andra stycket AGF föreligger icke. Det är av intresse att här observera den praxis som i överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län utbildats i fråga om skattefrihet för gåvor enligt 39 § AGF till annans undervisning eller uppfostran. Sådan skattefrihet beviljas numera för gåvobelopp av intill ca 35 000 kronor (s. 116 i betänkandet). Den är icke begränsad till gåvogivarens egna barn. Det synes då skäligt att åtminstone motsvarande skattefrihet skall få gälla för det fall att en försäkringstagare vill genom försäkring säkerställa barns utbildning även i händelse han skulle avlida medan barnen ännu äro små.

Föreningen framhåller slutligen, att de av arvsskattesakkunniga föreslagna grundavdragen i många fall är helt otillräckliga för att uppväga skattes kärpningen på kapital- och olycksfallsförsäkringar vid övergång till ett 1-skattesystem.

Departementschefen

I likhet med arvsskattesakkunniga anser jag att de skattefria grundavdragen vid förmånstagareförvärv icke kan bedömas uteslutande på grundval av indexmässiga synpunkter utan att en förnyad prövning bör ske med ledning av de sociala skäl som ligger till grund för skattefriheten. Det gäller härvid främst att tillse att grundavdragen blir lämpligt avpassade för det fall, som framstår såsom det normala, nämligen att försäkringstagarens make och barn insatts som förmånstagare. Härvid får hänsyn självfallet tagas till den frihet från arvsskatt som i fråga om annan egendom föreligger för sådana dödsbodelägare.

Från dessa utgångspunkter anser jag att de av arvsskattesakkunniga föreslagna höjningarna av nu gällande grundavdrag är väl avvägda. En ytterligare höjning av beloppen skulle enligt min mening leda till att skattefri-

het kunde erhållas i en omfattning som går utöver bestämmelsernas syfte. Det bör därvid ej bortses från att grundavdrag åtnjutes även vid förmånstagareförvärv som icke är avsedda att tjäna ett försörjningsintresse.

Under hänvisning till det anförda biträder jag de sakkunnigas förslag om höjningar av nu gällande grundavdrag vid försäkringsbeskattningen enligt AGF.

VIII. Detaljmotivering

Vid arvsskattesakkunnigas betänkande har fogats förslag till förordningar om upphävande av KvF och ändring av AGF.

I enlighet med de riktlinjer som angivits i det föregående och på grundval av vad de sakkunniga förordat har förslag till författningar upprättats inom finansdepartementet.

Beträffande motiveringen till de nu framlagda författningsförslagen kan i huvudsak hänvisas till det förut anförda och till arvsskattesakkunnigas betänkande.

Rörande de föreslagna ändringarna i AGF torde ytterligare få anmärkas följande.

20 och 23 §§.

Arvsskattesakkunniga har föreslagit vissa ändringar i dessa paragrafer, innebärande att byggnad å annans mark — däribland byggnad som är tillbehör till tomträtt — skall vid beskattningen enligt AGF upptagas till taxeringsvärdet, icke såsom nu försäljningsvärdet (bet. s. 182—183).

Yttrandena. Sveriges advokatsamfund anser mest rationellt att bestämmelserna, såvitt gäller tomträtt, utformas så att hela tomträtten inklusive byggnaden uppskattas efter taxeringsvärde och därifrån medges avdrag från markvärdet med hänsyn till avgäldens storlek och återstående tid av nyttjanderätten.

Departementschefen. Mot principen att byggnad å annans mark skall upptagas till taxeringsvärdet vid beskattningen enligt AGF — vilken princip redan är lagfäst i fråga om förmögenhetsbeskattningen — har någon erinran icke framförts vid remissbehandlingen. Arvsskattesakkunnigas förslag på denna punkt har jämväl i övrigt utformats så att största möjliga överensstämmelse skall föreligga mellan arvsbeskattningens och förmögenhetsbeskattningens bestämmelser. Jag biträder de sakkunnigas förslag.

28 §.

Efter anmälan av chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t den 14 mars 1958 beslutat att genom proposition förelägga riksdagen förslag till

ärvdabalk, m. m. Förslaget till ärvdabalk innebär bl. a. att adoptivbarn och dess avkomlingar skall äga taga arv efter och ärvas av adoptanten och dennes släkt som om adoptivbarnet varit adoptantens eget barn (4 kap. 1 §).

Departementschefen. En följd av förslaget till ärvdabalk bör vara att adoptivförhållande helt likställes med släktskap vid beskattningen enligt AGF. Med anledning härav har ur de speciella stadgandena i 28 § utslutits vad som avser adoptivförhållanden och i stället införts ett nytt sjätte stycke av innehåll att vid tillämpning av vad i paragrafen är stadgat adoptivförhållande skall räknas lika med skyldskap. Dessa ändringar i AGF var även medtagna i den remiss till lagrådet av förslag till ärvdabalk m. m., som skedde den 12 maj 1955, och de lämnades av lagrådet utan erinran.

29 §.

Arvsskattesakkunniga har föreslagit att avtrappningsregeln i denna paragraf skall begränsas till att avse arvs- och testamentslotter som icke överstiger dubbla gränsbeloppet. Utan någon begränsning skulle nämligen avtrappningsregeln medföra en icke åsyftad nedsättning av skatten även för mycket stora arvs- och testamentslotter (bet. s. 43).

Yttrandena. Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller att de sakkunnigas förslag medför ett plötsligt språng i skatteskalen enligt klass IV närmast över 2 000 kronor, d. v. s. dubbla gränsbeloppet i denna klass. Detta språng undvikas om begränsningen av avtrappningsregeln fastställs till tre gånger gränsbeloppet.

Departementschefen. Vad hovrätten anfört finner jag värt beaktande. En utvidgning av avtrappningsregelns tillämplighet från två till tre gånger gränsbeloppet påverkar icke skatten enligt klasserna I—III. Jag förordar därför att hovrättens förslag genomföres.

39 §.

Enligt 39 § a) åtnjutes skattefrihet för »gåva av möbler, husgeråd och andra inre lösören, som äro avsedda för gåvotagarens eller hans familjs personliga bruk».

Arvsskattesakkunniga har föreslagit ett tillägg till bestämmelsen, enligt vilket skattefrihet icke äger rum för »gåva, som uppenbarligen ej har karaktär av sedvanlig skänk». Som huvudsakliga skäl till förslaget har de sakkunniga åberopat att tillägget innebär ett förtydligande av bestämmelsen, så att den bättre överensstämmer med lagstiftarens intentioner, och är önskvärt med hänsyn till att bestämmelsen i sin nuvarande avfattning öppnar icke oväsentliga möjligheter till kringgående av dödsbobeskattningen (se vidare bet. s. 108—110).

Yttrandena. Förslaget har i allmänhet avstyrkts vid remissbehandlingen, men tillstyrkande uttalanden har också gjorts.

I de avstyrkande yttrandena har uttalats att någon lagändring icke är erforderlig, när direkta skatteflyktsgåvor torde vara skattepliktiga redan med nu gällande bestämmelse. Vidare har framhållits att ett genomförande av förslaget är ägnat att leda till tolkningssvårigheter och medföra en ökad belastning av beskattningsmyndigheterna. I yttrandena har även understrukits de bristande kontrollmöjligheterna för beskattningsmyndigheterna, särskilt med hänsyn till att ifrågavarande lösören icke är skattepliktiga vid förmögenhetsbeskattningen. Det har också gjorts gällande att arvsskattesakkunniga överskattat riskerna för skatteflyktsåtgärder och att frågan om lagändring i vart fall bör anstå i avbidan på en allmän översyn av AGF.

Departementschefen. Av motiven till nu gällande bestämmelse om skattefrihet för gåva av vissa inre lösören framgår, att det ingalunda varit avsett att alla sådana gåvor skulle vara fria från beskattning. En gåva, varmed åsyftades en ren kapitalöverflyttning, skulle sålunda alltså vara skattepliktig.

Bestämmelsen synes alltså — rätt tillämplad — icke kunna åberopas för erhållande av skattefrihet i fråga om rena skatteflyktsgåvor. Mot bakgrunden härav synes det i betänkandet föreslagna förtydligandet i och för sig knappast erforderligt. Vidare skulle en ändring kunna missförstås därhän, att man åsyftade en skattemässig kontroll av gåvor som är av mera privat och personlig än ekonomisk natur.

Under hänvisning till det nu anförda — och då frågan kan ägnas fortsatt uppmärksamhet vid en allmän översyn av AGF — finner jag mig för närvarande icke böra framlägga något förslag till författningsändring i förevarande hänseende.

46 §.

Arvsskattesakkunnigas förslag till ändrad lydelse av paragrafen har i anledning av ett påpekande från Svenska livförsäkringsbolags förening kompletterats med ett tillägg i andra styckets sista mening. Tillägget innebär att den särskilda regeln angående tiden för deklarations avgivande, då gåvotagaren eller försäkringstagaren avlidit, blir tillämplig endast å sådana förvärv för vilka skattskyldighet inträtt före dödsfallet.

49 §.

I förevarande paragraf stadgas för närvarande skyldighet för försäkringsgivare att inom viss tid lämna vederbörande beskattningsmyndighet uppgift om skattepliktiga förmånstagareförvärv på grund av försäkring, där försäkringsbeloppet överstiger 3 000 kronor.

Arvsskattesakkunniga har föreslagit dels vissa ändringar i fråga om utformningen av försäkringsgivares uppgiftsskyldighet (bet. s. 148—151) och

dels införande i paragrafen av en bestämmelse om skyldighet för gåvogivare att lämna beskattningsmyndighet kontrolluppgift å bortgivna skattepliktiga gåvor (bet. s. 106—107). Mot de sakkunnigas förslag om införande av uppgiftsskyldighet för gåvogivare har ledamöterna Hermansson, Nilsson och Olsson reserverat sig (bet. s. 235).

De föreslagna ändringarna i fråga om uppgiftsskyldigheten för försäkringsgivare innebär i huvudsak följande. Beloppsgränsen höjes till 5 000 kronor. I samband härmed förtydligas bestämmelsen med avseende å försäkringsbelopp som utfaller periodiskt. Uppgiftsskyldighet införes även beträffande försäkringar utan förmånstagareförordnande. Beloppsgränsen bestämmes här till 200 kronor.

Uppgiftsskyldigheten för gåvogivare avser som nämnts skattepliktiga gåvor. Den gäller enligt förslaget för svensk medborgare, här i riket bosatt utlänning och svensk juridisk person. Underlåtenhet att lämna kontrolluppgift straffes med böter, högst 300 kronor. Straffbestämmelsen föreslås införd i 66 §.

Yttrandena

Frågan om utformningen av uppgiftsskyldigheten för försäkringsgivare har särskilt behandlats endast i yttrandena från Stockholms rådhusrätt och Svenska livförsäkringsbolags förening.

Stockholms rådhusrätt finner tillräckliga skäl icke föreligga att införa uppgiftsskyldighet i fråga om försäkringar utan förmånstagareförordnande. Beträffande sådana försäkringar torde det nämligen praktiskt taget undantagslöst stå klart för vederbörande bouppgivare att de i likhet med övriga tillgångar skall upptagas i bouppteckningen. Rådhusrätten har icke någon erfarenhet av att dylika försäkringar vare sig uppsåtligen eller av förbiseende undandragits från beskattning.

Svenska livförsäkringsbolags förening tillstyrker förslaget vad angår försäkringar med förmånstagareförordnande. Däremot avstyrker föreningen att utvidgning sker av uppgiftsplikten till att avse försäkringar utan förmånstagareförordnande, så länge dessa behandlas på annat sätt än förmånstagareförsäkringarna i fråga om rätt till skattefria grundavdrag. Där est uppgiftsplikt emellertid anses böra införas, bör gränsbeloppet även här bestämmas till 5 000 kronor.

Förslaget om införande av uppgiftsskyldighet för gåvogivare har behandlats i åtskilliga yttranden. I flertalet av dessa yttranden har förslaget avstyrkts.

Såsom skäl för avstyrkande har bl. a. åberopats att det förefaller föga tilltalande att ålägga en person vid straffansvar att deklarerat gåvor för vilka mottagaren är skattskyldig. Vidare har framhållits, att svårigheter icke sällan kan föreligga för gåvogivaren att avgöra om en gåva är skattepliktig eller ej och att veta till vilken beskattningsmyndighet kontrolluppgiften skall lämnas. Genom 1956 års reform av taxeringsväsendet har myndigheter-

nas kontrollmöjligheter ökats även med avseende å gåvobeskattningen. Härtill kommer den kontroll som utövas av hovrätternas advokatfiskaler. I några yttranden har också uttalats att man i vart fall icke bör gå längre än till att ålägga gåvogivare att i den allmänna självdeklarationen omnämna sina under det förflutna året bortgivna skattepliktiga gåvor.

Departementschefen

Vad till en början angår frågan om utformningen av uppgiftsskyldigheten för försäkringsgivare finner jag tillräckliga skäl icke föreligga att nu utsträcka denna skyldighet till att omfatta jämväl försäkringar utan förmånstagareförordnande. Såsom framgått av yttrandet från Stockholms rådhusrätt — som är landets största bouppteckningsdomstol — synes något egentligt behov icke förefinnas av kontrolluppgifter i förevarande hänseende. Frågan sammanhänger även med spörsmålet om åvägabrängande av likställighet i beskattningshänseende mellan försäkringar med och utan förmånstagareförordnande. Såsom jag tidigare anfört bör detta spörsmål prövas först vid en allmän översyn av försäkringsbeskattningen enligt AGF. Om och i den mån sådan likställighet därvid anses böra genomföras, kommer också frågan om uppgiftsskyldighetens omfattning i ett nytt läge och kan ges en mera definitiv lösning.

Beträffande arvsskattesakkunnigas förslag till utformning av uppgiftsskyldigheten i fråga om försäkringar med förmånstagareförordnande har jag i huvudsak icke funnit anledning till erinran.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan uppgiftsskyldighet i vissa fall föreligga, oaktat förmånstagareförvärvet understiger skattepliktsgränsen och därmed är skattefritt. I anslutning härtill vill jag framhålla att då ett förmånstagareförvärv av annan grund är skattefritt — en pensionsförsäkring är exempelvis äldre än tio år eller utgör tjänstepensionsförsäkring — uppgiftsskyldighet självfallet icke föreligger.

Arvsskattesakkunnigas förslag om införande av uppgiftsskyldighet för gåvogivare syftar till en effektivisering av gåvobeskattningen. Det är även enligt min mening angeläget att man tillvaratager möjligheterna till kontroll av att skattepliktiga gåvor vederbörligen deklarerats. Från denna synpunkt finns onekligen skäl som talar för att givaren ålägges att i en eller annan form lämna beskattningsmyndigheten uppgift å bortgivna gåvor. Å andra sidan synes införandet av en sådan skyldighet vara förenat med vissa olägenheter. Såsom framhållits i remissyttrandena kan det för givaren ofta vara svårt att bedöma om en gåva är skattepliktig eller ej liksom att avgöra till vilken beskattningsmyndighet kontrolluppgiften skall lämnas. I åtskilliga fall — särskilt vid gåvor från föräldrar till barn eller eljest mellan närstående — torde det vidare vara givaren som ombesörjer upprättandet och ingivandet av gåvodeklaration. Att givaren i dylika fall skulle vara

skyldig att dessutom avgiva särskild kontrolluppgift synes icke tillfredsställande.

Vid övervägandet av förevarande spørsmål har jag icke funnit tillräcklig anledning föreligga att nu förorda införandet i AGF av särskild uppgiftsskyldighet för gåvogivare. Jag vill i anslutning härtill erinra om att den kontroll med avseende å gåvobeskattningen, som utövas av beskattningsmyndigheterna vid granskningen av de allmänna självdeklarationerna, kan antagas komma att effektiviseras genom de reformer som nyligen skett på taxeringsväsendets område. I den nya taxeringskungörelsen har också intagits uttrycklig föreskrift om att taxeringsnämnd skall till taxeringsintendenten översända förteckning över skattskyldiga som under beskattningsåret givit eller mottagit gåva av sådan beskaffenhet att särskild skatt för gåvan synes kunna ifrågakomma. Det kan slutligen framhållas, att de sakkunnigas av mig biträdda förslag att anknyta gåvobeskattningen och därmed gåvodeklarationsskyldigheten till kalenderåret är ägnat att få en gynnsam inverkan på fullgörandet av nämnda skyldighet.

52 §.

Arvsskattesakkunniga

Medan skatt enligt AGF alltid skall betalas i kontanter, kan K-skatt under vissa förutsättningar erläggas med andra betalningsmedel (skuldebrev och aktier). Bestämmelserna härom återfinns i 32 § KvF. Arvsskattesakkunniga har föreslagit att vid övergång till ett 1-skattesystem bestämmelserna i KvF skall överföras till AGF och där intagas som ett andra moment i 52 §. Därvid har de sakkunniga ansett att enligt KvF förefintlig möjlighet att använda icke börsnoterade aktier såsom betalningsmedel bör utgå vid bestämmelsernas överförande till AGF.

Såsom skäl till sitt ställningstagande i sistnämnda avseende har de sakkunniga åberopat, att möjligheten att använda icke börsnoterade aktier såsom betalningsmedel för K-skatt icke fått någon betydelse i praktiken. I samtliga de fall, då ansökan gjorts att få använda sådana aktier såsom betalningsmedel, har det gällt minoritetsposter i företag av familjebolags karaktär. Riksbanken, som är värderingsmyndighet i förevarande fall, har genomgående avstyrkt bifall till ansökningarna med den huvudsakliga motiveringen att aktierna icke skulle få något värde i statens hand. Enär beskattningsmyndigheterna icke ägt frångå de av riksbanken angivna värderingsgrunderna, har ansökningarna icke kunnat bifallas. (Se vidare bet. s. 159—169.)

Yttrandena

Arvsskattesakkunnigas förslag har särskilt behandlats i några yttranden. Borttagandet av möjligheten att använda icke börsnoterade aktier såsom betalningsmedel har tillstyrkts av fullmäktige i riksbanken samt lämnats

utan erinran av Stockholms rådhusrätt och en länsstyrelse. I övriga yttrandena, varav flertalet är från näringslivets organisationer, har förslaget på denna punkt avstyrkts.

I de avstyrkande yttrandena har i huvudsak anförts, att nuvarande praxis är för restriktiv och att aktierna bör godtagas till det värde som de äsättes vid bouppteckningens stämpelbeläggning. Anser riksbanken att aktiernas värde är lägre, bör de i så fall icke heller upptagas högre vid stämpelbeläggningen. Vidare har gjorts gällande, att icke börsnoterade aktier i vart fall bör godtagas som betalningsmedel, då andra tillgångar för skattens erläggande saknas.

Departementschefen

I likhet med arvsskattesakkunniga anser jag att en övergång till ett 1-skattesystem bör föranleda att de nuvarande bestämmelserna i KvF om erläggande av skatt med annat än kontanter i princip överföres till AGF. Detta kommer att medföra icke oväsentliga lättnader i fråga om skattens betalning genom att bestämmelserna blir tillämpliga på dödsbobeskattningen i dess helhet, medan de nu endast avser K-skatten.

De sakkunniga har föreslagit, att möjligheten att betala skatt med icke börsnoterade aktier borttages. Starka skäl talar även enligt min mening för denna ståndpunkt. Förutsättningen för att staten skall godtaga sådana aktier bör givetvis vara att staten skall kunna vid lämplig tidpunkt avyttra aktierna och därmed erhålla den skatt för vilken aktierna tjänat som betalningsmedel. Meningen är alltså icke att staten under någon längre tid skall kvarstå som delägare i berörda företag. Saken kompliceras emellertid av att icke börsnoterade aktier i allmänhet ej har samma värde i statens eller annan utomsläendes hand som de representerar för dödsbodelägarerna. Därest staten skulle godtaga sådana aktier som betalningsmedel till bouppteckningsvärdet, torde det därför icke kunna undvikas att staten i åtskilliga fall tillskyndades förluster. Att överhuvudtaget fastställa vilket värde aktierna kan ha för staten, är för övrigt förenat med betydande svårigheter. Om man bibehåller möjligheten att använda icke börsnoterade aktier som betalningsmedel, torde man vidare ha att räkna med att det nästan alltid kommer att vara minoritetsposter av dylika aktier — i allmänhet i familjebolag — som erbjudes staten. En sådan minoritetspost har ofta icke något egentligt försäljningsvärde i statens hand.

Givet är att svårigheter kan uppkomma vid betalandet av arvsskatten för dödsbon, vars tillgångar huvudsakligen eller till stor del utgöres av aktier i familjeföretag. Även om möjligheten att använda aktierna som betalningsmedel borttages, synes emellertid i dylika fall de skattskyldigas intresse av lättnad vid skattebetalningen bli tillgodosett genom att möjligheten att betala skatten genom skuldebrev med aktierna såsom säkerhet bibehålles. I dylika fall bör aktierna enligt min mening i regel kunna godtagas som säkerhet till bouppteckningsvärdet. Jag vill i detta sammanhang även framhålla, att de sakkunnigas förslag i fråga om möjligheterna till anstånd med skat-

tens erläggande — vilket förslag jag funnit mig böra biträda — innefattar betydande lättnader för dödsbon med begränsad likviditet.

Under hänvisning till det nu anförda förordar jag — i likhet med arvs-skattesakkunniga — att vid överförandet till AGF av bestämmelserna i 32 § KvF möjligheten att använda icke börsnoterade aktier såsom betalningsmedel borttages.

I 32 § KvF och hithörande tillämpningskungörelse återfinns vissa bestämmelser om beräkning av ränta i fall, då skatt erlagts medelst skuldebrev. Särskild bestämmelse om utgångsdagen för ränteberäkningen har däremot icke givits. Av tillämpningskungörelsens bestämmelser om förfarandet vid sådan skattebetalning framgår emellertid att såsom betalningsdag är att anse den dag, då beslut meddelats om skattens erläggande på angivet sätt. Utgångspunkten för ränteberäkningen bör således vara denna dag.

Enär en föreskrift av ifrågavarande slag lämpligen bör stå i själva förordningen, har arvsskattesakkunnigas förslag till lydelse av 52 § 2 mom. AGF kompletterats i berörda hänseende. I samband härmed har viss redaktionell omredigering av momentet vidtagits.

55 §.

Arvsskattesakkunniga

I 55 § återfinns bestämmelserna om anstånd med erläggande av skatt. Arvsskattesakkunniga har föreslagit vissa utvidgningar av bestämmelserna, för normalfallen innebärande att skatt skall kunna erläggas genom högst tio mot nu fem årliga inbetalningar. Första inbetalningen skall dock, liksom hittills, ske inom sex veckor från beslutet om skattens fastställande. (Se vidare bet. s. 156—159.)

Yttrandena

De sakkunnigas förslag har ej föranlett andra invändningar vid remissbehandlingen än att i några yttranden förordats att anstånd borde kunna medges med första inbetalningen utöver sexveckorsperioden. I ett yttrande har vidare uttryckts önskemål om ett uttalande att anståndsbestämmelserna är avsedda att tillämpas förhållandevis liberalt.

Riksräkenskapsverket har därjämte i särskild skrivelse anhållit att i 55 § måtte införas uttrycklig bestämmelse om utgångsdagen för ränteberäkningen, då skuldebrev lämnats såsom säkerhet för skatt med vars erläggande anstånd beviljats. Ämbetsverket har anført, att olika praxis härvidlag utbildat sig hos skilda beskattningsmyndigheter. I övervägande antalet fall har ränta uttagits från den dag, då beslut meddelats om skattens fastställande. I några fall har utgångspunkten varit den dag, då första inbetalningen skolat fullgöras, och i vissa andra fall den dag skuldebrevet daterats eller enligt beskattningsmyndighetens beslut senast skolat avlämnas. För egen del har ämbetsverket förordat att utgångspunkten skall vara dagen för första inbetalningen.

Departementschefen

Arvsskattesakkunnigas förslag till utvidgning av anståndsbestämmelserna innebär betydande lättnader i fråga om skattebetalningen för dödsbon med begränsad likviditet. Det kan visserligen ifrågasättas, huruvida den maximala anståndstiden för normalfallen bör utsträckas så långt som till tio år. Då de sakkunnigas förslag till författningstext emellertid inrymmer en uttrycklig föreskrift att anstånd i intet fall må utsträckas till flera inbetalningar än som prövas erforderligt, har jag ej velat motsätta mig förslaget. Att därjämte utöka tiden för fullgörandet av första inbetalningen utöver nu gällande sexveckorsperiod bör dock enligt min mening icke ifrågakomma.

Förevarande paragraf synes — i likhet med 52 § 2 mom. — böra kompletteras med särskild föreskrift om utgångsdagen vid ränteberäkningen. Även om vissa skäl skulle kunna tala för att såsom utgångspunkt tages dagen för första inbetalningens verkställande, torde likväl dagen för anståndsbeslutets meddelande vara att föredraga från praktiska synpunkter. Härigenom vinnes bl. a. att, då i samband med skattens fastställande beviljats såväl anstånd med skattens erläggande som dess erläggande i annat än konstanter, samma utgångsdag kommer att gälla för ränteberäkningen i fråga om de olika skuldebrev som i förekommande fall skall avlämnas.

56 §.

Arvsskattesakkunniga har föreslagit att tiden för generell eftergift av skatt enligt AGF skall utvidgas från sex månader till ett år. Förslaget har delvis föränletts av önskemålet att inom AGF:s ram erhålla en ersättning för de nuvarande bestämmelserna i KvF, enligt vilka vid K-skattens beräkning avdrag får ske för egendom, som den avlidne genom arv, testamente eller gåva erhållit inom fem år — eller vid testamentsförvärv från make tio år — före dödsfallet. De sakkunniga har därvid framhållit att ettårsregeln får tillämpning å samtliga skattepliktiga dödsbon, medan avdragsrätten enligt KvF nu är tillämplig endast å dödsbon av den storleksordning att de kan drabbas av K-skatt. Vidare får avdragsrätten åtnjutas endast vid beräkandet av K-skatt, medan eftergift enligt den föreslagna ettårsregeln kommer att i 1-skattesystemet avse hela beskattningen enligt AGF. (Se vidare bet. s. 169—172.)

Yttrandena. I några yttranden har anförts, att förslaget innebär en försämring i förhållande till vad som nu gäller och att eftergiftstiden enligt AGF bör utökas till fem år såsom huvudregel och tio år i fråga om testamentsförvärv från make. I ett yttrande har uttalats, att en generell eftergiftstid enligt AGF om tre år skulle ungefär motsvara nuvarande ordning.

Departementschefen. Vid övergång till ett 1-skattesystem bör eftergiftsreglerna utformas i enlighet med AGF:s beskattningsprinciper. Enär eftergift av skatt enligt AGF i förevarande fall innebär, att redan inträdd skatt-

skyldighet upphäves, bör någon mera avsevärd utökning av eftergiftstiden icke ske. Från denna synpunkt finner jag de sakkunnigas förslag väl avvägt. Ju längre eftergiftstiden göres, desto påtagligare blir nämligen olägenheterna från administrativ synpunkt av eftergiftsförfarandet. Såsom de sakkunniga även framhållit är det icke heller lämpligt att verkan av ett i och för sig riktigt beskattningsbeslut annat än i undantagsfall upphäves, sedan en dödsboutredning slutförts samt arvingar och testamentstagare tillträtt sina lotter. Så torde i det övervägande antalet fall ha skett inom ett år från dödsfallet.

Under hänvisning till vad nu anförts biträder jag de sakkunnigas förslag att den generella eftergiftstiden enligt AGF bestämmes till ett år.

68 §.

Den av arvsskattesakkunniga föreslagna ändrade lydelsen av paragrafen har ansetts böra bibehållas, även därest uppgiftsskyldighet för gåvogivare icke införes i 49 § och någon ändring av 66 § således icke sker.

71 §.

I denna paragraf är intagna föreskrifter, enligt vilka Kungl. Maj:t på grund av avtal med främmande stat eller eljest under förutsättning av ömsesidighet kan förordna om vissa avvikelser från AGF:s bestämmelser. De allmänna avtal, som hittills ingåtts, har nödvändiggjort undantag från skattskyldighet avseende såväl egendom, vilken efterlämnats av personer bosatta i den andra avtalsslutande staten, som egendom vilken finns i denna andra stat. I sin nuvarande utformning avser 2 mom. icke sistnämnda fall. Bestämmelsen torde därför böra kompletteras så att den omfattar jämväl egendom av sist angivet slag.

I 2 mom. bör därjämte inrymmas möjlighet för Kungl. Maj:t att medge skattebefrielse för egendom som — förutom genom gåva, vilket redan gäller — genom arv eller testamente tillfallit i den andra staten bosatta personer eller genom testamente tillfallit därstädes hemmahörande juridiska personer. Vidare bör möjlighet till skattebefrielse finnas även när egendom bortgivits av fysiska eller juridiska personer i den andra staten. Med nu angiven utformning av 2 mom. erhåller Kungl. Maj:t befogenhet att — under förutsättning av ömsesidighet — förebygga dubbelbeskattning vid arvs- och gåvobeskattningen i den utsträckning som är påkallad av i praktiken förekommande fall.

Övergångsbestämmelserna

Arvsskattesakkunniga har föreslagit, att omläggningen av dödsbo- och gåvobeskattningen från det nuvarande 2-skattesystemet till ett 1-skattesystem skall träda i kraft vid årsskiftet 1958/59. Därvid skall huvudregeln vara att de nya bestämmelserna i AGF skall tillämpas då skattskyldighet in-

trätt efter nämnda tidpunkt; har skattskyldighet inträtt tidigare, skall där-
emot hittillsvarande bestämmelser i AGF och KvF alltjämt äga tillämpning.
Från huvudregeln har de sakkunniga förordat vissa undantag, i de sakkun-
nigas förslag upptagna under punkterna 1—4 i övergångsbestämmelserna.

Departementschefen. Jag biträder de sakkunnigas förslag i fråga om tiden
för de nya bestämmelsernas ikraftträdande liksom beträffande huvudregeln
för de äldre och de nya bestämmelsernas tillämplighet. Utöver vad de sak-
kunniga föreslagit har jag funnit anledning föreligga till vissa ytterligare
undantag från huvudregeln. Härför redogöres närmare i det följande.

Anmärkas kan i detta sammanhang att hittillsvarande bestämmelser om
deklarationsskyldighet för gåva — innebärande att deklaration skall lämnas
inom fyra månader från skattskyldighetens inträde — blir tillämpliga även
under år 1959, därest skattskyldighet inträtt före nämnda år. Det nya för-
farandet, enligt vilket en enda deklaration kan avgas för samtliga gåvor un-
der ett kalenderår senast den 15 februari påföljande år, får således tillämp-
ning första gången med avseende å de gåvor för vilka skattskyldighet in-
trätt under år 1959. Dessa skall således deklarerars senast den 15 februari
1960. Vad nu sagts gäller i tillämpliga delar beträffande den försäkringsgi-
vare åvilande uppgiftsskyldigheten i fråga om vissa försäkringsförvärv.

Slutligen vill jag nämna att omläggningen av dödsbobskattningen kom-
mer att påverka statsverkets inkomster av denna beskattning först fr. o. m.
budgetåret 1959/60.

Framskjutna förvärv m. m.

Arvsskattesakkunniga. Enligt de sakkunnigas förslag skall frågan, huru-
vida äldre eller nya bestämmelser i AGF skall tillämpas, vara beroende av
om skattskyldighet inträtt före eller efter de nya bestämmelsernas ikraft-
trädande. Detta kan, såsom de sakkunniga även framhållit, vid s. k. fram-
skjutna förvärv medföra att egendom i vissa fall blir föremål för den i an-
ledning av K-skattens avskaffande skärpta A-beskattningen, oaktat den re-
dan K-beskattnats. Även om en dylik s. a. s. dubbel K-beskattning är i och
för sig otillfredsställande, synes den enligt de sakkunniga likväl vara att
föredraga framför ett anknytande av äldre bestämmelser tillämplighet till
tidpunkten för arvlåtarens (testators) död. Ett sådant anknytningsmoment
skulle nämligen kunna medföra, att äldre bestämmelser blir att tillämpa
åtskilliga årtionden framöver. (Se vidare bet. s. 187—188.)

Mot de sakkunnigas förslag har ledamöterna Hermansson, Nilsson och
Olsson reserverat sig och förordat att övergångsbestämmelserna får en så-
dan utformning att framskjutna förvärv icke drabbas av hårdare beskatt-
ning än om KvF bibehållits (bet. s. 235—236).

Yttrandena. De sakkunnigas förslag i förevarande avseende har särskilt behandlats i ett flertal yttranden. I samtliga har förordats att övergångsbestämmelserna avfattas så att framskjutna förvärv icke beskattas strängare än enligt nu gällande regler.

Svenska livförsäkringsbolags förening har därjämte hemställt om bestämmelser till förhindrande av att skatteskärpningar uppkommer för redan tecknade försäkringar. Föreningen har härvidlag hänvisat till den metod, vilken föreningen som tidigare nämnts förordat för undvikande av skatteskärpningar för försäkringar överhuvudtaget. Vidare har föreningen anvisat metoden att icke beskatta försäkringsbeloppet utan försäkringens återköpsvärde omedelbart före dödsfallet.

Departementschefen. Såsom jag tidigare anfört bör huvudregeln vara att de nya bestämmelserna i AGF skall tillämpas, då skattskyldighet inträder efter bestämmelsernas ikraftträdande. Emellertid kan en sådan regel, såsom de sakkunniga även framhållit, i vissa fall leda till mindre tillfredsställande resultat. Med hänsyn till de samstämmiga uttalanden, som härvidlag gjorts i remissyttrandena, har jag icke velat motsätta mig att vissa undantag göres från huvudregeln i syfte att framskjutna förvärv icke skall träffas av högre beskattning än nu är fallet. Dessa undantag har i departementsförslaget intagits under punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna. Reglerna har utformats enligt den principen att de nuvarande skatteskalorna i AGF alltjämt skall tillämpas vid framskjutna förvärv varom här är fråga. Däremot blir i övrigt de föreslagna ändringarna i AGF, exempelvis de höjda bottenbeloppen, tillämpliga även i förevarande fall.

Beträffande arvslott (testamentslott) har sålunda föreskrivits att nu gällande skatteskalor i AGF alltjämt skall tillämpas, om arvlåtaren (testator) avlidit före den 1 januari 1959 då enligt förslaget de nya bestämmelserna träder i kraft och KvF upphör att gälla. I sådant fall har nämligen den kvarlåtenskap, från vilken förvärvet härrör, antingen blivit K-beskattad eller icke skolat K-beskattas. Undantagsregeln omfattar emellertid icke det fallet att make före den nya lagstiftningens ikraftträdande ärvt sin avlidne make och dennes egendom efter andra makens död skall tillfalla den först avlidnes släktingar. I sådana fall utgår nämligen enligt nuvarande regler K-skatt både vid den först avlidnes och den sist avlidnes död.

En föreskrift av motsvarande innebörd har givits i fråga om gåva. Utgångspunkten är här att gåvan fullbordats före den 1 januari 1959. Däremot har det icke ansetts påkallat med en liknande regel, då framskjutet förvärv hänför sig till gåva av benefik revers.

De föreslagna undantagsreglerna innebär vidare beträffande förmånstagareförvärv att nu gällande beskattningsregler skall äga tillämpning, då försäkringstagaren avlidit eller utbetalning till förmånstagaren skett före den 1 januari 1959. I fråga om pensionsförsäkringar kommer sålunda i angivna fall nu gällande skattefrihet att alltjämt bestå, medan för andra försäkringar de nuvarande skalorna i AGF får fortsatt tillämpning. Utöver vad

nu sagts har jag icke funnit anledning att från de nya bestämmelsernas tillämpning undantaga försäkringar, som eljest tecknats före den 1 januari 1959. Jag vill i anslutning härtill erinra om att undantag för tidigare tecknade försäkringar icke heller gjordes vid införandet av kvarlåtenskapsskatten i vidare mån än som nu förordats.

Sammanläggningsreglerna

Arvsskattesakkunniga har funnit särskild övergångsbestämmelse påkallad med hänsyn till den föreslagna utvidgningen av sammanläggningstiden enligt AGF från fyra till tio år. Det synes nämligen de sakkunniga rimligt att gåvor som ägt rum mer än fyra år före de nya reglernas ikraftträdande och därmed enligt de äldre reglerna redan blivit fritagna från sammanläggning, icke skall på grund av sammanläggningstidens utvidgning ånyo kunna bli aktuella för sammanläggning. Övergångsbestämmelsen har av de sakkunniga utformats i enlighet härmed. Med hänsyn till den speciella karaktären hos de benefika reverserna har undantagsregeln icke ansetts böra gälla gåvor av dylika reverser. (Se vidare bet. s. 190—191.)

Mot de sakkunnigas förslag att övergångsbestämmelsen icke skall avse benefika reverser har ledamöterna Hermansson, Nilsson och Olsson reserverat sig (bet. s. 235).

Yttrandena. I några yttranden har gjorts gällande att övergångsbestämmelsen bör utformas så att hänsyn vid beskattningen tages till att gåva eller därmed jämställt förmånstagareförvärv, som ägt rum före år 1959 och som skall sammanläggas med senare förvärv, kan ha blivit föremål för K-beskattnings. Ett flertal remissinstanser har därjämte uttalat att övergångsbestämmelsen bör omfatta även gåvor av benefika reverser.

Departementschefen. Det ligger i sakens natur att det vid övergång till ett 1-skattesystem icke är möjligt att på alla punkter erhålla exakt samma skatteresultat som enligt tidigare gällande regler. De sakkunnigas förslag att inskränka den nya sammanläggningstidens tillämpning till gåvor och därmed jämställda förvärv, som ägt rum inom fyra år före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, finner jag innefatta en lämplig avvägning på förevarande område. Detta gäller enligt min mening även då kvarlåtenskapsskatt utgått för tidigare gåva, som ifrågakommer till sammanläggning. Med hänsyn till att sammanläggningstiden enligt KvF vid gåvor till givarens närmaste arvingar, d. v. s. de gåvor som i regel blir aktuella för sammanläggning, är tio år torde nämligen såsom de sakkunniga också framhållit den föreslagna övergångsbestämmelsen innebära att i sistnämnda fall beskattningen genomsnittligt icke kommer att bli hårdare efter övergång till ett 1-skattesystem än för närvarande är förhållandet.

Beträffande gåvor av benefika reverser delar jag de sakkunnigas uppfattning att undantag härvidlag icke bör göras från de nya sammanläggningsreglernas tillämpning. Ett sådant undantag skulle nämligen medföra att de talrika gåvor av ren skatteflyktskaraktär, som ägde rum genom benefika reverser under tiden närmast före kvarlåtenskapsskattens införande, icke skulle kunna ifrågakomma till sammanläggning. Jag vill i detta sammanhang även erinra om att det står vederbörande öppet att genom infriande av sådana reverser undgå sammanläggning.

På anförda skäl biträder jag till alla delar de sakkunnigas förslag till övergångsbestämmelse i fråga om sammanläggningsreglerna.

Övergångsbestämmelsen har i departementsförslaget upptagits såsom punkt 4.

Byggnad å annans mark

Arvsskattesakkunniga har förordat att de ändrade reglerna för värdering av byggnad på annans mark — som i förhållande till nu gällande regler innebär en för de skattskyldiga förmånligare beräkningsgrund — skall få retroaktiv tillämpning i fråga om icke lagakraftvunna beskattningsbeslut (bet. s. 191).

Yttrandena. *Svea hovrätt* — som biträtt själva ändringsförslaget — har uttalat att frågan om ändringens retroaktiva tillämpning bör ägnas ytterligare övervägande. Det måste enligt hovrättens mening anses betänkligt att generellt riva upp redan meddelade skattebeslut.

Departementschefen. Med hänsyn till de speciella omständigheter, som föranlett ifrågavarande ändringsförslag, har jag icke funnit anledning frångå de sakkunnigas förslag om retroaktiv tillämpning. Jag vill i anslutning härtill framhålla att genom retroaktiviteten även vinnes att de talrika tidigare beskattningsbeslut, där de nu föreslagna värderingsreglerna — om än formellt i strid med gällande rätt — redan tillämpats, icke kan bli föremål för överklagande.

IX. Departementschefens hemställan

Under återopande av vad jag sålunda anfört och med framhållande att det icke torde vara något att erinra mot att propositionen av riksdagen behandlas senare än under innevarande vårsession hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

- 1) *förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt; samt*
- 2) *förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Göran Waldau

Innehåll

<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
<i>Författningsförslag</i>	3
Förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt	3
Förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt	3
<i>I. Inledning</i>	15
<i>II. Gällande rätt m. m.</i>	17
Grunddragen av gällande rätt	17
Dödsbokeskattningens omfattning	19
Statsverkets inkomster av dödsbo- och gåvobeskattningen	20
Historisk översikt	21
<i>III. Allmänna synpunkter</i>	23
Kvarlåtenskapsskatten	23
Förslaget i övrigt	29
<i>IV. Bottenbeloppen</i>	34
Bottenbeloppens storlek	34
Gränsbelopp eller grundavdrag	42
<i>V. Skatteskalorna</i>	47
<i>VI. Gåvobeskattningen</i>	62
Gällande rätt m. m.	62
Allmänna synpunkter	64
Utvidgning av sammanläggningstiderna	66
Sammanläggning av arvslott med tidigare gåva av s. k. benefik revers	71
Skattepliktsgränsen vid gåvobeskattningen	74
Gåva till annans undervisning eller uppfostran	77
<i>VII. Försäkringsbeskattningen</i>	83
Grunddragen av gällande rätt	83
Allmänna synpunkter	84
Beskattningen av pensionsförsäkringar	91
Storleken av de skattefria grundavdragen vid försäkringsförvärv	100
<i>VIII. Detaljmotivering</i>	103
<i>IX. Departementschefens hemställan</i>	116